

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SIYASET BİLİMİ VE KAMU YONETİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMETLER BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UGANDA’NIN JİNJA BÖLGESİNDEKİ ARAZİ
ÇATIŞMALARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
PERSPEKTİFİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

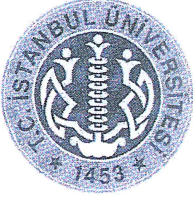
SIRAJUDDIN IDD MENYA

2501131375

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ.DR. BERRİN OKTAY YILMAZ

İSTANBUL – 2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : SIRAJUDDİN İDD MENYA Numarası : 2501131375
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMETLER Danışmanı : YRD. DOÇ. DR BERRİN OKTAY
Tez Savunma Tarihi : 27.07.2016 Saati : 11:00
Tez Başlığı : "UGANDA'NIN JİNJA BÖLGESİNDEKİ ARAZI ÇATIŞMALARININ TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ.DR Y. YEŞİM ÖZER YÜRÜR		KABUL
2- YRD. DOÇ. DR. BERRİN OKTAY		KABUL
3- YRD. DOÇ. DR. SEVGİ USTA		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. NURAY ERGÜNEŞ		
2-YRD. DOÇ. DR. TAYFUN YEŞİLŞERİT		

ÖZ

UGANDA’NIN JİNJA BÖLGESİNDEKİ ARAZİ ÇATIŞMALARI’NIN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

SIRAJUDDİN İDD MENYA

Günümüzde Afrika’da arazi çatışmaları önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle sömürge sonrası dönemde Afrika’da birçok ülke bu konuda çözüm bulmaya çalışmaktadır. Uganda da bu ülkelerden biridir.

Uganda 1962 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra ülkenin birçok bölgesinde arazi çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir gerçektir. Jinja da o bölgelerden biridir. Uganda’nın sosyo ekonomik açıdan gelişmiş, önceleri göç alan günümüzde ise arazi çatışmaları nedeniyle göç veren bir bölgesi olan Jinja’da toplumun tüm kesimleri bu sorundan etkilenmektedir.

Arazi çatışmalarının yaşandığı yerlere ilişkin yapılan çatışmalarda çoğu zaman kadınların bu sorun karşısındaki durumları ve etkilenme düzeyleri gözardı edilmiştir.

Bu tez çalışmasında amaçlanan günümüzde arazi çatışmalarının yoğun yaşandığı Jinja bölgesinde kadınların siyasi, sosyal ve ekonomik durumların analiz ederek, arazi anlaşmazlıklarından etkilenme düzeylerini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet perspektifi bir analiz kategorisi kullanılarak bu çalışmada, kadınlar, yerel meclis üyeleri ve bölgede çalışan sivil toplum örgütü temsilcileri ile görüşülmüştür. Jinja bölgesinde yaşayan kadınların arazi çatışmalarından birincil derecede etkilendikleri ve yaşadıkları sorunların ortadan kalkmayacağını görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Jinja, arazi çatışması, kadınlar, toplumsal cinsiyet, Uganda

ABSTRACT

GENDER PERSPECTIVE TO LAND CONFLICTS IN UGANDA, JINJA REGION/ CITY

SIRAJUDDIN IDD MENYA

In Recent times, land conflict has become a major problem in Africa. As a result, numerous solutions have been initiated to cope with these problems. Uganda has been one of those countries that have taken serious strides to cope this problem. Uganda after gaining independence in 1962 many regions in the country have grappled with this problem. Jinja is one of those regions.

Historically, Jinja region used to be a region that attracts a significant number of immigrants. However due to the continuous land conflicts, the region has now turn out to be a significant supplier of migrants moving towards larger cities. Migration of various people from one region to another Jinja region inclusive.

It's on record that, as a result of land conflicts, women are the most affected socially, economical and politically group according to the research. Ladies registered the problem of discrimination and inequality due to lack of their rights.

Using a gender based perspective, women, local government authorities, and civil society representatives were interviewed. The research was designed to assess the effects of land conflicts on the socio-economic aspects of women in Jinja region. Examine the causes of land conflicts in Jinja region, establish effects of land conflicts on income levels of women in Jinja region, Identify the social effects of land conflicts on women and assess the role of Local Councils (LCs) and NGO's in disposing land disputes.

Key Words: Jinja, land conflict, women, gender, Uganda

ÖNSÖZ

Günümüzde Uganda’da arazi çatışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Uganda’nın bir bölgesi olan Jinja’da da arazi çatışmaları yoğun bir biçimde yaşanmaktadır. Bu bölgede yaşanan arazi çatışmalarının nedenleri, topluma etkisi, sonuçları üzerine birçok çalışma yapılmasına rağmen kadınların arazi çatışmalarından etkilenme düzeylerini içeren araştırmalara pek rastlanmamaktadır. Bundan dolayı bu tez çalışmasının konusu Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle incelemektir. Böylece bu bölgede yaşayan kadınların bu kadar önemli bir sorundan hangi düzeyde etkilendikleri ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Şükürler Olsun ki bu çalışmayı tamamlayabildim. Yol göstericiliği ve cesaretlendirici tavrıyla yüksek lisans eğitimimden beri hem akademik hem de kişisel gelişimime büyük katkı sağlayan sevgili hocam ve tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. BERRİN OKTAY YILMAZ’ a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Özellikle İstanbul Üniversitesine ve bu zamana kadar Üniversitede hizmet vermiş olan bütün çalışanlara hizmetlerinden dolayı teşekkür ediyorum. Türkiye Cumhuriyet ve misafırperver halkına müteşekkirim.

Bazı kişilere özellikle teşekkür etmek istiyotum. Araştırmanın özellikle veri toplama sürecinde yardımlarını benden esirgemeyen Halil Erbil, Omar Cham ve bütün sınıf arkadaşlarıma sükranlarımı sunarım.

Son olarak, tüm eğitimim boyunca ilgi ve desteklerini benden esirgemeyen, yoğun çalışma dönemlerimde bana huzurlu molalar verdiren, varlıklarıyla mutlu eden, Uganda’da hasretle bekleyen aileme (Mahiru, Mahira, Khalira, canım Annem ve eşim Emine’ye) sonsuz tesekkür ederim.

IDD. S. MENYA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UGANDA’NIN VE JİNJA BÖLGESİNİN SİYASİ, SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI

1.1. Tarihsel Arka Plan (Uganda’nın Sömürge Öncesi Ve Sömürge Sonrası Tarihi).....	11
1.1.1. Uganda’da Siyasi Hayat.....	11
1.1.2. Uganda’nın Sosyo-Demografik Özellikleri	13
1.1.3. Uganda’nın Ekonomik Yapısı	14
1.2. Uganda’nın Toplumsal Cinsiyet Politikaları.....	16
1.2.1. İstihdam.....	17
1.2.2. Eğitim.....	19
1.2.3. Sağlık	20
1.3. Jinja Bölgesi ve Toplumsal Cinsiyet.....	22

1.3.1. Sosyo-Demografik Özellikler.....	22
1.3.2. Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim.....	23
1.3.3. Toplumsal Cinsiyet ve Göç.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

ARAZİ ÇATIŞMALARININ TOPLUMSAL CİNSİYET BOYUTU

2.1. Arazi Çatışmalarının Nedenleri ve Etkileri	26
2.1.1. Arazi Çatışmalarının Kadınların Gelir Düzeyi Üzerindeki Etkileri.....	32
2.1.2. Arazi Çatışmalarının Kadınlar Üzerinde Sosyal Etkileri.....	35
2.1.3. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin Rollerini.....	38
2.1.4. Araziyle Çatışmaların Çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Yaptıkları Faaliyetler.....	39
2.2. Jinja Bölgesinde Arazi Çatışmaları ve Toplumsal Cinsiyet	40
2.2.1. Arazi Çatışmalarının Jinja Bölgesindeki Kadınlar Üzerindeki Etkileri	41
2.2.2. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Jinja Bölgesindeki Yerel Meclislerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Rollerini	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ SUNUMU VE ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	44
3.1.1. Araştırma Örneklemi ve Veri Oluşturma Teknikleri.....	44
3.1.2. Araştırmada Güvenirlik, Geçerlilik ve Sınırlılık.....	47
3.1.3. Veri İşleme Yöntemi ve Analizi.....	49
3.1.4. Araştırma Etiği.....	49

3.2. Araştırma Örneklemine Sosyo-Demografik Özellikleri.....	49
3.2.1. Cinsiyet Dağılımı.....	49
3.2.2. Medeni Hal.....	50
3.2.3. Eğitim Düzeyi.....	51
3.3. Jinja Bölgesindeki Arazi Çatışmalarına Yönelik Bulgular.....	52
3.3.1. Arazi Çatışmalarının Nedenleri.....	53
3.3.2. Arazi Kullanım Hakkı Sistemleri	58
3.3.3. Arazi Davalarının Nedenleri	62
3.3.4. Arazi Davalarının Özeti.....	63
3.4. Arazi Çatışmalarının Jinja Bölgesinde Yaşayan Kadınlar Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bulgular	64
3.4.1. Arazi Çatışmalarının Kadınların Gelir Düzeylerine Etkisi	64
3.4.2. Arazi Çatışmalarının Kadınlar Üzerinde Sosyal Etkileri.....	71
3.5. Jinja Bölgesinde Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rollerine Yönelik Bulgular	79
3.5.1. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin Rolü	79
3.5.2. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü.....	85
 SONUÇ	89
KAYNAKÇA.....	93
EKLER.....	110

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Uganda Haritası

Şekil 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Şekil 3.2. Katılımcıların Medeni Hali

Şekil 3.3. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri

Şekil 3.4. Arazi kanunlarının zayıf uygulanması

Şekil 3.5. Arazi kanunları hakkındaki farkındalık

Şekil 3.6. Geleneklerden Kaynaklanan Arazi Çatışması

Şekil 3.7. Katılımcıların Can Kaybıyla ilgili Görüşleri

Şekil 3.8. Arazi anlaşmazlıkları, “insanların yerinden olmasına ve arazisiz kalmalarına yol açar” görüşüne katılımcıların verdikleri cevaplar

Şekil 3.9. Arazi anlaşmazlıklarının, yetimlerin ve dul kadınların sayısında artışa neden olma konusunda katılımcıların verdikleri cevaplar

Şekil 3.10. Arazi anlaşmazlıklarının “çocuk işçilerin ve erken yaşta evliliklerin sayısını nasıl arttırdığı” ile ilgili katılımcıların verdiği cevaplar

Şekil 3.11. Arazi Anlaşmazlıklarının Kadınlar Üzerindeki Sosyal Etkilerinin Özeti

Şekil 3.12. Yerel Meclislerin arazi anlaşmazlıklarının çözümündeki rolü

Şekil 3.13. Katılımcıların, “Yerel Meclis'in toplum içerisindeki arazi sorunlarına çözüm getirici bir yetkisinin olup olmadığı” ile ilgili soruya verdikleri cevaplar

Şekil 3.14. Katılımcıların, “Yerel Meclisler'in arazi anlaşmazlıklarının çözümünde taraflı mı tarafsız mı oldukları” hakkındaki cevapları

Şekil 3.15. Katılımcıların Yerel Meclisler'in hukuki bilgilerinin eksikliği ile ilgili cevapları

Şekil 3.16 Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin Rolüne Yönelik Özet

Şekil 3.17. Sivil Toplum Örgütlerinin Arazi anlaşmazlıklarının Çözümündeki Rolü.

Şekil 3.18. Sivil toplum örgütlerinin, verdikleri sosyal hizmetler hakkında katılımcıların görüşleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların zayıf miras hukuku ve yönetmelikleriyle ilgili görüşleri

Tablo 3.2. Katılımcıların, Jinja Bölgesi'nde ki çok az kadının toprak sahibi olduğu görüşüyle ilgili cevapları

Tablo 3.3. Katılımcıların, Jinja Bölgesi'nde uygulanan arazi kullanım hakkı sistemleri hakkındaki cevapları

Tablo 3.4. Jinja Bölgesinde görülen arazi davalarının oluşma nedenleri

Tablo 3.5. Jinja Bölgesi'nde ki arazi davası sayısı (2013-2014)

Tablo 3.6. Katılımcıların, arazi anlaşmazlıklarının daha çok kadınları etkileyip etkilemediği hakkındaki cevapları

Tablo 3.7. Katılımcıların, arazi anlaşmazlıklarının düşük gelire yol açıp açmadığı hakkındaki cevapları

Tablo 3.8. Katılımcıların, arazi kaybının, olaydan etkilenen ailelerde düşük eğitime yol açıp açmadığı hakkındaki cevapları

Tablo 3.9 Arazi Anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi üzerindeki etkilerinin özeti

Tablo 3.10. Katılımcıların sokak çocuklarının sayısının artışı ile ilgili cevaplarını göstermektedir

KISALTMALAR LİSTESİ

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu)
ADRA	Adventist Development and Relief Agency (Adventist Gelişim ve Yardım Ajansı)
BM	Birleşmiş Milletler
CDO	Community Development Officer (Toplumsal Kalkınma Memuru)
CPS	Central Police Station (Merkez Karakolu)
DPC	District Police Commander (İlçe Jandarma Komutanı)
FGD	Focused Group Discussion (OdakGrup Tartışması)
HIV	Human Immune Virus (İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü)
ILC	International Land Coalition (Uluslararası Arazi Koalisyonu)
LCs	Local Councils (Yerel Meclisler)
JCFA	Jinja City Farmers Association (Jinja Şehri Çiftçiler Derneği)
JCLG	Jinja City Local Government (Jinja Şehri Yerel Yönetimleri)
NRM	National Resistance Movement (Ulusal Direniş Hareketi)
NGO	Non Government Organization (STK/Sivil Toplum Kuruluşları)
OVC	Orphan and Other Vulnerable Children (Yetim ve Diğer Savunmasız Çocuklar)
RDC	Resident District Commission (Yerel Bölge Komisyonu)

UPE	Universal Primary Education (Temel İlköğretim)
USE	Universal Secondary Education (Temel Ortaöğretim)
UWA	Uganda World Life Authority (Uganda Yaban Hayatı Kurumu)
UWESO	Uganda Women’s Effort to Save Orphans (Uganda Yetimleri Koruma Kadın Girişimi)
UWONET	Uganda Women Networks (Uganda Kadınlar Ağı)
WB	World Bank (Dünya Bankası)

GİRİŞ

Uganda birçok Afrika ülkesinde olduğu gibi bağımsızlığını kazandıktan sonra artan oranda arazi çatışmasıyla karşı karşıya kalmıştır. Sömürge öncesi ve sömürge döneminde yaşanan arazi çatışmalarının, sömürge sonrası dönemde daha da artması ülkeye büyük zarar vermektedir. Günümüzde arazi çatışmalarını ve etkilerini ortadan kaldırmak için bir takım hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler daha çok arazi kanunu üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Çatışmanın genel bir tanımını yapmak zordur. Çatışmanın nasıl tanımlandığı, nasıl çözüleceği açısından önemlidir. Çok genel bir tanımla çatışma “iki veya daha fazla aktörün, kendilerince haklı olan, fakat birbirleriyle uyumsuz hedeflere ulaşmaya çalışması olarak tanımlanabilir” (Erkem Gülboy, P.2015:280). Bu tanımın yanı sıra Peter Wallensteen ise çatışmayı “en az iki aktörün aynı anda, aynı kıt kaynakları ele geçirmek üzere çabaladığı sosyal durum olarak” tanımlar. Bu durumda çatışmanın temel unsurları aktörler, eylem ve uyuşmazlık olan; taraflar arasında meydana gelen ve eldeki sahip olunan kaynaklarla ortadan kaldırılamayan derin anlaşmazlık, uyuşmazlık durumudur (Erkem Gülboy,P. 2015:281). Bu noktada çatışma bir toprak üzerinde egemenlik kurma, yönetme ve o toprağa tek başına sahip olma isteği durumunda bir anlaşmazlık, bir uyuşmazlık şeklinde ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda içinde bulunan toplumun sosyal yapısı da önem taşır. Siyasi, ekonomik ve sosyal konular ön plana çıkar, çözümünü de bu alanları dikkate alarak gerçekleştirmek gerekebilir. Bu tanımlardan ilerlersek bu tezin konusunu oluşturan arazi çatışmalarının¹ tarih boyunca birçok defa ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Arezki.R, Klous.D and Harris.S arazi idaresi ile ilgili resmi kurumların açık şekilde belirtilmiş sorumluluk ve yetkilerden yoksun bir şekilde genellikle geleneksel bir yapının etkisi altında kaldığını belirterek, bu kurumlarda sosyal yardımlaşma ve meşruiyetin eksik olduğunu belirtmektedir (2003,2011). Bu durum arazilerin

¹Arazi çatışması: Bu tez çalışmasında çatışma teriminin yanı sıra “arazi anlaşmazlığı” terimi de kullanılmaktadır.

kontrolünü güçleştiren en önemli nedenlerden biridir. Yani gelenekler, toplumun değer yargıları arazi çatışmalarında etkili olan bazı unsurlardır.

Tarihsel açıdan baktığımızda, birçok arazi anlaşmazlığının alışlagelmiş arazi mülkiyet modellerinden ve arazi sınırlarının belli olmamasından kaynaklandığını görürüz. Bu durum, toplum için can kayıplarına kadar varan ciddi felaketlere neden olmaktadır. Jinja şehri örneğinede arazi mülkiyeti ve kontrolü bağlamında baktığımızda, arazinin yüksek nüfustan dolayı hayati bir kaynak olduğunu anlarız. Bir Basoga atasözünün dediği gibi "eitakanobulamutobyawula", Arazi hala ekonomik gücün ve sosyal statünün simgesidir. Bu söz, Jinja şehri sakinleri için toprak ve hayatın et ile tırnak gibi olduğunu ima eder. Balunywada bu fikri tamamlarcasına "toprakta doğar, toprakta yaşar ve toprakta ölürüz" demiştir(2008:2). Toprak toplum için çok kıymetli bir varlıktır (Moree Ralph, B 2004).

Arazi mülkiyetine yönelik anlaşmazlıkları, çatışmaları dünyanın birçok ülkesinde görmekteyiz. Arazilerin son derece eşit olmayan bir şekilde dağıtıldığı Brezilya, El Salvador, Guatemala, Zimbabve ve Güney Afrika gibi ülkelerde yaşanan araziyle ilgili anlaşmazlıkların neden ve sonuçları günümüzde önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Deiningerand K, Castagnin R 2004). Yine Uganda, Somali, Angola, Sudan ve Etiyopya gibi bazı Afrika ülkelerinde nüfus artışı, toplumsal şiddet, sefalet, siyasi istikrarsızlık ve otoriter hükümetler arasındaki ilişki (İzci, R. 1998:408) arazi çatışmalarını ortaya çıkaran unsurlar arasında yer almaktadır.

Uganda hükümeti, Arazi Kanununu birkaç kere değiştirmeye denemiş ve arazi sahipleri ile kiracılar arasında şimdiye kadar ortaya çıkmış tüm arazi anlaşmazlıkları için çözüm elde etmeye çalışmıştır (Deiningerand K, Castagnin R 2004).Ancak yapılan düzenlemeler arazi mülkiyetine yönelik sorunu ortadan kaldırmak için yeterli değildir.

Bu durum özellikle Uganda'da araziyle ilgili anlaşmazlıklara dikkat çekmenin ve bu anlaşmazlıkların engellenmesi ve hızlıca çözüme kavuşturulması için çeşitli yollar

aramanın, hem siyasi alanda hem de araştırmalarda önemli olduğunu akla getirmektedir. Toprak, özellikle de Sahraaltı Afrikası'nda hem ekonomik hem de siyasal ve sosyal açıdan gelişme için çok değerli bir kaynaktır. Artan nüfusun arazi talebi ve bu taleplerin sayısal açıdan giderek çoğalması arazi anlaşmazlıklarını büyük bir sorun yumağına dönüştürmüştür. Uganda'da nüfusun %80'inden fazlası tarımla uğraşmaktadır, dolayısıyla toprağı bağımlı yaşamaktadır. Yapılan çalışmalar, Yerel Mahkemelerde görülen gerek köy gerekse belde düzeyinde davaların birçoğunun arazi anlaşmazlıkları ile ilgili olduğunu göstermektedir (UBOS:2008).

Bu durum Jinja Bölgesinde, çoğunlukla kentsel bir alan olan Jinja'nın merkez belediyesinin aksine, özellikle Busede alt bölgesinde yaşanmaktadır. Bu bölgede, yüksek nüfusa oranla toplam arazi sınırlı olduğundan, arazinin parçalanması gözlemlenmektedir (Pimentel, D. & Michele 2010).

Genel bir bilgi vermek gerekirse, Jinja Bölgesi 767,7 kilometre karedir, nüfusu yaklaşık 501.300 kişidir, büyüme oranı ise Uganda nüfus ve konut sayımı istatistiklerine göre %2,8'dir. Nüfus yoğunluğu kilometre kareye 594 kişidir. Bu durum arazi kaynaklarının kıtlığına ve arazi elde etmek için mücadelelere, dolayısıyla anlaşmazlıklara yol açmaktadır.

Jinja'nın taşra bölgelerinde yaşayan hane halkları, akrabalarıyla, komşularıyla, arazi sahipleriyle, yerel yönetimle ve politikacılarla arazi anlaşmazlıkları yaşıyorlar. Bu anlaşmazlıklar arazide konaklama, mülkiyet hakkı ve kullanımı gibi hususlarda kadınların sosyo ekonomik durumlarını önemli ölçüde etkiler. Mugambwa; Buganda, Ankole, Bunyoro ve Toro merkezi ve feodal krallıkları zamanında çeşitli derecelerde şeflerin görevlendirilip, arazilerle ödüllendirildiğinden söz eder (1993:110). Benzer bir şekilde Jinja şehrinde bulunan güç sahibi kabile şefleri ya da toprak sahipleri, arazilerin paylaştırılması ve dağıtılmasında önemli bir rol oynamıştır. Mugambwa, arazi kullanım hakkı kanunlarının, toplumun zayıf kesminin geçimlik üretim için arazilerden faydalanma haklarının korunması anlamına geldiğini ileri sürer (2002:9). Arazi paylaşımlarının erkeklerin miras haklarına dayanarak yapıldığı ve kadınların mülkiyet hakkına sahip olmadığı Jinja şehrinde ise durum böyle değildir. İstatistikler, kadınların Jinja bölgesindeki arazilerin hukuken sadece

%13,1'inin sahibi olduklarını göstermektedir. Aynı durum, Uganda'nın orta ve batı kesimlerinde de yaşanmaktadır, kadınlar kocaları hayatlarını kaybettiğinde erkek akrabaları varsa arazinin mülkiyetini edinme konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır (Odongo, O. 2006).

Jinja bölgesinde de araziler diğer bölgelerde olduğu gibi kabileye aittir. Araziler, Uganda'da yaşayan birçok toplumun sosyo-ekonomik refahının belkemiğini oluşturur ve Jinja şehrinde toprağı işleyenlerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmalarına rağmen, özellikle kadınlar tam ve kısmi mülkiyet haklarına erişimden mahrum bırakılmıştır. The East African Standard 'gazetesinin 20 Nisan 2002 tarihli' Tarımsal Faaliyetler (Arazilerin başlıklı haberde büyük oranda kadınlar tarafından işlendiğı) bu arazilerden elde edilen ürünlerin ihraç edilerek aile için gelir elde edildiğı belirtilmektedir (Tripp, A.M. 2004).

Arazi anlaşmazlıkları, kadınlar için çok büyük acılara yolaçmıştır, arazi çekişmeleri sonucunda kocalarını kaybeden kadınlar, bunun üstün de birde kocalarının ölümünden sonra ailelerine ait arazilerden atılmışlardır (Wamakuyu, 2008). Örneğin, 19. yüzyılda Çin Halk Cumhuriyeti hane halkı düzeyinde tarımsal üretimin organize edilmesi için kadınların önemini farketmiş ve kadınları her türlü istismardan koruyan kanunlar çıkarmıştır (Lea, D.A & Chaudhri, D.P. 1986: 293). Bu uygulama kırsal alandaki gelişim dengesizliğinin düzeltilmesi için yapılmıştır. Ancak, zaman içerisinde, arazi yönetimiyle ilgili sorunlar fazla ele alınmamıştır. Konuyla ilgilenen yetkili makam ve mercilerin arazi anlaşmazlıklarının toplum ve bireyler üzerindeki geniş çaplı olumsuz etkilerini anlamada ciddi görünmemeleri de ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada sorulması gereken esas soru şudur: Jinja bölgesinde giderek artan arazi anlaşmazlıklarını önlemek ve bölgenin gelişmesini arttırmak için ne yapılabilir? Arazi anlaşmazlıklarıyla ilgili şikayetçi tarafların arazi mülkiyetlerini yeniden edinmelerini sağlayacak talepleri daha önce dikkate alındı mı? Dikkate alınmadıysa, yetkili makam ve mercilerin bunun gibi sorunlara eğilmesi neden zaman alıyor? Bu sorular, bu çalışmanın yapılmasını teşvik eden temel sorulardır.

Yapılan alışmalar Uganda, Ruanda ve Burundi gibi Afrika lkelerinde arazi ile ilgili anlaşmazlıkların ekonomik ve siyasi etkilerinin giderek arttığını göstermektedir. Bu ülkelerdeki arazi anlaşmazlıklarının altında yatan temel nedenin, mevcut arazi kullanım sistemlerinin, etkili arazi kullanım hakkı güvenliğini arttırabilecek, arazi anlaşmazlığı sırasında yaşanan kaynak israfının yerine daha yüksek düzeyde yatırım ve toprak verimliliği sağlayacak arazi kullanımı bakımından ortaya çıkan zorluklara karşılık vermedeki yetersizliği olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, özellikle de kadınların aile reisi olduğu hanelerin ve kocası ölmüş kadınların arazi anlaşmazlıklarından etkilendiği, ayrıca 1998 yılında yapılan Arazi Kanunu kararnamesinin henüz karara bağlanmamış olmasının arazi anlaşmazlıklarının sayısını azaltmada etkili olmadığı anlaşılmıştır (Kairaba,A. 2002).

Artan nüfusun baskısı, arazi kanunlarıyla ilgili yapılan değişiklikler "1998 Arazi Kanunu" ve 2007 yılında yapılan düzenlemeler, sayısı hızla artan tahliyeler, sanayileşme ve kentleşme; toprak ve Jinja toplumunda anlaşmazlıkları hakkında büyük bir farkındalık oluşturmuştur. Hükümetin, arazi mülkiyeti, yerel meclisler, mahkemeler ve polis teşkilatındaki dengesizliklerin giderilmesi için aldığı Arazi Kanunu değişikliği (2007) gibi müdahaleci önlemlere rağmen, arazi anlaşmazlıkları gnlen güne artmaya devam etmektedir. nc Yerel Meclis (Busede Beldesi) başkanına göre, yerel meclisin ele aldığı birçok olay araziyle ilgilidir.

Yerel haber radyosu, Baba FM'e göre, 2008 yılı Ağustos ayında, Mbale - Budaka hududunda, arazi sınırlarıyla ilgili anlaşmazlık sonucu gerçekleşen çarpışmada üç kişi hayatını kaybetmiştir. Arazi Bakanlığı, sınırların belirlenmesi için hala bu olayı araştırmaktadır. Beş numaralı Yerel Meclis'in Mafubira meclis yesi, kendisi ile yapılan bir röportajda, ailenin reisi (koca) bir vasiyetname yazmadan ölürse, kabile üyelerinin merhuma ait mallar üzerinde yetkisi olduğunu söylemiştir. Böyle durumlarda, genellikle dul kalan kadın ve çocukları ile sözde aile bireyleri, özellikle de merhumun erkek kardeşleri arasında anlaşmazlıklar oluşmaktadır.

Kituyi (2006), Yerel Mahkemeler'de açılan davaların %85'i araziyle ilgili çatışmalarından kaynaklandığını söylemiştir. Kituyi ayrıca, Jinja'da yaşayan birçok kadının oldukça düşük bir gelire sahip olduğuna, dolayısıyla davalarını karara bağlamak için gerekli mahkeme masraflarını karşılama konusunda zayıf olduklarından, bu tür anlaşmazlıklarda en çok etkilenen taraf olduklarına dikkat çekmiştir.

Dolayısıyla bu tez, arazi çatışmalarından en çok etkilenen kesim olan ve Jinja Bölgesinde yaşayan kadınların sosyo-ekonomik durumları üzerinde çatışmaların etkilerinin incelemesini amaçlamaktadır. Arazi çatışmalarının, Jinja Bölgesinde yaşayan kadınların sosyo-ekonomik durumları üzerindeki etkilerini gösteren yeterli bir deneysel veri yoktur. Arazi anlaşmazlıkları konusunun bu açıdan ele alınabileceği bir dayanak bulunmamaktadır. Arazi anlaşmazlığı kaynaklı olayların arttığına yönelik birçok delil olmasına rağmen, bu konuda kadınlara yönelik yapılan çalışmalara oldukça az ilgi gösterilmiştir. Bu arka plan bilgisi ışığında araştırmacı, arazi çatışmalarının Jinja Bölgesinde yaşayan kadınların sosyo-ekonomik durumları üzerindeki etkilerini araştırma motivasyonu kazanmıştır.

Bu çalışmanın hem genel hem de özel amaçları bulunmaktadır. Çalışmanın genel amacı Jinja bölgesinde kadınların sosyo-ekonomik durumlarını, arazi çatışmalarının etkisini dikkat alarak incelemektir. Bu genel amacın yanı sıra çalışmanın bir takım özel amaçları da bulunmaktadır. Bunlar arasında çalışmanın amacına bağlı olarak, Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının nedenlerini incelemek yer almaktadır. Bu kapsamda Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının çözümünde Yerel Meclislerin(YM) ve bölgede faaliyet gösteren Sivil Toplum Örgütlerinin(STK) rolleri de araştırmaya dahil edilmiştir. Bu başlıklar araştırmanın kapsamını da oluşturmaktadır.

Bu tez çalışmasında arazi çatışmalarından kadınları nasıl etkilendiğine ulaşmak için toplumsal cinsiyet perspektifi bir analiz kategorisi olarak kullanılmıştır. Son dönemde yapılan akademik çalışmalarda toplumsal cinsiyet perspektifinin bir analiz kategorisi olarak kullanılması sık rastlanan bir durumdur. Elbette bu durum tesadüfi değildir. Tüm dünyada kadınların karşı karşıya kaldıkları ayrımcılık ve eşitsizlik her

alandaki karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ülkeden ülkeye, toplumdan topluma farklı şekillerde ve boyutlarda ortaya çıksa da kadınların yaşanan sorunlardan etkinlenme düzeylerini araştırma konusu haline getirmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başı itibariyle oldukça yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklıdır. Toplumsal temelli olduğu kabul edilen toplumsal cinsiyet kavramı; tarihsel, kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik bağlamda oluşturulan erkeklik ve kadınlık kategorileri olarak açıklanmaktadır. Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet, her alanda erkeklik ve kadınlık kavramlarının olduğu devamlı bir süreçtir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet kavramı, erkeklik ve kadınlığın nasıl birbirleriyle bağlantılı olduğunda, yanı sıra kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerinin nasıl düzenlendiğini ifade eder (Jansen, 1987). Jolly ve Reeves, toplumsal cinsiyeti, kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler olarak tanımlamıştır. Bu farklılık ve benzerlikler gelenek ve göreneklerin yanı sıra toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel güçler tarafından belirlenir (Jolly S. ve Reeves,H.2004). Kadının ve erkeğin toplumsal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, J.Scott'a göre "cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategoridir" (Scott,2007:11). Bu çalışmada toplumsal cinsiyet kavramının özellikleri dikkate alınarak, Jinja Bölgesinde yaşayan kadınların arazi çatışmalarından etkilenme düzeyleri hem ekonomik hem de toplumsal olarak oluşturulan değer yargıları gözönünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Uganda'da kadınlar açısından arazi anlaşmazlıkları büyük bir sıkıntı yaratmaktadır. Bu bir gerçektir. Kadınlar, Uganda toplumunda ikinci planda kalmaktadır. Ama sadece Uganda'da değil, kadınlar tüm dünyada yüzyıllardır erkeğin arka planında kendilerine yer bulmuşlardır. Erkeklerle eşit haklara sahip olmayan kadınlar uzun yıllardır haklarını arama çabası içindedirler. Büyük bir mücadele ile tüm dünyada kadın hareketi etkili olmuştur, olmaktadır. Bu bağlamda uluslararası kuruluşlar ve anlaşmalar oluşturulmuştur. Çoğu zaman devletler de bu çalışmaları desteklemişlerdir. Çeşitli sivil toplum örgütlerinin de desteğiyle kadınlar seslerini duyurmuş, zaten olması gereken eşitlik haklarını talep etmişlerdir. Ancak yasalar açısından eşitliğin kazanılması kadınları erkeklerle aynı duruma getirmeye yetmemektedir. Yasalardaki eşitsizliklerin giderilmesi ve uygulamada da eşitliği

sağlamak gerekmektedir. Bu da ön yargıların ortadan kaldırılması ve eşitlik mekanizmalarının kurulmasıyla olacaktır. Gerçek anlamda eşitliğe ancak bu şekilde ulaşılabilir.

Ne yazık ki günümüzde küresel kapitalizme özgü neoliberal politikalar Uganda'da özellikle Jinja bölgesinde ve elbette uluslararası düzeyde de eşitsizliğe yol açmaktadır. Pek çok alanda yaşanan güç ilişkileri toplumsal cinsiyet eşitsizliği unsurunu da yaratmaktadır. Jinja bölgesinde de toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar daha düşük eğitime sahiptirler, daha az işgücüne katılmakta ve daha az gelir elde etmektedirler. Devam eden arazi çatışmaları bu eşitsizliği daha da artırmaktadır (Kaya, K.2001). Bunlara toplumsal baskının da eklenmesiyle yaşanan cinsiyet eşitsizliği doğrudan ya da dolaylı olarak en çok sağlık alanında kadınları etkilemektedir. Özellikle üreme sağlığı konusunda kadınlar sorunlarla ve eşitsiz bir durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Uganda'nın Jinja Bölgesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına ilişkin başlıca etkileri kadına yönelik şiddet, namus cinayetleri, kızlık zarı kontrolü, istenmeyen ya da ergen gebelikler, sağlıksız koşullarda düşükler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hastalıkların tanısında gecikme, üreme sağlığı hizmetlerine ulaşamama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunların da sonucunda kadınlar daha çok hastalık yüküne sahip olmakta, engelliliğe maruz kalmakta ve erken yaşta ölmektedirler.

Bu çalışmanın yöntemini, kapsamını ve önemini genel olarak ele alırsak², elde edilen bulguların yeterli bir şekilde değerlendirilebilmesi için çalışma sınırlandırılmıştır.

Araştırma Jinja Bölgesindeki on dört(14) belediyenin altısında gerçekleştirilmiştir: bu belediyeler arasında Busede, Batı Jinjada, Doğu Jinjada, Kakirada, Jinja Merkezide, Mafubirada yer almaktadır. Bu şehirlerin yanı sıra Jinja Bölgesi Iganga, Luuka, Buikwe, Mayuge ve Kamuli şehirleridir.

Çalışmanın önemine bakarsak bu çalışmanın birçok disiplini ilgilendirdiğini söyleyebiliriz. Daha önce Jinja Bölgesinde arazi çatışmalarının kadınların sosyo-

² Araştırmaya ait yöntem, kapsam ve veri oluşturma tekniklerine yönelik bilgi detaylı olarak 3.bölümün başında yer almaktadır.

ekonomik durumlarını nasıl etkilediğini inceleyen bir çalışma yapılmadığı için, bu çalışmanın bu kadar önemli bir sorunun kadınlar üzerindeki etkisinin boyutunu en azından tespit etmek ve bir ölçüde çözümününe katkı sağlamada yardımcı olacağı düşünülmektedir. Gelecekte bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara da karşılaştırma yapma olanağı sağlayacaktır.

**UGANDA’NIN VE JİNJA BÖLGESİNİN SİYASİ, SOSYO-
EKONOMİK YAPISI VE TOPLUMSAL CİNSİYET
POLİTİKALARI**

Uganda Cumhuriyeti,Doğu Afrika’da yer alan bir devlettir. Batıda Zaire, kuzeyde Sudan, güneyde Ruanda ve Tanzanya, doğuda Kenya ile komşu olan Uganda, 4° 13’ kuzey ve 1° 23’ güney enlemleriyle 29° 35’ ve 35° 02’ doğu boylamları arasında bulunur.

A detailed map of Uganda with its borders with Sudan, Congo (Zaire), Kenya, and Tanzania. Major cities like Kampala, Gulu, and Jinja are marked. National parks such as Murchison Falls NP and Kibale Forest NP are highlighted. The map also shows Lake Albert, Lake Edward, and Lake Kyoga. A compass rose and a scale bar (0-100 km / 0-60 miles) are included.

³ Google resimler, [www.google](http://www.google.com) .com, map of Uganda with all districts

1.1. Tarihsel Arka Plan (Uganda'nın Sömürge Öncesi ve Sömürge Sonrası Tarihi)

Uganda'da yaşayan yerli halkın Afrika dışı unsurlarla ilk ciddi karşılaşması, 1830'larda Doğu Afrika'nın Hint Okyanusu kıyılarına yerleşen Müslüman tüccarların bugünkü Kenya topraklarını geçerek Victoria Gölü'ne ulaşmalarıyla olmuştur. Daha sonra bölgeye Avrupalı kaşifler ile Hristiyan misyonerler gelmiş (Şahin,S. 2012), Uganda, 1890 yılında Almanya ile İngiltere arasında imzalanan anlaşma sonucunda İngiltere'nin Doğu Afrika Kolonisine dahil edilmiştir. Sömürge konumunda olmak Uganda'yı olumsuz etkilemiştir. Bu durum ülkenin doğal kaynaklarını İngilizlerin yönetmesine yol açmış, bu durum Uganda'nın gelişmesinin önünde bir engel olmuştur. Yine sömürge döneminde Uganda vatandaşları yurt dışında sadece İngiltere'ye gidebilmişler, başka ülkelere gitme hakkı ortadan kalkmıştır. Uganda bağımsızlığını 1962 yılında kazanmış; Milton Obete Başbakan olmuş ve 1963'de Cumhuriyetin kabul edilmesiyle de Obete Cumhurbaşkanlığına getirilmiştir. 1971 yılında bir darbe ile iktidarı ele geçiren İdi Amin, sınır anlaşmazlığı nedeniyle Tanzanya ile 1978 yılında başlayan savaşın kaybedilmesi üzerine ülkeden kaçmak zorunda kalmış ve yaşanan liderlik yarışında Obote,1980 yılında tekrar Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Tiko Okello'nun 1985 yılında gerçekleştirdiği darbeyi takiben, Yoweri Kaguta Museveni'nin Ulusal Direniş Ordusu (National Resistance Army) 1986 yılında Kampala'yı ele geçirmiş ve Museveni iktidara gelmiştir. O günden bugüne kadar Uganda'nın Cumhurbaşkanı Museveni Yoweridir (Julious,B 2013).

1.1.1. Uganda'da Siyasi Hayat

Uganda, başkanlık sistemiyle yönetilen üniter bir devlettir. Cumhurbaşkanı 5 yılda bir halkoyuyla seçilmekte, Başbakan ve kabinesi Cumhurbaşkanı tarafından (Bakanlar meclisin seçilmiş üyeleri arasından) atanmaktadır. 1986 yılından bu yana Cumhurbaşkanı Musevenidir ve 1996'den beri de Uganda'da her beş yılda bir seçim yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı Museveni 23 Şubat 2006 tarihinde yapılan seçimlerde %59 oy almıştır. Bir sonraki seçimler Şubat 2011'de yapılmış yine o kazanmıştır.18

Şubat 2016 tarihinde yapılan seçimlerde de %62 oy alarak tekrar iktidara gelmiştir. Museveni'in aldığı bu oranlar, her seçimde yükselerek onu iktidara taşımaktadır. Onun döneminde ülkenin sosyo ekonomik olarak gelişmesi bu oyların artmasında etkili olmuştur. Özellikle kamu sektöründe ve siyasette kadınlar önemli bir yer almaya başlamıştır. Bu nedenle Museveni, kadın seçmenlerden de yüksek oy almaktadır.

Önde gelen muhalefet partilerinin oluşturduğu, "Partilerarası İşbirliği" (IPC) platformunun ortak adayı KizzaBesigye, bir önceki seçimlerde de olduğu gibi 2016 seçimlerinde de Museveni'nin en ciddi rakibi olarak karşısına çıkmıştır. Besigye aynı zamanda ana muhalefet partisi Demokratik Değişim Forumu'nun da lideridir. 1995 Anayasası uyarınca, Üç Yüz Otuz iki (332) sandalyeli Uganda Parlamentosu'ndaki üyelerin 94'ü, kadın, engelli, genç, işçi vb. kesimlerini temsilen yasayla kota konulmuş olan özellikle dezavantajlı gruplar tarafından, 10'u ise Silahlı Kuvvetler istemsilen belirle üyelerden oluşmaktadır. Parlamenteonun diğer 228 üyesi ise seçimle gelmektedir. Böylelikle kadınlar, engelliler, gençler gibi karar alma mekanizmalarında çok temsil edilemeyen kesimlerin parlamentodaki yerleri garanti altına alınmıştır. Milletvekillerinin görev süresi 5 yıldır. Milletvekili seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile paralel olarak gerçekleştirilmektedir(Juliou,B.2013).

Uganda, Birleşmiş Milletlet(BM) 2014 İnsani Gelişme Endeksi'ne göre 164. sırada, 2014 BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde ise 122. sırada bulunmaktadır. Her iki endekste de oldukça arka sıralarda yer aldığını söyleyebiliriz. Ancak endekslerde bu kadar arka sıralarda yer almanın yanı sıra Anayasa'nın genel hükümlerinde toplumsal cinsiyete, özel hükümlerinde ise kadın haklarına yer verilmektedir. Ayrıca Anayasanın 32. maddesinde Parlamenteoda bir fırsat eşitliği komisyonu kurulması şart koşulmaktadırki bu komisyon da günümüzde kurulmuştur.

Uganda Parlamentosu'ndaki kadın parlamenterlerin oranı 2016 seçimlerine göre %35tir. Uganda'da kadın parlamenterlerin bu oranın yüksek olmasının en önemli nedeninin siyasette uygulanan kadın kotası olduğunu belirtmek gerekir. Uganda Anayasa'sında(1995) iki maddede "olumlu eylem" kavramı yer almaktadır. Bu

durum kadınların siyasette temsiliyet düzeylerini artıracak kota uygulamalarını da gündeme getirmiştir. Olumlu ayrımcılık içeren bu uygulama yerel yönetimlerde de kadınların temsil oranını artırmıştır. Parlamentodaki kadınların yüksek temsil oranının yanı sıra Bakanlar Kurulu'ndaki kadın bakanların oranı ise %28'dir. Yine Ugandalı kadın parlamenterlere göre Parlamento ve Bakanlar Kurulu'ndaki yüksek kadın temsil oranı önemli olmasına rağmen asıl önemli nokta kadınların önemli pozisyonlara gelmesidir. Uganda'da Maliye, Eğitim, Sağlık ve Enerji Bakanları kadındır (Uganda Heyeti, 13 Kasım 2012). Karar alma mekanizmalarında kadınların bu kadar ciddi oranda yer alması eşitlik açısından sevindirici bir gelişmedir. Hiç kuşkusuz bu durumda sömürgecilikten kurtulma döneminde kadınların ulusal direniş hareketinde aktivist olarak yer almalarının sonucu şeklinde değerlendirmek gerekir.

Günümüzde parlamentoda toplumu temsil eden birçok kesimden insan vardır. Parlamentoda temsilci olmak için en az 18 yaşında ve lise mezunu olmak gerekmektedir. Parlamentoda kadın oranının yükselmesi, kadın hakları ve kadına yönelik şiddet, kadınların eğitimi gibi önemli hususların üzerinde daha fazla çalışılmasında ve farkındalık yaratılmasında etkili olmaktadır.

1.1.2. Uganda'nın Sosyo-Demografik Özellikleri

Uganda'nın nüfusu 34,856,813'dür ki bu nüfusun ancak %30'u şehirlerde yaşamaktadır. Nüfusun büyük bölümü Victoria Gölü civarında, doğuda Algon Dağı ve Rwanda sınırı yakınında toplanmıştır. Kilometrekareye düşen kişi sayısı 134'dür. Nüfus artış oranı % 3.5'dür (National Population And Housing Census, 2014).

Ülkenin tek büyük şehri yaklaşık 3 milyon nüfuslu başkent Kampala'dır. Başlıca şehirleri Jinja, Mbale ve Masaka'dır. Uganda nüfusunun 34,856,813'ten 16,935,456'sı erkek ve 17,921,357'si kadındır. Bu rakamlar bize Uganda'da kadın nüfusun daha fazla olduğunu göstermektedir. Jinja bölgesinin nüfusu 468,256 olup, bu nüfusun 227,609'u erkek, 240,647'si ise kadındır. Yine bu bölgede de kadın nüfusun fazla olduğunu görülmektedir (ubos, 2014).

Uganda’da nüfusu dinlere göre de farklılık göstermektedir. Uganda halkının % 34’ü Protestan, % 32,9’u Katolik, % 30’ü Müslüman ve % 3,1’i yerel inançlara sahiptir (CIA World Factbook, 2014). Ülkede İngilizce ve Swahili dilleri yaygın olarak kullanılmakta, ayrıca Luganda, Luo, Runyankore, Ateso, Lumasaba, Lusoga, Lunyole ve Samiadilleride günlük yaşamda yer almaktadır. Ortalama yaşam süresi 56 yıldır. Ortalama yaşam süresinin bu kadar düşük olmasının iki önemli nedenivardır. Bunlar, salgın hastalıklar ve yetersiz beslenmedir. Uganda halkının % 98’i Afrika asıllıdır. Az sayıda Güney Asyalı, Arap ve Avrupalı vardır. Afrikalılar kullandıkları dillere göre 4 ana etnik gruba ayrılırlar: Bantu dilleri, Nil yöresi dilleri, Nil-Hami dilleri ve Sudan dilleri. Bantu, nüfusun %65’ini teşkil etmekte olup, Uganda’nın güneybatı yarısının tamamında yer alır. Belli başlı Bantu grupları Ganda, Nicole, Toro, Nyoro, Soga, Gisu ve Kiga’dır. Nil yöresi halkları Uganda’nın kuzey iç kesiminde bulunur.

Lango, Acholi ve Alur grupları bunların başlıcalarını oluşturmaktadır. Ülkede bu kadar çok grup olmasının birçok nedeni vardır. Birçok grup aslen Uganda’lı değildir. Farklı ülkelerden gelip Uganda’da grup oluşturmuşlardır. Örneğin Sudanlı gruplar Uganda’nın kuzeybatı köşesinde yaşamaktadırlar. Bu kadar farklı grubun birarada olması hiç kuşkusuz iç çatışmaları da artıran en önemli unsurlardan biridir.

1.1.3. Uganda Ekonomisi'nin Yapısı

Uganda, geçtiğimiz yıllarda yoksulluk oranının önemli derecede azalmasını sağlayan, olumlu yönde sürdürülebilir yıllık ekonomik bir büyüme gerçekleştirmiştir. Verimli toprakları, zengin doğal kaynaklarıyla önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir. Uganda, öncelikle bir kahve, çay, yağlı tohumlar, meyve ve büyük baş hayvan üreticisidir. Ülkenin Batısındaki Albert Gölü havzasında 2 milyar varil dolayında petrol bulunmuştur. Bu rakam Batı Uganda’daki Kanungu -Nebbi arasındaki bölgenin %30’unun taranmasıyla ortaya çıkmıştır. Uganda’da petrol olduğu yakın bir tarhte, 2002 yılında tespit edilmiştir. Teknolojik yetersizlikler yüzünden petrolden günümüzde tam olarak yararlanılamamaktadır. Ülkenin petrol

gelirinden 2019'den itibaren tam olarak yararlanılmaya başlaması beklenmektedir (Juliou,B.2013).

Bu durum Uganda ekonomisinin gelişmesini olumlu yönde etkileyecektir, örneğin eğitim, sağlık, nakliye hizmetlerinde gelişmeye yol açması beklenmektedir. Hiç kuşkusuz Uganda'nın böylesine zengin doğal kaynaklara sahip olması, sömürge döneminde ciddi anlamda rezervlerin tüketilmesine de yol açmıştır. Bugün yaşanan ekonomik sıkıntıların altında yatan nedenlerden biri de var olan doğal kaynaklardan zamanında yeterince yararlanılamaması yatmaktadır (Asiimwe .J. & E. Nyakoojo 2001).

Günümüzde tüm dünyada yaşanan küresel ekonomik kriz, Uganda ekonomisini de son yıllarda oldukça etkilemektedir. Ülke ekonomisi, 2006'dan itibaren, petrol ve gıda fiyatlarındaki krizlerden, 2008'den 2010'ye kadar ise ciddi olarak küresel ekonomik krizden önemli derecede etkilenmiştir (World Bank, 2010). Dünya Bankası (2010) genç ve kadın nüfus arasında yüksek işsizlik oranı, hükümet ve muhalefet arasındaki diyalog eksikliği ve Karamoja bölgesindeki çatışmaların devam etmesi gibi nedenlerden dolayı ülkenin ekonomik büyümesinin muhtemelen yavaşlayacağı konusunda uyarıda bulunmuştur. Karamoja bölgesi ülkenin kuzeyindedir, uzun zamandır bu bölgede terörist gruplar bulunmaktadır. Ayrıca bu bölgede kabilelerarası çatışma da mevcuttur. Bu durum sadece bölgenin ekonomisini değil bütün ülkenin ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca hükümetin 2011 seçimlerine hile karıştırması halkta büyük tepkiye yolaçmış ve altı ay boyunca hükümet protesto edilmiştir. Bu da Uganda ekonomisine büyük zarar vermiştir.

Uganda'nın, 2015 yılı GSYİH'sı \$27.00 milyardır (World Bank, 2015). Her ne kadar, güncel ve doğruluğu kesin bilgiler yetersiz olsa da, Uganda nüfusunun dörtte birinin (yaklaşık %20) ulusal fakirlik sınırının altında yaşadığı, dörtte ikisinin ise (%40) günlük \$3'dan az bir parayla geçindiği tahmin edilmektedir (World Bank, 2015)

Günümüzde iş olanaklarının az olması nedeniyle yoksulluk riski çok büyüktür. Fakat petrolün daha verimli olarak kullanılmaya başlamasıyla toplumun refah düzeyinin

yükseleceği beklentisi vardır. Ayrıca çeşitluluslararası Sivil ToplumKuruluşlarının(STK) ülke içinde yaptıkları çalışmalar ve yardımlar yoksullukla mücadelede önemli bir yere sahiptir.

2013 yılında ekonominin en önemli sektörü olan tarım sektörü, ülkenin toplam GSYİH'sına %23.1'lik bir katkı sağlamıştır (başlıca tarım ürünleri; muz, kahve, çay, pamuk, tütün, tapioka, patates, mısır, buğday, baklagiller, dana eti, keçi eti, süt, kümes hayvancılığı, çiçekler). İkinci sektör olan inşaat ve sanayi sektörü GSYİH'nın %26.9'ini kapsamaktadır. (başlıca sanayi ürünleri; şeker, alkol damıtımı, tütün, pamuklu tekstil, çimento, çelik). Hizmetler sektörü ise GSYİH'nın %50'sini oluşturmaktadır (Uganda Profile Economy, 2014).

Ülkede çalışma çağındaki nüfusun yaklaşık %80'u tam zamanlı olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Ancak bu sektörde düzensiz yağış miktarı ve düşük verimlilik gibi nedenlerden dolayı üretim sınırlıdır, üretimin büyük bir kısmı asgari düzeyde yapılmaktadır.

1.2. UGANDA’NIN TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI

Kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı, toplumlar arasında ve zaman içinde de farklılık gösterir. Bireyin toplumsal cinsiyeti birçok etken tarafından belirlenmekte, toplumsal cinsiyet de bireyleri yaşamının her döneminde farklı şekillerde de olsa etkilemektedir. Fırsatlara ulaşmada, kaynakların ayrılmasında ve kullanımında, hizmetlere erişimde bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılabilmektedir. Söz konusu ayrımcılıklardan, erkeğe oranla daha dezavantajlı ve daha düşük toplumsal statüye sahip olan kadınlar daha olumsuz etkilenmektedirler. Temel bir insan hakkı olan sağlığın korunmasında ve sağlık hizmetlerine ulaşmada yetersizlik, eşitsizlik bu ayrımcılığın en dikkat çeken sonucudur. Toplumsal cinsiyet açısından eşitlik kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve kazançların dağılımında olduğu kadar, diğer birçok konuda da adalet ve hakkaniyetin olması ile sağlanabilir. Tüm bunların ışığında, kadın ve erkeğin farklı gereksinimi ve güçlerinin olduğu kabul edilmeli, bu

farklar gözetilerek iki cinsiyet arasındaki dengenin sağlanması amaçlanmalıdır. Kadının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet bakış açısının politika, strateji ve uygulamalara yansıtılması büyük önem taşımaktadır. Cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması doğrultusunda Dünya’da ve Türkiye’de atılımlar yapılmış olmasına karşın, konuya ilişkin istenilen düzeye ulaşmak için kaydedilmesi gereken pek çok aşama vardır.

Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemenin yolu, toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirmekten geçmektedir. Kamunun hem merkez hem de yerel düzeyde oluşturduğu politikaların toplumsal cinsiyete duyarlı bir biçimde, kadınlara etkisinin göz önünde bulundurularak yapılandırılması, kadınlara yönelik politikalara ve hizmetlere öncelik verilmesi cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından gereklidir. Gündelik hayatın biçimlenmesinde yerel düzeyde gerçekleştirilen müdahaleler ve uygulanan politikalar belirleyici önemdedir. Bu nedenle yerelerde üretilen politikaların ve sunulan hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediğini ölçmek, değerlendirmek ve izlemek önem taşımaktadır.

1.2.1. İstihdam

Kadınların istihdama katılımı toplumsal cinsiyet eşitliği açısından çok önemlidir. Uganda’da kadın istihdamının genel özellikleri, kadınların işgücüne katılımının düşük olması, büyük ölçüde tarımsal alanlarda çalışma ve enformel (kayıt dışı) istihdamın yaygın olması şeklinde özetlenebilir. Kadınların yoğunluklu olarak ücretsiz aile işçisi olarak tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir.

Kırsal alanda yaşayan Ugandalı kadınlar ev işleri, eş ve annelik görevlerine ek olarak tarımsal üretimin her aşamasında da sorumluluk üstlenmektedir. Tarım sektöründe istihdamın yarıya yakınına da oluşturan kadınlarımız, sorumluluklarının yanında yaşamın birçok zorluklarıyla da karşı karşıya kalmaktadır.

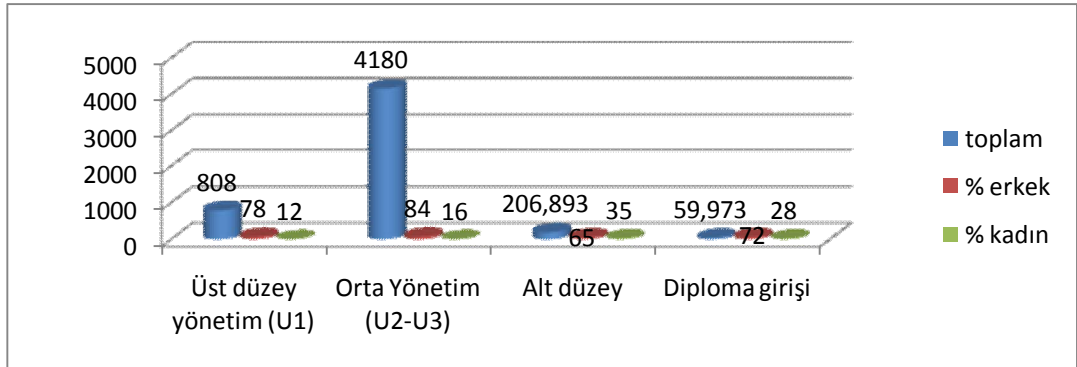
Ülke genelindeki işsizlik oranı 2015 yılı için %3.8 dir (World Bank, 2015). İşsizlikten en çok etkilenen kesim ise kadınlar ve gençlerdir. Kadınların işgücüne

katılımı, toplumsal hayattaki konumları ile ilgili sorunlar günümüzde en sık tartışılan konulardır.

Kadın işgücü ile ilgili en temel sorunlardan biri özellikle gelişmekte olan ülkelerde, çalışan kadınların daha çok kayıt dışı ekonomide yer bulmasıdır (Kabeer, 2005). Kayıtdışı çalışmanın güvencesizlik, sosyal haklardan mahrumiyet ve daha düşük ücret demek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu şekilde çalışmanın kadını gerçek anlamda güçlendiremeyeceği açıktır. Birleşmiş Milletler'in Binyıl Kalkınma Hedefleri 2012 Yılı Raporuna göre, kayıt dışı ekonomi üzerine veri toplanabile 37 ülkenin 27'sinde kadınların kayıt dışı sektörlerde çalışmaya erkeklerden daha fazla eğilimi olduğu gözlenmiştir (2012).

Bu durum kimi ülkelerde çok daha vahim durumdadır. Mali, Zambiya, Hindistan ve Madagaskar'da tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların %80'inin; Peru, Paraguay, Uganda, Honduras, Bolivya, El Salvador ve Liberya'da da hemen hemen %75'inin kayıt dışı sektörlerde çalıştığı görülmektedir (Birleşmiş Milletler, 2012).

Şekil 4.0: Cinsiyete Ve Sektörlere Göre Kamu Hizmetinde Çalışma Durumu Boyutu⁴

Şekil 4.0'dan anlaşıldığı üzere Uganda genelinde 2011 yılında, kamu sektöründe en fazla istihdamı erkekler oluşturmaktadır. Kadınların çalıştığı alanlar daha çok tarım sektörüdür. Ne yazık ki kadınlar tarımda çalışmalarına rağmen arazi sahibi değillerdir⁵. Ancak kadınlar tarım işinde yoğun olarak çalışmalarına karşın elde

⁴ MPS Payroll Monitoring Unit as Extracted from Circular No 2 of 2011. Gender and Employment in equality in public sector .

⁵ Kadınların arazi sahibi olamamasının nedenleri 2.bölümde anlatılmıştır.

edilen ürünlerin satımını yine erkekler yapmaktadır. Yani kadınlar ücretsiz aile işçisi konumundadırlar.

1.2.2. Eğitim

Uganda'nın Anayasasına (1995) göre eğitim her insanın hakkıdır ve temel eğitim 6-16 yaş arası için zorunludur, yasaya göre ücretsiz sağlanmalıdır. İnsanlar yaşadıkları toplumda var olan fırsatlardan eşit yararlanma hakkına sahip olmalıdır. Eşitlik ve özgürlük tüm insanlar için en önemli erektir. Ancak, Uganda'da toplumsal fırsatlardan toplumun her kesimi eşit olarak yararlanamamaktadır. Yetişkinler arası okuma yazma oranı, 2001 yılında %54 iken, 2006 yılında %70 (%77 erkeklerde ve 51% kadınlarda) olmuş (Gender Inequality in Uganda: The status, causes and effects, 2006), okula kaydolma oranı ise 2009 yılında toplamda %90'a ulaşmıştır. Yine de eğitimle ilgili genel ulusal harcamalar 1997 yılından bu yana %30'dan fazla artmıştır. Kız çocuklarının eğitime verilen önem erkek çocuklara göre daha azdır, 15 yaş üstü kadınların sadece %25'inin okuryazar olduğu görülmektedir (US DoS, 2010). Buna rağmen, Uganda'nın, BM Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda, eğitimle ilgili ilerlemesi "olumlu" bulunmuştur (OECD, 2010).

Freedom House'a (2010) göre, Uganda'da kadınların anayasal haklarına genellikle önem verilmemektedir. Üstelik kadınların istihdam ve eğitim fırsatları erkeklere göre daha azdır ve hane reisi yasal olarak erkeklerdir. Kadına karşı şiddet, aile içi şiddet şeklinde oldukça yaygındır, fakat hukuki yaptırımların eksikliği ve kadınların maruz kaldıkları şiddeti polise ihbar etmedeki gönülsüzlükleri dolayısıyla genellikle cezasız kalmaktadır (US DoS, 2010). Çünkü polise ihbar etmesi durumunda bir fayda göreceğini düşünmemektedir. Polis teşkilatı şiddet görmüş kadınlara güven vermemektedir. Bunun yanı sıra Uganda'da şiddete uğrayan kadınlar için sığınma evleri bulunmamaktadır.

Dünyada kadına yönelik şiddet eylemlerinin ülkeler arasındaki dağılımına baktığımızda hayatlarının belirli bir döneminde şiddete maruz kalan kadınların oranının en yüksek olduğu ülkelerin Etiyopya, Uganda Zambiya gibi Afrika ülkeleri

olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum şiddetin ülkelerin gelişme düzeyi ve kadının sosyoekonomik durumu ile ilgili bir kavram olduğu görüşünü desteklemektedir. Uganda'da kadına yönelik şiddet %70'ler düzeyindedir (Karal ve Aydemir, 2012).

Uganda'da Türkiye'de gibi geçtiğimiz yılın en çok tartışılan sorunlarından biri hiç şüphesiz kadına yönelik şiddet ve görünürlüğü gittikçe artan şiddetin farklı nedenleriydi. Kadına yönelik şiddet, cinayetler gibi vakalarla şiddetin vicdanları rahatsız eden görünümünün yanı sıra, araştırmaların ortaya koyduğu oranlarla da dikkati çekmiştir.

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliğinin farklı boyutlarını oluşturan, cinsiyete dayalı işbölümü, sosyo-ekonomik durum, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi faktörlerden beslenen sosyal bir sorundur. Kadınların yaş, eğitim, refah düzeyi ve yerleşim yeri gibi temel demografik özellikleri, kadınların yaşamlarının çeşitli aşamalarında karşılaştıkları şiddeti etkilemektedir.

Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitliğinin farklı boyutlarını oluşturan, cinsiyete dayalı işbölümü, sosyo-ekonomik durum, ataerkil kültürel kabuller, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi faktörlerden beslenen bir durumdur. Şiddetle mücadelenin çıkış noktası öncelikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair algıların değiştirilmesi ve farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar olmalıdır. Ve toplumun tüm kesimleri kadına yönelik şiddeti engellemek için çalışmalıdır.

1.2.3. Sağlık

Uganda da başka Afrika ülkeleri gibi sosyal devlet değildir.Yani devlet kurumsal yapısı ve uygulamaları ile vatandaşlarına sosyal haklar açısından yeterli desteği sağlamamaktadır.Herkes kendi kendisine ve ailesine bakmaktadır. Yani devlet sağlık hizmetini paralı sağlamaktadır. Devlet hastanelerinde tedavi ücretsiz olarak verilmesine rağmen hastanelerde bulunan eksiklikler nedeniyle vatandaşlar için

sunulan bu hizmetler yeterli değildir. O yüzden halk özel hastaneleri tercih etmek durumunda kalmaktadır.

Ayrıca eğitim sektörü de aynı durumdadır. İlkokul ve orta eğitimi ücretsizdir ancak kaliteli değildir. Parası olanlar çocuklarını özel okullara göndermektedirler. Aynı durum üniversite eğitimi için de söz konusudur.

Uganda’da toplumsal cinsiyet adaletsizliği, kadınların erkeklere göre sistematik olarak bazı temel insan haklarına ulaşamaması ya da kullanamaması şeklinde görülmektedir. Bu durumda, çoğu zaman, kadınların sağlık ile ilgili durum ve sorunlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunlar hastalık, sakatlık ve ölümlerle sonuçlanmaktadır. Bu olumsuzluklar kadınların tüm yaşam evrelerinde izlenmektedir.

Ergenlik dönemiyle beraber şiddet kadın sağlığında en önemli sorunlardan biri olmaktadır. Öyleki, dünya ölçeğinde her 3 kadından biri bugün şiddetin değişik biçimlerine maruz kalmaktadır (Heise, Ellsberg, Gottemoeller, 1999). Uganda da kadınların şiddete maruz kalma oranı oldukça yüksektir. Kadına yönelik şiddeti önlemek için bir takım yasal düzenlemelerden söz etmek mümkündür. Bunlar arasında, ev içi şiddeti önlemeye (2010) ve kadın sünnetine (2009) engel olmaya yönelik düzenlemeler bulunmaktadır (<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/generaldiscussion/memberstates/uganda.pdf>). Ancak bu düzenlemeler çok yetersizdir ve maalesef kadınların şiddet görmesine engel olamamaktadır.

Uganda’da ortalama yaşam süresi 2012 yıllık raporuna göre, kadınlarda 58, erkeklerde 56 yıldır (WHO 2012). Nüfus artış hızı 3.24% (2014 verileri), doğum oranı 44.17 doğum / 1,000 nüfus (2014 verileri), anne ölüm oranı 310 ölüm / 100.000 canlı doğumda (2010). HIV ve sıtma Uganda’da görülen en tehlikeli hastalıktır, bu durumdan en çok etkilenenler ise kadınlar ve çocuklardır (UNICEF 2013). Onların sağlık hizmetlerine erişimi de çok zordur. Ulaştıkları bile sağlık harcamalarını karşılamaları imkansızdır.

Eğitim alan ve şehirde yaşayan kesim ise doğum kontrolü ve aile planlaması gibi konularda daha bilinçli hareket etmektedir. Fakat eğitim seviyesinin düşük olduğu kırsal kesimlerde doğum kontrolü ve aile planlaması oranları oldukça düşüktür.

1.3. Jinja Bölgesi ve Toplumsal Cinsiyet

Çalışmanın ana konusunu oluşturan Jinja, Uganda'da bir bölgedir ve ülkenin doğusunda bulunur. Nil nehri Jinja'dan doğar ve yayılır. Ayrıca Victoria Gölü'nün yakınında yer alan Jinja, Doğu Afrika ülkelerinin sahip oldukları bölgeler arasında ikinci büyük bölge olarak nitelendirilmektedir. Yani Uganda açısından hem ekonomik hem de etkileyici doğal manzaralarının önemi bulunmaktadır. Günümüzde çok sayıda ziyaretçi birkaç gün ya da sadece birkaç saat geçirmek için bu bölgeye gelmektedir. Bitki örtüsünü, bölgede yaşayan hayvanları ve doğal yapıyı görmek için ideal bir yerdir. Arazi çatışmaları dışında, Jinja Bölgesi'ni güvenlik açısından sorunsuz bir bölge olarak değerlendirmek mümkündür.

Uganda'nın Jinja Bölgesinde bağımsızlık kazanıldıktan sonra başlayan (1962 sonrası) arazi çatışmaları günümüzde de devam etmektedir. Bu durumdan en çok etkilenenler hiç kuşkusuz ki kadınlardır.⁶

1.3.1. Jinja Bölgesinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Jinja Bölgesinin nüfusu 468,256'dır ve bu nüfusun 227,609'u erkek, 240,647'si ise kadındır. Bölgede İngilizce ve Swahili dilleri yaygın olarak kullanılmakta olup ayrıca Lusoga, Luganda, Lugwere, Lumasaba, Lusoga Samia dilleride günlük yaşamda yer almaktadır. Bölgede 15 tane farklı kabile yaşamaktadır.

Jinja bölgesindeki nüfusun dinlere göre ayrımına bakarsak, nüfusun % 30.3'u Protestan, % 33,9'u Katolik, % 35'i Müslüman ve geri kalanlar ise yerel inançlara sahiptir.

Jinja bölgesinde başka bölgelerde olduğu gibi geçtiğimiz yıllarda yoksulluk oranının önemli derecede azalmasını sağlayan, olumlu yönde sürdürülebilir yıllık ekonomik

⁶ Arazi çatışmaları ile ilgili detaylı bilgi ikinci bölümde yer almaktadır.

büyüme gerçekleştirmiştir. Verimli toprakları, zengin doğal kaynaklarıyla Jinja, önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir. Jinja Bölgesi, öncelikle bir kahve, şeker kamısı, çay, patates, yağlı tohumlar, meyve ve büyük baş hayvan üreticisidir.

Jinja'da da başka bölgelerde olduğu gibi tüm alanlarda cinsiyet eşitsizliği vardır. Kamu sektöründe en fazla istihdamı erkekler oluşturmaktadır (erkek %73 ve kadın %27). Kadınların çalıştığı alanlar Uganda genelinde olduğu gibi daha çok tarım sektörüdür. Ancak kadınlar tarım işinde çalışmalarına karşın elde edilen ürünlerin satımını yine erkekler yapmaktadır çünkü kadınlar arazi sahibi değildir(Mawogole,2013), söz hakkı erkeklerdedir.

1.3.2. Jinja Bölgesinde Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim

Jinja'da eğitim alanında cinsiyet eşitsizliği çok yoğun yaşanmaktadır. Bu alanda ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Kız çocuklarının eğitime verilen önem erkek çocuklara göre çok daha azdır. Yetişkinler arası okuma yazma oranı, 2005 yılında %54 iken 2011 yılında %75 olmuştur(%82 erkekler ve 63% kadınlardır) (Mawogole A, 2013).

Ayrıca kızların zorla okulları terk etmelerinin, eğitimlerine devam edememelerinin çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan önümüzdeki bölümlerde bahsedilecektir.

1.3.3. Jinja Bölgesinde Toplumsal Cinsiyet Ve Göç

Jinja bölgesi Uganda'nın gelişmiş bir bölgesi olduğu için Uganda'nın diğer bölgelerinden ve hatta diğer ülkelerden ciddi olarak göç almaktadır. Göç edenlerin arasında kadınlar önemli bir oranı temsil etmektedir. Bu nedenle göç olgusu Jinja bölgesinde kadınların durumunu incelerken büyük önem taşımaktadır.

Göç etme kararı farklı unsurlara dayanır. İnsanlar ekonomik, toplumsal ya da siyasi sebeplerle göç eder. Ülkelerarası farklılıklar ve eşitsizlikler göç etmeyi tetikler. İnsanlar ekonomik sebeplerle, aileleriyle yeniden bir araya gelme, kadın erkek ayrımcılığından kaçma, cinsiyet normlarına uyma ya da bu normlara meydana okuma amaçlarıyla göç edebilirler. Ailevi bağlamdaysa, göç etme kararı, nereye göç

edileceği, ve göçün ne kadar süreceği aile hiyerarşisi ve cinsiyet ilişkileriyle belirlenir (Jolly and Reeves, 2004).

Klasik bir göçte, kadınlar her zaman erkek göçmenlerin adeta taşınması gereken birer bavuluymuş gibi muamele görür. Ev sahibi ülkeye göç eden erkek işçiler iş bulup, kalacak yer ayarladıktan sonra ailelerini yanlarına alır. Erkek göçmenler, aileleri için eve ekmek getiren kişiler olarak algılanabilir (Triandafyllidou, 2006). Ancak bazı araştırmacılar, birçok kadın göçmenin farklı mevkileri doldurduklarını ve evlerinin dışında çalışarak, hem anavatanlarında hem de gittikleri ülkelerde aile ekonomilerine katkıda bulunduklarına dikkat çekmiştir. Morokovis (1984), kadın mesleklerini çeşitli şekillerde sınıflandırmıştır; formel ya da enformel, evde ya da dışarda, ücretli ya da ücretsiz. Morokovis, ayrıca kadınların iş piyasasındaki yeri konusuna, göç çalışmalarında yeterince değinilmediğini de belirtmiştir.

Göçmen kadınlar da, yabancı iş piyasasına erişim sağlayarak, kariyer yapabilir ve evlerine ekmek getirebilirler. Birçok göçmen kadın, sadece ev temizliği, çocuk ve yaşlı bakımı gibi düşük maaşlı işlerde değil, aynı zamanda yönetim kademlerinde ve diğerk yüksek vasıflı profesyonel işlerde çalışırlar. Göç vasıtasıyla ulaşmalarını sağlayan sosyal ağlar oluşturup, bu ağları sürdürürler. Resmi veya resmi olmayan bu sosyal ağlar göç ve sonrasındaki bütünleşme süreçlerini etkileyen önemli unsurlardır. Sosyal ağlar harekete geçmeyi teşvik eder, göçü kolaylaştırır ve göçmenlere gerekli desteği sağlar. Bunun yanında göç ile aile içerisindeki cinsiyet rolleri de özellikle son yıllarda belirleyici hale gelmiştir. Göç süreci içerisinde, erkeklerin ve kadınların geleneksel cinsiyet rollerinde pekişme ve değışmeler olmuştur.

Jinja Bölgesi giderek genişleyen göç kültürüne rağmen, 1990'lerin başına kadar net bir şekilde göç alan bölge konumunda kalmıştır (Ogwanga, 2008). Komşularına göre siyasal olarak nispeten daha istikrarlı olan Jinja, tarihsel süreçte baskı ve sıkıntılı zamanlarında Bugisu ve Buganda'dan gelen göçmenlere ev sahipliği yapmıştır.

Kamu sektörünün küçültülmesini, özel yatırımların arttırılmasını, ülkenin finansal durumunun istikrarlı hale getirilmesini ve %4'lük istikrarlı bir büyüme oranı yakalamayı hedefleyen bir dizi yapısal uyum programının uygulanmasıyla oluşan

ekonomik ortam ve sonuçlar 1990'lere ve 2000'lerin başlangıcına damgasını vurmuştur.

Göç almanın yanısıra Jinja Bölgesi günümüzde yaşanan arazi çatışmalarından dolayı zaman zaman kendi halkından dışarıya göç vermektedir. Jinja'yı, bu durum önceki yıllarda yoğun olarak göç alan bölge iken bugün göç veren bölge konumuna da getirmiştir. Çatışmalar, savaşlar ülkelerin ve bölgelerin göç politikalarını ciddi olarak etkilemektedir. Bu durum Jinja'da da yaşanmaktadır. Göç alırken, bir taraftan da göç veriyor olması karşıt bir durum yaratmasına rağmen bölgenin değerini vurgulaması açısından önemli olduğu söylenebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAZİ ÇATIŞMALARININ TOPLUMSAL CİNSİYET BOYUTU

Bu bölümde genel olarak Afrika ve Uganda’da arazi çatışmalarının nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmaktadır. Bu çatışmaların toplumsal cinsiyet boyutu dikkate alınarak, çatışmaların kadınlar üzerindeki etkileri incelenmektedir. Ayrıca Jinja Bölgesi özelinde arazi çatışmalarının nedenleri ve etkileri toplumsal cinsiyet boyutu dikkate alınarak tartışılmaktadır.

Bölüm dört altbaşlığa ayrılmıştır; Arazi anlaşmazlıklarının nedenleri, arazi anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi üzerindeki etkileri, arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerindeki sosyal etkileri, araziyle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde Yerel Meclislerin rolleri ve araziyle ilgili uyuşmazlıkların çözümünde Sivil Toplum Örgütlerinin rolleri.

2.1. Arazi Çatışmalarının Nedenleri ve Etkileri

Bu alt başlıkta, toplumdaki arazi anlaşmazlıklarının nedenleri üzerinde durulacaktır. Toplumdaki arazi anlaşmazlıkları konusunun özüne inilmeden önce, arazi kavramının ve insanlar için öneminin anlaşılması gerekmektedir. Arazi "bir zemin alanı" olarak tarif edilir. Dolayısıyla, arazi sadece dünya yüzeyinin bir parçası değildir; aynı zamanda su kaynaklarını, madenleri, petrol kaynaklarını ve üzerindeki bölgeyi de kapsar. Uluslararası Toprak Koalisyonu (UTK,2006:2), arazi ile anlaşmazlık arasındaki ilişkinin olağanüstü bir şekilde karmaşık olduğuna dikkat çeker.

Arazi sorunları ele alındığında, ekonomik ve siyasi nedenlerin geleneklerle, kültürle, hukuki sistemle ve kamu idaresiyle iç içe geçtiğini görürüz. Arazi anlaşmazlıklarının çok sayıda nedeni vardır; Bu nedenlere; yapısal ya da tarihsel temelli eşitsizlikler; büyüme ve gelişmede ekonomik ve sosyal politika modelleri; siyasi ya da bölgesel

sorunlar; ticari çıkarlar için birbirleriyle rekabet eden topluluklar; devlet dairelerindeki yargı yetkisi karmaşası; eski arazi sahipleri ve arazi reformundan yararlananlar; ve toprak haklarının yönetimi ya da arabuluculuğuyla ilgili yasal ve geleneksel yollardaki farklılıklar gibi, çelişkili düzenlemeler dahildir. Uluslararası Arazi Koalisyon (UTK) her ne kadar arazi anlaşmazlıklarının olası nedenlerini kapsamlı bir şekilde özetlemiş olsa da, bu anlaşmazlıkların kadınların sosyoekonomik durumlarını nasıl etkilediği ile ilgilenmemiştir. Ancak kadınlar, zayıf hukuk sistemi, sınırlı kurumsal kapasite ve geleneksel/alışlagelmiş adetlerden dolayı erkeklere göre mağdur olmaya daha açık olduklarından, arazi anlaşmazlıklarının onlar üzerinde çok daha orantısız ve olumsuz bir etkisi vardır(Bassett, T.J 1993).

Afrika'nın güney kesimlerinde yakın dönemde uygulanan toprak reformu politikalarının, klasik bir tartışma konusu olan arazilerin yeniden dağıtılması meselesini hem bilimsel, hem de siyasi düzeyde bölgenin gündemine yeniden sokmuştur. Zimbabwe'nin yeni radikal arazi reformu yaklaşımı, Güney Afrika ve Namibya'da bulunan apartheid⁷ rejimlerin yıkılması gibi, konuyla bağlantılı birkaç etmen, Afrika'nın güneyinde gerçekleşen arazi reformu politikalarıyla ilgili siyasi dönüşüme katkıda bulunmuştur (Garcia,2005: 1). Bütün bu etmenler, arazi sorunlarını siyasi bir tabu olmaktan çıkarıp, hassas ve ihtilafli, ancak fiili olarak işleyen bir politika haline getirmiştir. Bu arazi reformu politikaları, tasarımı bakımından hassas olsa da, hayatı sosyoekonomik açıdan etkiler. Bu reformların bazıları oldukça adaletsizdir, örneğin Zimbabwe'de toprakların yeniden dağıtılması kapsamında arazi mülkiyetleri sadece siyahilere verilmiş, bu da toplumu yerel düzeyde etkilemiş ve zamanla tüm ulusal ekonomi de etkilenmiştir.

Uganda'da önerilen arazi reformu bölgesel gerilimlerin fitilini ateşlemiş ve zamanla kabile çatışmalarına dönüşmüştür. Tesfaye, ülkenin farklı yerlerinde çevresel kaynaklı sorun ve anlaşmazlıklar olduğunu belirtmektedir (2004:2). Sorun ve anlaşmazlıklar, anne ve babadan kalan araziler, uzun bir aradan sonra yurduna dönen

⁷**Apartheid:** Güney Afrika'nın eski resmi politikasına verilen ad. Beyaz olmayan insanlara karşı siyasi, ekonomik, hukuki ve sosyal açıdan ırk ayrımı içeren bir politika.

kişilerin atalarına ya da kendilerine ait arazilerde hak iddia etmesi, göçmenlerin yerel halka ait topraklara yerleşmesi ve ortak kaynakların paylaşımı (örneğin; meralar, ormanlar, su kaynakları) gibi nedenlerden kaynaklanır. Güçlü deneysel bir veri bulunmasa da, arazi anlaşmazlıklarının sıklığının ve şiddetinin zamanla arttığını gösteren deliller mevcuttur. Örneğin, orman parkının arazileri işgal ettiği Mount Elgon, Kuzeydoğuda bulunan Karimojongs ve Iteso bölgelerinde, sürülerin otlatılması ve sulanması için ihtiyaç duyulan araziler üzerinde bitmek tükenmek bilmeyen ve bazen ölümcül sonuçlar doğurabilen çatışmalar yaşanmaktadır. Tesfaye'nin analizleri arazi anlaşmazlıklarından en çok kadınların etkilendiği kırsal bölgeler üzerine yoğunlaşır, kentsel alanlarda ise anlaşmazlıklara genellikle sözde şehir planlamacılarının neden olduğu bir gerçektir. Bu noktada sorulması gereken soru şudur: Gelişmekte olan bölgelerdeki arazilerde kadınların sorunlardan etkilenme düzeyi ve söz hakkı ne kadardır?

Günümüzde Uganda'da bulunan iç ve dış güçler, statükolarını muhafaze ederek, tüm sistemin ya yeniden düzenlemesini ya da arazi kullanım hakkında bazı yönlerini hızla ortaya çıkan gelişmelerin etkisiyle bir takım düzenlenmelerin yapılmasını savunurlar. Bu hızlı değişim; araziler için pazar oluşturulması, arazilerin cinsiyete dayalı adil şekilde paylaşılması, arazi güvensizliği, HIV/AIDS salgınının sosyal etkileri gibi birçok konu dahildir. Sonuç olarak bu değişim aslında kadınlar açısından ayrımcı arazi haklarına yönelik düzenlemeleri de sarsmaktadır. Eskiye dayalı düzenlemeler erkeklerin arazi üzerinde kadınlara göre daha fazla hakka sahip olması ve kadınların sadece "kullanıcı haklarıyla" sınırlıdır.

Uganda ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayanır. Toprak, bireyler ve tüm ülke için en önemli kaynaktır. Toprağın bu kadar değerli olmasından dolayı, topraklar genişlemezken nüfusun sürekli artması zaman zaman patlak verebilecek arazi anlaşmazlıklarına yol açabileceğinden, gelecekte ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların azaltılması ve mümkünse tamamen bertaraf edilmesine ihtiyaç vardır (Breyer et-al: 1991).

Arazi kullanım hakkı sistemleri, kadınların sosyoekonomik durumlarını önemli ölçüde etkiler. Hatta anlaşmazlıklar meydana geldiğinde bu durumdan ilk etkilenenler kadınlardır. Bunun en önemli nedeni; toprakla en çok uğraşanların kadınlar olmasıdır. Kanyinga, arazi kullanım hakkı reformlarının sosyo-politik sonuçlarının, özellikle de eski başbakan Moi döneminde, daha önce zengin tarımsal kurumlar olan kamu kaynaklarını kurduğunu ve bu reformların siyasi destek açısından stratejik öneme sahip gruplar ve liderlerle karşılıklı çıkar ilişkisi kurmak ve bu ilişkileri sürdürmek için arazi kaynaklarını kullandığını ileri sürer (1997). Ancak, Kanyinga hangi arazi kullanım hakkı sistemi altında, bu arazilerin siyasi destekçilere dağıtıldığından bahsetmemiştir. Okuro da, bu durumun sadece Kenya'daki arazisiz işçiler meselesine yol açmadığını aynı zamanda kısıtlı araziler üzerindeki anlaşmazlıkların sayısını da artırdığı ve bu anlaşmazlıkların zaman içerisinde Rift Vadisi ve ülkenin kıyı kesimlerinde görüldüğü gibi krizlere dönüştüğü iddiasında bulunarak (2005:172) Kanyinga'nın sözlerine katkı sağlamıştır.

Kanyinga (1997) ve Okuro'nun (2005) arazi kullanım hakkı sistemleri üzerine söyledikleri, bu sistemlerin arazi anlaşmazlıklarına nasıl neden olduğunu ve kadınlar üzerindeki büyük etkisini açıklayamamaktadır. Bununla birlikte Uganda'da bulunan arazilerin hak sahipleri ya da ana işleyicileri özellikle erkeklerden çok kadınlardır.

Rugadya, 1900'lere kadar, Uganda'da en yaygın arazi kullanım hakkı şeklinin geleneksel mülkiyet olduğuna dikkat çekmektedir (2003). Bu durum, arazilerin paylaşımı ve kullanımıyla ilgili yönetimin etnik kökene göre belirlenmiş bir alanda, yaklaşık 140 büyük etnik grubun örf ve adet kurallarının söz konusu olduğu anlamına gelmektedir. Sömürge öncesi Uganda'da arazi yönetimine farklı şekillerde yaklaşılmıştır. Örneğin; toplumun elindeki bütün siyasi gücü alan oligarşinin araziye erişimi kontrol altına aldığı feodalizm, bu yönetim şekillerinden biri olmuştur.

Arazi kullanım hakkının güvence altında olması, oligarşiye duyulan sürekli sadakate bağlıydı. Buganda, Bunyoro, Busoga ve Toro Krallıkları'nda, üretilen mahsullerin vergilerini ödemek ya da hediyeler sunmak bir ilkedir ve krallığa duyulan sadakatin kanıtı için bir gerekliliktir. Ancak, Ibid'in (2003) de bahsettiği gibi, mevcut arazi

kullanım hakkı reformları 1995 Anayasası ile çıkartılmış ve 1998 Arazi Kanunu ile işlevsel hale gelmiştir. Anayasa, arazi reformu kararnamesini feshederek, arazi kullanım hakkı sistemini, bağımsızlık zamanında varolan eski haline dönüştürmüştür. Arazi kullanım hakkı sistemi, Anayasa'ya göre dört kategoriye ayrılmıştır; örfi⁸, mülk edinilmiş, kiralanmış ve Mailo⁹. Bu sistem, Devlet ile Uganda'daki arazilerin ilişkisini yeni boyutlara taşımış ve radikal değişikliklere yol açmıştır. Uganda'daki toprakların Uganda halkına ait olduğu ilan edilmiş ve yukarıda bahsedilen arazi kullanım hakkı sistemine göre topraklar Uganda halkına devredilmiştir.

Bunun sonucunda arazi üzerine yapılan ulusal ve bölgesel meclis politikaları, Uganda halkının arazi mülkiyetinde eşit haklara sahip olmasının dikkate alınması beklentisini beraberinde getirmiştir. Ancak, burada sorulması gereken soru, bu arazi reformlarının toprağı işleyen ama mülkiyetini edinemeyen kırsal bölgelerde yaşayan kadınları nasıl etkilediğı ve mülkiyet haklarını getirip getirmediğidir. Kültürel ve tarihi bakış açlarına göre, kadınlar kırsal bölgelerde toprağı işleyen ana kullanıcılar olsa da toprak sahibi olamazlar.

Zenebeworke T. Marcos, sömürge döneminde arazilerle ilgili örfi kanunun kayıt altına alınması için yapılan ilk denemeden bu yana, bu kanunun basit ve anlaşılabilir kurallar biçiminde düzenlenmesi ya da anlaşılması güç olan bu kanunların gözden geçirilerek geliştirilmesi görüşü arasında sürekli bir gerilim olduğunu belirtmiştir(2003:2). Arazi ve arazi kaynaklarına yerel olarak yüklenen anlamlar örfi kanunların sağladığı hakları kavrayabilmek için belki de en iyi yoldur, çünkü arazi kavramının genelleştirilmiş bir kodlaması bu kavrayışın karmaşasını ve değişkenliğini yansıtamaz. Arazilerle ilgili örfi kanunların, her zaman kolayca anlaşılabilir ve fikir birliğiyle belirlenmiş olmadığı açık ve nettir. Neyin kanun haline geleceğı, nispeten rekabet halindeki grup ve bireylerin ekonomik ve siyasi gücüne bağlıdır. Marcos'un söyledikleri, örfi kanunların, kadınları sosyal ve ekonomik

⁸ **Örfi:** Yasalarla belirlenmemiş, geleneklere dayalı.

⁹ **Mailo Arazi:** Kralın ve ya hükümetin arazi üzerinde sahip olduğu kullanma hakkını belli bir ücret karşılığında halka verdiği arazilerdir. Bu arazilerin bir kısmını hükümet veya kral satmak isterse öncelikle kullanma hakkı olan kişiye sorması gerekir eğer o kişi almıyorsa bir başkasına satabilir.

yönden nasıl etkilediğini ortaya çıkarmaz; özellikle de geçimleri toprağa bağlı olan Jinja Bölgesindeki kadınlar örfi kanunlardan oldukça etkilenmektedir.

Tripp (2000), Uganda'da kadınların, hem ihraç için üretilen mahsullerin yetiştiriciliğinde hem de katma değerli gıdaların işlenmesinde yer alarak, gıda üretiminde büyük bir rol oynadığını ve tüm bu işleri yaparken de ailelerinin geçimlerini sağladıklarını belirtmiştir. Yeni Anayasa yürürlüğe girene kadar kadınlar, hukuki statü ve haklardan mahrum, reşit olmayan kişiler şeklinde muamele görüyorlardı ve birçok durumda arazinin mülkiyetini edinemiyorlardı. Kadınlar mahsulleri üretebilmek için toprağı rahatlıkla sürebilme iznine sahip olsalar da, bir erkeğin izni olmaksızın uzun sürede yetişen¹⁰ bitki dikememekte ve araziye teminat olarak gösteremiyorlardı. Kadın işgücü tarım dışı ihracatın genişletilmesi için Uganda'nın mevcut tarım politikası çerçevesinde daha da önemli bir hale gelmiştir. Ulusal Direniş Hareketi 1986 yılında iktidara gelene kadar, kadınlar kendi statülerini gündeme getirmeksizin, yukarıda bahsedilen durumları rahatça kabulleniyorlardı.

Günümüzde Uganda'da yaşayan kadınlar iyi tanımlanmış, vazgeçilemez ve devredilemez mülkiyet haklarına sahipler ve erkekler haklarını ihlal ettiklerinde hukuki yollara başvurabiliyorlar. Bu ilkeye dayanan birçok örfi mahkeme, kadınların toprak sahibi olmalarını eşe hediye edilen ya da devredilen mallara el konulamayacağını ve bu malları satmaya ya da yeni eşine devretmeye çalışan kocaların kınanacağını kararlaştırmıştır. Ayrıca, örfi miras hukuku, dul kadınların, evlendikten sonra alınan ev ve arazilerin mülkiyet hakkını miras olarak almalarına, yanısıra vefat eden kocalarının kişisel mallarının dağıtımından pay almalarına izin vermiştir (Khadiagala, L.S. 2001:61).

Odoki, Uganda anayasa komisyonu üzerine raporunda, örfi arazi kullanım hakkı sisteminin kadınlara araziye satma hakkı yerine üretim amaçlı kullanma hakkı sağladığından, sosyo ekonomik gelişimi daha iyi teşvik ettiğini savunmaktadır (1992). Bu durum arazilerin vatandaşlar arasında adil ve dürüst bir şekilde

¹⁰Örneğin; Şeker kamışı 2 senede yetişmektedir.

paylaştırılmasını sağlarken, aynı zamanda arazilerin kapasitesini koruyak gelecek nesilleri memnun kılacak, iyi bir arazi kullanım politikasına ihtiyaç dığmasına yol açabilir.

Burundi'de açılan davaların %80'inin aile içi vakalar olduğunu ve bunların birçoğunun miras haklarından kaynaklandığını gözlemlemiştir. Ruanda'nın aksine, Burundi'de hükümet, kadın ve erkeklere eşit miras hakkı veren, yanısıra çocukların ebeveynlerinin arazilerini miras yoluyla devralmalarını sağlayan bir miras kanununu yürürlüğe sokmuştur (Kimonyo, 2005). Ancak, burada sorulması gereken soru, bu gibi yasaların Ruanda ve Burundi'de yaşanan arazi anlaşmazlıklarını ne derecede azaltabildiğidir? Aynı konuda, Uganda'da yaşanan durum çok daha kötüdür, çünkü yasalara rağmen kültürümüz ve geleneklerimiz kadınların toprak sahibi olması konusunda destekleyici değildir.

Afrika'ya özgü geleneksel arazi kullanım sistemleri, özellikle Jinja Bölgesinde görülür ve genel ölçekte bakıldığında oldukça yaygındır. Bu durum, arazi kullanım ve arazi alım satım haklarının, ailelere ve kabile üyelerine ait olduğunu göstermektedir. Ancak bu sistemde birçok kişi, kadınlar da dahil olmak üzere, aile üyelerine danışmaya gerek duymadan kendi arazilerini alıp satmaktadır. Ancak günümüzün değişen koşullarıyla birlikte bu durumun yeniden düzenlenmesine çalışmaktadır.

2.1.1. Arazi Çatışmalarının Kadınların Gelir Düzeyi Üzerindeki Etkileri

Burriet, Afrika'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi Ugandalı kadınların da, arazilere erişim ve mülkiyet edinme konularında genel anlamda sayısız kültürel, örfi, ekonomik, hukuki ve sosyal baskı ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir (2004:1). Arazi kıtlığından dolayı kadınların arazi mülkiyet haklarından mahrum kalmasının yanısıra ayrımcı yasa ve uygulamaların başta kadınlar tarafından yönetilen hane halkları olmak üzere tüm kadınlar üzerinde büyük etkisi vardır. Dolayısıyla, araziye erişim ve arazi üzerinde kontrol, sürekli evde yaşayan kadınlar

ve çocuklar (ki bu çocukların çoğunluğu kızlardır) için çok daha önemlidir. Özellikle yüksek doğum oranları nedeniyle nüfus arttığı için daha da önemli hale gelmiştir (2014 Uganda Nüfus Sayımı /google).

Tüm arazi anlaşmazlıklarında yaşanan süreç, ne kadar barışçıl ya da ne kadar şiddetli olursa olsun, hem bireyler hem de tüm toplum açısından olumsuz sonuçlar doğurur. Dünya çapında, birçok aile böyle bir durumda, barınaklarının ve evlerinin gözlerinin önünde yok olduğuna şahit olmuştur. Ve Afrika'da hergün birçok insan kendilerine ait mülkiyetlerin mal sahibi olduğunu iddia eden üçüncü şahıslar tarafından satılmasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Wehrmann, ne zaman arazi anlaşmazlığı meydana gelse bundan ekonomik olarak en çok sıkıntı çekenlerin kadınlar olduğunu belirtmiştir (2008:22). Birçok insan sık görülen bu gibi durumlarda arazisiz ve hatta evsiz kalmaktadır. Çiftçilerin çoğunluğunun kadın olduğu durumlarda ise, kadınlar genellikle üretim merkezlerini de kaybetmektedirler. Şiddetli arazi anlaşmazlıklarının ya da bu anlaşmazlıklardan dolayı mağdur olma korkusunun, risk altında olan kişiler üzerinde psikolojik olarak olumsuz bir etkisi bulunmaktadır. Bunların bedelini ise tüm toplum ödemek zorundadır. Wehrmann (2008), diğer araştırmacılarla birlikte arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerinde nasıl bir yıkıcı etkiye sahip olduğuna dikkat çekmiş, ama çalışmalarında arazi anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi ve yatırım üzerindeki etkisine hiç değinmemiştir.

Tripp, arazi mülkiyeti ile ilgili anlaşmazlıkların, hem bireysel olarak hane halklarına hem de toplumsal düzeyde ulusal ekonomiye olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmektedir (2004:43). Arazi anlaşmazlıkları maliyetleri artırır ve yatırımları yavaşlatır ayrıca tarafların arazilerini kaybetmelerine ve devletin ya da belediyenin vergi gelirlerinde de (arazi vergisi, ticari vergi) düşüşe neden olur. Arazinin kullanımıyla ilgili anlaşmazlıklar, hayatta kalabilmek için toprağı işlemeye muhtaç yoksul kadınları çoğunlukla olumsuz yönde etkiler.

Bu olumsuz etkiler sonucunda ya toplumun belli kesiminin yaşam kalitesi düşer, ya da sorunlar devlete intikal ettirilirse sorunların giderilmesi devlet için fazladan ödemelere yol açacağından milli servet etkilenmiş olur (Wehrmann, 2008:42). Arazi

anlaşmazlıkları nerede yaşanırsa yaşansın birden fazla toplu satış, arazi ihlalleri ve tahliye olayları gerçekleşir; bunun sonucunda ise vatandaşların devlete ve birbirlerine olan güvenleri sarsılır. Arazi anlaşmazlıklarıyla başa çıkmak için ayrıca kamu ve özel kurumlarda güven sağlamak gerekir kiböylece kadınlar toplum içinde ekonomik açıdan desteklenmiş olur.

Kariuki, arazi anlaşmazlıklarının, farklı grupları farklı şekillerde etkilediğini vurgular (2005); örneğin bu anlaşmazlıklar fakirlerin geçimleri üzerinde zenginlere nazaran daha büyük bir etkiye sahiptir. Aynı şekilde bu durum kadın ve erkekleri, kentsel ve kırsal nüfusları, çiftçileri ve çobanları ayrı ayrı etkiler, toplumdan iyice dışlanmış etnik azınlıklar, kenar mahallelerde yaşayanlar ya da yetimler üzerindeki etkisi ise çok daha farklıdır. Bumet, resmi nikahsız evlilik yapan kadınların (özellikle çokeşli evliliklerde) ve dul kadınların arazi kullanım hakkını kaybetme konusunda en hassas grupta yer aldığına dikkat çeker (2004:24). Birçok durumda dul kadınlar arazi mülkiyet haklarının, vefat etmiş kocalarının kendilerine ait evlerde yaşamak ve arazileri kullanmak isteyen erkek kardeşleri tarafından tehdit edilmesine maruz kalmaktadırlar. Kocalarını kaybeden çocuk sahibi dul kadınlar bu konuda oldukça savunmasızdırlar ve genellikle haklarını kaybederler. Resmi nikahsız evlenen ya da çokeşli evliliklerde bulunan kadınlar, eşleriyle tartışma yaşadıklarında ya da kocaları öldüğünde, genellikle arazilerinden sürülürler.

Bununla beraber birçok durumda kanunlara, özellikle de miras kanununa müdahale edildiğinden kadınlar arazi kullanım ve mülkiyet haklarını, dolayısıyla ekonomik güçlerini kaybederler. Ailelerine ait çiftliklerde tarım işçisi olarak çalışan kadınlar, gıda üretiminde büyük rol oynarlar. Aile reisi görevini üstlenen birçok kadın, özellikle de gıda üretimi sektörüne girerek çiftlik idarecisi konumuna gelmektedir. Dünyanın birçok bölgesinde, kadınlar bahçelerinde çeşitli mevsimlik gıda ürünlerini yetiştirerek, mutfaklarına katkıda bulunurlar. Ottesen-Holmboe, kadınların gıda sistemlerindeki rolünü kapsamlı şekilde gözden geçirmiş ve onların gıda üretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğuna vurgu yapmıştır (2007).

Ibid, devlet içi çatışmaların yol açtığı sefalet ve savaş koşullarının oluşturduğu güçlükler göz önünde tutulduğunda, olumsuz sosyal etkilerinin (yoksulluk, hastalık) kadınlar üzerindeki etkisinin oldukça sert olduğunu ileri sürer (2007). Burnet göre Ruanda'da kadınların kocalarını ya da ailelerini kaybettiklerinde üretim araçlarına, özellikle de toprağa erişimlerinin kısıtlandığını belirtirken, kadınların arazi kullanım haklarına sahip olduğu ülkelerde ise tarım yapacak kaynaklardan mahrum kaldıklarına dikkat çekmektedir. Öte yandan Ottesen, vaka incelemesi yapılan tüm ülkelerde çatışma ortamı boyunca kadınların işgücüne katılımının arttığını, fakat çatışmalar bitip savaşçılar evlerine döndükleri zaman, çatışma sonrası geçiş döneminde işlerini ilk kaybedenlerin kadınlar olduğunu belirtmiştir (2007). Çatışma sonrası dönemde yaşanan ekonomik çöküşün sonuçları kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamda cinsiyet ilişkileri açısından dikkate alınırsa, tahmin edilebileceği gibi en çok kadınları etkiler. Bruce'a göre Kadınların beslenme durumlarında, kız çocuklarının ise eğitim ve sağlık hizmetlerine erişiminde büyük bir düşüş yaşanır. Kadınlar tarafından yönetilen hane halkları, vatanlarına geri dönen kadın mülteciler ve sosyal açıdan savunmasız kadınlar açısından çatışma sonrası geçiş sürecinde gözle görülür bir ekonomik gerileme yaşarlar (2000).

2.1.2. Arazi Çatışmalarının Kadınlar Üzerinde Sosyal Açıdan Etkileri

Araziler kırsal kesimlerde yaşayan hane halkları için sürdürülebilir geçim kaynaklarının merkezinde yer alır. Araziler onlar için geçimlerini sağlama amacıyla üzerinde tarım yapabilecekleri ve hayvanlarını otlatabilecekleri topraklardır. Bu yüzden, arazi üzerine yaşanan herhangi bir anlaşmazlık doğrudan kırsal bölgelerdeki hane halklarını etkiler ve bu etkinin nüfuzu cinsiyete göre farklılaşır (Verma, 2001:3-4). Arazi çatışmalarının kadınların geçim kaynaklarına etkisi, Sahraaltı Afrikası arazi problemleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Arazi çatışmalarının, kadınlar üzerinde sosyal açıdan iki yönlü etkisi vardır. Bir taraftan kadınlar arazi kullanım ve mülkiyet haklarını kaybederlerken, diğer taraftan araziden tahliye olayları gerçekleştiğinde tahliyeden olumsuz etkilenen aileler arazisiz duruma düşer ve aile içinde ücretsiz tarım işçisi olan kadınlarr yardıma muhtaç hale gelir.

Arazi anlaşmazlıkları ne zaman ortaya çıksa, özellikle kırsal bölgelerde aile içi cinsiyete dayalı şiddet gün yüzüne çıkmaktadır. Eade, cinsiyete dayalı şiddetin fiziksel, duygusal ve psikolojik olabileceğini açıklamıştır (1997:54). Örneğin şiddet cinsel taciz ya da kadınların zihinsel ve ruhsal kapasitelerinin aşağılanması şeklinde olabilir. Şiddet ve erkeklerden şiddet görme korkusu; kadınları ciddi şekilde etkisiz hale getirip kısıtlayarak, sosyal, kültürel ve politik yaşama tam olarak katılmalarına engel olur. Aile içi şiddet olaylarının birçoğu polise yansımaz, bunun nedeni kadınların daha fazla şiddet görme korkusu yanısıra bu konuda gerçekçi çarelerin eksikliği ve hukukun kendilerini koruyacağına güvenmemeleridir.

Araziye erişim ve arazinin kontrolü, daha büyük ölçekte kadınların; fiziki sermaye, doğal sermaye, beşeri sermaye, finansal sermaye ve sosyal sermaye gibi kendilerini geçindirecek varlıklara ulaşmalarını sağlar. Maalesef, Wenger'in (1998) de ifade ettiği gibi, kadınlar yeterli kaynaklara sahip olmadıklarından arazilere erişim ve kontrolleri kısıtlıdır. Örneğin, birçok Sahraaltı Afrika ülkesinde, kadınların arazi mülkiyet hakkı yoktur, arazi üzerinde yetiştirdikleri mahsuller bile erkeklerin kontrolündedir (World Bank, 2000; Verma, 2001). Çelişkili bir biçimde evlerinin geçimine en büyük katkıyı da kadınlar sağlamaktadır.

Kadınlar ve erkekler araziye erişim, arazinin kontrolü ve arazi kaynaklarının kullanımı konularında yerel makamlarca farklı ve eşit olmayan bir muamele görürler (Verma,2001:79). Arazi anlaşmazlıkları kadınların işlenebilir toprağa, suya ve yakacak odun gibi kaynaklara ulaşmasını engeller.

Kadınların ev içi sorumluluklarını göz önüne aldığımızda, ailelerinin varlıklarını sürdürebilmeleri için işlenebilir toprak, yakacak odun ve su gibi doğal kaynaklara erişimlerinin ne kadar hayati olduğunu anlarız. Arazi anlaşmazlıkları ve tarıma elverişli topraklarla, ağaçlar gibi doğal kaynakların tükenmesinden dolayı kadınlar aileleri için başka kaynaklar bulmak zorunda bırakılmışlardır (Gray & Kerane1999). Örneğin, bu çalışma sırasında kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda, yakacak odun toplamak ve su bulmak için zaman zaman evlerinden beş ila yedi kilometre

uzağa gittikleri ortaya çıkmıştır. Bu kadar uzun mesafelere gidip gelmek, kadınları yerel nüfusun cinsel sömürsü ve cinsiyete dayalı şiddet karşısında savunmasız bırakmaktadır. Ayrıca bu mesafeler, kadınların, gelir getiren faaliyetlerle uğraşabilecekleri ya da çeşitli becerilerini geliştirebilecekleri değerli zamanlarını boşa harcamalarına neden olur. Diğer taraftan, kadınların ne üretim fazlası ürünlerin pazarlarda satışından elde edilen geliri, ne de diğer gelir getiren faaliyetlerden elde ettiklerini bağımsız olarak kontrol etmelerine izin verilmemektedir. Bunun sonucunda, kadınlar günlük ihtiyaçlarında bile erkeklere bağımlı hale gelmiştir ve bu durum onlar için büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır. Örneğin, düşük gelirlerinden dolayı kadınlar, ihtilafların çözümü için yetkili mekanizmalara erişimden mahrum kalırlar.

Kadınların çoğunluğu, geçim yollarında önlerine çıkan engelleri sosyal sermaye oluşturarak aşmaya çalışır. Örneğin, hane halklarında erkek birey bulunmayan kadınlar iş gücü eksikliğinin üstesinden gelebilmek için imece usulü çalışan gruplar oluşturmuşlardır. Kadınlar bu ortak iş gücü sayesinde birbirlerinin toprakların işlerken el birliği etmişlerdir. Ayrıca, kadın grupları oluşturarak toplumsal etkinliklere katılmışlar ya da gönüllü çalışanlar olarak bölgelerinde faaliyet gösteren insani yardım kuruluşlarına yardım etmişlerdir. DFID, beşeri sermayenin kadınların verimliliğini arttırdığını, gelir getiren faaliyetlere erişimlerini kolaylaştırdığını ve bilgi paylaşımına olanak sağladığını vurgulamıştır (2001).

Kadınlar çok yoğun çalışmalarına rağmen hem ev ortamında özel alanda, hem de toplumsal düzeyde kamusal alanda karar verme süreçlerine çok nadir olarak katılır; Bu durum, aynı zamanda kültürel bir beklenti olan, kadınlar 'eve' aittir algısından (Troutt,E. 1990:17) ve kadınların zamanlarının çoğunu ev içinde çalışmaya ayırmalarından dolayı karar verme süreçlerine katılmalarını engeller.

Kısaca özetlemek gerekirse, Jinja Bölgesi'nde yaşanan arazi anlaşmazlıklarının, kadınların geçim sağlama hedefleri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Toprak birçok kadının hayat mücadelesinin merkezinde yer almaktadır. Arazi anlaşmazlıklarının yol açtığı olumsuzlukların ve kaynaklara erişim konusunda

yaşanan eşitsizliğin üstesinden gelmek için, kadınlar farklı geçim stratejileri üreterek, kendilerini ve çocuklarını yaşam savaşında garanti altına almaktadırlar. Örneğin, evlilik bağı kurma, işlevsel yetişkin okuryazarlığı ve sosyal sermaye oluşturma, geçim stratejileri için birer yardımcı olarak görülebilir. Ancak kadınların geçim sağlama hedeflerine ulaşma kapsamı hareket özgürlükleri üzerindeki kısıtlamalardan dolayı sınırlıdır. Bu yüzden, kadınlar evlerinden gizlice çıkabilseler bile, para kazanmak için kamusal alanda fırsat yakalamaları çok zor görünmektedir. Kadınların ciddi olarak desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

2.1.3. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin (YM) Rolü

Garcia, arazilerin orantısız dağıtımı sebebiyle oluşan siyasi baskı ve sosyal dengesizliğin, yerel yönetimlerde arazilerin yeniden dağıtılması sürecine yol açtığını belirtmektedir (2005:6). Uganda'da Yüksek Mahkeme dışındaki mahkemeler arazi anlaşmazlıkları üzerine hüküm veremezler. Her bir bölge, belde ya da yoğun kentsel alanda, Tapu Kadastro Mahkemesi bulunmalıdır ve bu mahkemelerin üyeleri Adli Hizmet Komisyonu tarafından atanmalıdır. Maalesef her yerde bu mahkemeler bulunmamaktadır. Devletin bu hizmeti her bölgede karşılayacak yeterli bütçesi de yoktur.

Mugambwa, Bölgesel Tapu Kadastro Mahkemeleri'nin, araziyle ilgili hibe, kiralama, geri alma, devir ya da mülkiyet işlemlerinde ortaya çıkan uyuşmazlıklar üzerinde yargı yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir (2002:106). Bu mahkemeler, ayrıca tazminat miktarının belirlenmesi ve ilçe kadastro mahkemelerinin temyiz davalarına bakılmasında da yargı yetkisine sahiptir. Ibid, Arazi Kanununa göre kurulması gereken Tapu Kadastro Mahkemeleri'nin faaliyete geçirilmesindeki başarısızlıktan dolayı uyuşmazlıkların çözüm oranının düşük olduğuna dikkat çekmektedir (2002:115). Bu durumun, anlaşmazlığa konu olan arazinin veriminin düşmesinden ve anlaşmazlıklardan zarar gören kişilerden kaynaklanan olası maliyet artışlarından dolayı, ekonomi üzerinde bazı olumsuz etkilere yol açtığını söylemek mümkündür.

Arazi komisyonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, "Araziyle ilgili anlaşmazlıklara, yerel yönetimlerin dahil olmasının, Tapu Kadastro Mahkemeleri'nin çalışmalarını engellediği" gözlemlenmiştir (Okuro 2005). Çatışmaların çözülmesi için köyün yaşlılarına ya da kabile şeflerine başvurmanın tahmini maliyeti, Tapu Kadastro Mahkemelerine başvurmaktan daha az olsa da kadınlar için halen bir engel teşkil etmektedir ki bu durum, kadınları arazi anlaşmazlıkları ve bulundukları bölgenin güvensizliği bakımından en savunmasız kesim yapmaktadır

Sonuç olarak, arazi çatışmalarının çözümü için başvurulacak gerek resmi, gerekse resmi olmayan kanallar kadınlar için erişilemezdir, çünkü bu kanallara ulaşmak kadınlar için oldukça maliyetlidir (Henryson Joireman, 2005:18).

2.1.4. Arazi Çatışmaların Çözümünde Sivil Toplumsal Kuruluşlarının (STK) Rolü ve Yaptıkları Faaliyetler

STK'lar Afrika kıtasında önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle sosyo-ekonomik açıdan zayıf ve çatışmaların (arazi,bölgesel) yaşandığı yerlerde daha çok kadınlara ve çocuklara yönelik destek mekanizmaları kurarak, yardım etmeye çalışırlar. Sağlık, yiyecek, eğitim gibi hizmetler götüren ulusal ve uluslararası STK'lar Afrika'da ciddi hizmetler verirler.

Morn's Patricia T(1998)' ya göre sivil toplum örgütleri Afrika'da yoksullukla mücadele ediyorlar. Bütün gruplar STK' ların yoksulluğa son vermeye çalıştığını biliyor. Örneğin Ugandalı Kadınlar Ağı (UWONET) sadece yoksullukla mücadele etmiyor bunun dışında eğitim, arazi çatışmaların çözümü, su kuyusu açma gibi konularda da yardımda bulunuyor.

Hüseyin Belet(Kasım 2011)'in araştırmalarına göre Sena Vakfı, Jinja Bölgesinde bir takım hizmetlerde bulunmaktadır. Örneğin bu vakfın yapmış olduğu kurban faaliyetleri sayesinde birçok insan yılda bir kaç defa et yeme imkanı bulmaktadır. Ayrıca arazi çatışmaları konusunda da halkın mahkemede avukat tutma işlerine yardımcı olduğu

görülmektedir. Sena Vakfı merkezi İstanbul'da olan bir yardım kuruluşudur ve 2010'dan beri eğitim, sağlık ve yoksullukla mücadele alanlarında Jinja'da hizmet vermektedir.

Mugoya Amoz'a göre STK'lar Afrika'da sadece ekonomik anlamda hizmet vermiyorlar (2005). Örneğin su kuyusu açılması hayati önem taşımaktadır, çünkü insanların bir bölümü birikmiş sularını hayvanlarla paylaşmak zorunda kalıyorlar ve bunu önlemede su kuyusu açılması son derece etkili bir önlem olarak karşımıza çıkmaktadır. Vakfın diğer faaliyetleri arasında kocası ölmüş kadınlara sahip çıkılması, okullar açılması, sağlık programları düzenlenmesi bulunmaktadır.

2.2. Jinja Bölgesinde Arazi Çatışmaları ve Toplumsal Cinsiyet

Araştırma için seçilmiş bölgelerde yaşayan bireylerden elde edilen birincil veriler, arazi anlaşmazlıklarının giderek arttığını ve bu durumdan en çok etkilenenlerinse özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar olduğunu ortaya koymuştur. Arazi kullanım hakkıyla ilgili sistemlerin sömürge dönemi boyunca dönüşüme uğraması ve parasal ekonomiye geçişle birlikte, toprak ve aile kavramlarında da değişim başlamıştır (Hoyweghen 1999: 358). Yine de, arazi mülkiyet haklarının hukuki olarak kişiselleştirilmesi sömürge döneminde başlamış ve günümüze kadar önemli bir etken olarak kalmıştır. Arazi anlaşmazlıklarının ana nedenlerinden olan; arazi sınırlarının belirsiz olması, ilgili makamlar arasında yolsuzluk, örfi hukuk, zayıf arazi kanunları ve düzenlemeleri yanısıra arazi haklarıyla ilgili farkındalığın eksikliği, Jinja Bölgesi'nde yaşanan arazi anlaşmazlıklarını ve çatışmalarını yoğunlaştırmıştır.

Uganda'da kullanılan arazi kullanım hakkıyla ilgili mevcut sistemlerin iki farklı çeşiti vardır; bunlar örfi ve kanuni arazi kullanım haklarıdır. Günümüzdeki arazi anlaşmazlıklarının birçoğunun temelinde, halkın arasındaki yaygın anlayışın, devletin uygulamalarıyla çelişkiye düşmesi yatar. Ugandalılar, kanunlara ve mahkemelere aşınadılar, ama yine de fırsatını bulduklarında ekonomik güçlerini de kullanarak, herhangi birinin arazisi üzerinde örfi ya da geleneksel yollarla iddia da bulunup, durumu istismar edebilirler. Kadınlar, özellikle bu gibi durumlarda, haklarını koruyacak resmi (hukuki) bir nikaha sahip değillerse oldukça savunmasız kalmaktadırlar.

Jinja Bölgesinde, bir kadın eğer evliyse, kocasına ait arazilerde kendisi, kocası ve çocukları için toprağı işleme hakkını otomatik olarak elde eder. Kadın eşini kaybettiğinde ise, kocasından kalan araziye kullanmaya devam ederek, erkek çocuğı için güvence altında tutar. Eğer dul kadın halen doğum yapabilecek yaştaysa, genellikle ölen kocasının erkek kardeşlerinden biriyle evlendirilir. Dolayısıyla, Basoga'daki örfi ve geleneksel uygulamalara göre, eşini kaybetmiş bir kadın, oğulları aileye ait malları yönetebilecek olgunluğa erişene kadar, araziden yararlanma hakkına sahiptir. Araziden yararlanma hakları, dul kalan kadının iyi ahlaklı olmasına bağlıdır; diğer bir ifadeyle bu yararlanma kadının ölen kocasına sadık kalmasına, başkalarıyla cinsel ilişkiye girmekten kaçınmasına ya da kocasının erkek kardeşlerinden biriyle evlenmesine bağlıdır. Yani toplumun gözünde “namusunu” koruduğı sürece araziden yararlanma hakkı devam eder.

2.2.1. Arazi Çatışmalarının Jinja Bölgesi'nde Yaşayan Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Günümüzde, Uganda'nın kırsal bölgelerinde, arazilerle ilgili hak iddialarının değerlendirilmesi sürecinde örf ve adetler büyük rol oynar. Araştırma için kırsal bölgelerden seçilen hem erkek, hem de kadın katılımcılar, aileye ait toprakların ve malların aile reisine ait olduğu konusunda güçlü bir inanca sahiptir: aile reisleri genellikle erkeklerden oluşurken, bazı özel durumlarda kadınların da aile reisi olabileceğı görülmüştür. Bu, geçmişe göre oldukça önemli bir değişimdir, önceden topraklar kabileye aitti ve dolayısıyla kabile şefi tarafından yönetiliyordu. Günümüzde ise birçok bölgede topraklar ailelerin malı olarak görülür ve ailelerinin yararına hem kadınlar, hem de erkekler tarafından kullanılır. İdeal bir durumda, araziyle ilgili kararlar karı ve koca arasındaki karşılıklı anlayışla alınır. Yine de erkek ve kadın katılımcıların birçoğuna göre, aile kaynaklarının en iyi şekilde değerlendirilmesi açısından kadınlar hiçbir zaman erkeklerle eşit değildir. Her ne kadar, birçok Jinja'lı kadın, evlilikte kadınların erkeklerle eşit olmadığı düşüncesini kabul etse de, karı ve kocaların aileye ait arazi ve malları müşterek bir şekilde kullanmasının yanısıra bunlarla ilgili alınacak kararların karşılıklı olması konusunda

ısrarcıdır. Yine de, birçok erkek katılımcıya göre, erkeklerin arazi üzerinde kadınlara göre daha fazla hakkı vardır, hatta 'topraklar her zaman erkeklere aittir' düşüncesi çok büyük ölçüde hakimdir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular bu gibi kavram ve düşüncelerin birçok kadını mağdur ettiğini ve özellikle kadınların gelir kazanma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim ve erkek aile fertleri tarafından istismar edilme bakımından geniş ölçüde etkilendiğini ortaya koymuştur.

Arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerindeki ekonomik etkileri oldukça serttir. Bunun nedeni, düşük tarımsal üretim, düşük gelir kazanımı ve araziye yapılan düşük yatırım seviyelerinden kaynaklanan genel fakirlik ve güçlüklerdir. Birçok ailede, eviçi üretimden elde edilen gelir gözönüne alındığında, aslan payı kocaya kalmaktadır. Kadınların, arazilere erişebildikleri bazı bölgelerde, toprakların işlenmesinde kaynak eksikliği yaşanmaktadır. Kadınlar, arazileri ekip biçerken en ilkel aletlerden biri olan çapayı kullanmaktadırlar. Tarımda kullanılan araçların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, bu gibi ekonomik zorluklar; kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamda cinsiyet ilişkileri dikkate alınırsa en kötü kadınları etkiler.

2.2.2.Arazi Çatışmalarının Çözümünde Jinja Bölgesindeki Yerel Meclislerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Roller

NRM hükümeti, kadın hakları için mücadele eden organizasyonları desteklediği için çeşitli baskılara mağruz kalmasına rağmen bu konuda önemli başarılar imza atmıştır. Kadınların arazi mülkiyet haklarını destekleyen kadın STK'ları; kültürel ve sosyal unsurlardan, ekonomik problemlere kadar birçok alanda, etkili idari ve yönetim becerilerinin bulunmayışı ve STK'lar arası işbirliği ve iletişim eksikliğinden dolayı türlü sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Tüm bu engellere rağmen, kadın örgütlerinin varlığı, kadınların hem bireysel, hem de toplumsal açıdan kuvvetlenmesine yardımcı olmaktadır. Kadın örgütleri farklı sektörlerde bulunan

kadınların, hayatlarını, ailelerini ve toplumlarını yeniden kurmaları için gerekli desteği sağlar.

Kadınlar, devlet kurumları içerisine nüfuz etmişler ve arazi anlaşmazlıklarının genellikle sonuçlandığı yerel meclis sistemi içerisinde temsil edilmeye başlanmışlardır. Ancak, bu çalışma, yerel meclislerin araziyle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde fazla yardımcı olamadığını ve bununla birlikte kadınların yerel meclislerde yeterince temsil edilmediğini ortaya çıkarmıştır. Yerel Meclisler her ne kadar faaliyet alanlarında bulunan arazilerle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip olsalar da, zenginler tarafından kolaylıkla yönlendirilebilmekte ve çeşitli konularda siyasiler tarafından rahatça boyun eğdirilebilmektedirler. Yerel Meclislerde bulunan kadınlara ise arazilerle ilgili meselelerde sessiz kalmaları üstü kapalı bir şekilde söylenmekte ve hatta bu konuda baskı yapılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ SUNUMU VE ANALİZİ

Bu bölümde Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının kadınlar üzerindeki etkisini ortaya koymaya yönelik olarak yapılan alan çalışmasının yöntemine ve bulgularına yer verilmektedir. Araştırma sorularının sonuçları tablolar, rakamlar, frekans sayımları ve yüzdelere olarak yansıtılmıştır. Bu çalışmanın araştırma hedefleri doğrultusunda alt bulguları bir takım temalara ayrılmıştır: Jinja Bölgesinde arazi çatışmalarının nedenleri, Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının kadınların gelir düzeyindeki etkileri, arazi çatışmalarının Jinja Bölgesindeki kadınların üzerinde sosyal açıdan etkileri ve Jinja bölgesindeki arazi çatışmalarını ortadan kaldırmaya yönelik Yerel Meclislerin ve STK'ların rolleri.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kadınların arazi mülkiyet haklarına yönelik toplumsal cinsiyet odaklı bir bakış açısı benimsenerek veriler toplanmıştır. Veri toplama tekniği olarak hem niceliksel hem de niteliksel yöntemler kullanılmıştır. Veri ögelerini analiz etmek için analitik bir desen kullanmıştır. Ahuja'ya göre (2005:44), araştırma deseni, veri toplama faaliyetlerine rehberlik eden ve araştırma stratejisini belirleyen bir çerçevedir. Bu araştırmada çalışma için seçilen 14 beldeli Jinja Bölgesi'nde veri toplamak amacıyla bir anket yapılmış ve ankete katılımın en fazla olduğu 6 beldeye yoğunlaşmıştır.

3.1.1. Araştırma Örnekleme ve Veri Oluşturma Teknikleri

Araştırma popülasyonu üç ilçeyi kapsamaktadır. Bu ilçeler: Jinja Merkez Belediyesi, Butembe ve Kagoma'dır. Araştırma için Jinja Bölgesi'nde bulunan (14) belde arasından, (6) belde seçilmiştir; Kadın gruplarından (15), çalışma için belirlenmiş beldelerin Yerel Meclis üyelerinden (33), Arazi Kurulu üyelerinden (6), zarar görmüş ailelerden (48), polis teşkilatından (18)

ve Bölge Yerleşim Komisyonu'ndan (3) katılımcı araştırma popülasyonunu oluşturmuş, araştırmada toplamda (123) katılımcı yer almıştır.

Araştırma için seçilmiş popülasyondan yüz yirmi üç (123) katılımcıyı kapsamaktadır; bu katılımcılardan seksan dört (84) kişiye anket uygulanmış, on beş (15) kişiyle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve geri kalan yirmi dört (24) katılımcı Odak Grup Görüşmesi altında değerlendirilmiştir. Araştırma; zarar görmüş aileleri, kadın gruplarını, arazi kurulu üyelerini, seçilmiş beldelerin Yerel Meclislerini ve emniyet kurumu üyelerini kapsamaktadır.

Araştırmaya katılacak olanların çalışma sırasında seyahate çıkması, hastalanması, hastaneye kaldırılması, çalışmaya katılımdan vazgeçmesi gibi durumlar olabileceği gözönünde bulundurulmuş ve bu duruma karşı yedek katılımcı önlemi alınmıştır.

Araştırmada örnek hacminin belirlenmesi için farklı örneklendirme teknikleri uygulanmış; araştırma popülasyonunun seçiminde amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Örnek hacmi, ayrı ayrı gruplar halinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla, araştırma popülasyonunun içinden seçilen unsurlar: Zarar Görmüş Aileler, Kadın Grupları, Arazi Kurulu Üyeleri, Seçilmiş Beldelerin Yerel Meclisleri ve Emniyet kurumu Üyeleri Şeklinde gruplandırılmıştır. Kothari (2005:15), rastgele örneklemede, nüfus içerisindeki her bir bireyin örneğe dahil olma olasılığının/şansının eşit olduğunu ifade etmiştir. Araştırma Popülasyonunu oluşturan bireylerin eşit hacimle seçilebilmesi için en iyi tekniğin, Kura Çekme Yöntemi olduğunu belirtmişlerdir. Kura Çekme Yöntemi, araştırma popülasyonundan çekiliş yapılarak uygulanır; bu yöntemde, araştırma popülasyonunu oluşturan her bir bireyin eşit oranda seçilip örnek hacmine dahil olma şansı vardır.

Mbabazi'ye göre, 'örneklendirme' araştırma yönteminin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bunun en önemli nedeni, katılımcıların seçilmesi sırasında hangi tekniğin kullanılması gerektiğinin belirlenmesidir(2006:107). Küme örnekleme yöntemi; örneklerin; beldelerden, kadın gruplarından, köy meclislerinden, ve zarar

görmüş ailelerden seçilmesi sırasında kullanılır. Kura çekme ve küme örnekleme yöntemleri, örnek hacmine dahil edilecek araştırma popülasyonunu oluşturan unsurların seçiminde sapmaların önlenmesi için uygulanmıştır.

Veri Toplama Teknikleri açısından birincil veriler, doğrudan yapılan görüşmeler, katılımcıların kendi kendilerine uyguladığı anketler ve Odak Grup Görüşmeleri kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada, İkincil Veriler de kullanılmıştır. Arazi anlaşmazlıklarının kadınların sosyoekonomik durumları üzerindeki etkilerini konu alan basılı ya da basılı olmayan mevcut kaynaklar gözden geçirilerek, araştırmaya ilişkin kullanılabilir literatür oluşturulmuştur. İkincil Veriler, dergilerden, süreli yayınlardan, ders kitaplarından, internet gibi çevrimiçi kaynaklardan toplanmıştır.

Nicel verilerin elde edilebilmesi için, katılımcılar yarı yapılandırılmış ve kendi kendine uygulanabilen bir ankete tabi tutulmuştur. DFID (2001) ve Drew'e göre (1999:34), herhangi bir yerde rahatça doldurulabileceği ve katılımcılar için daha fazla anonimlik sağlayabileceğinden anket uygulamak avantajlıdır. Katılımcılar herhangi bir sınırlama olmaksızın düşüncelerini paylaşma konusunda özgür olduklarından, geniş bir yelpazedeki verilerin toplanması ve bilgisayara kodlanması sürecinin kolaylaşması için kapalı ve açık uçlu sorular kullanılmıştır. Anket, hem açık hem de kapalı uçlu soruları içermektedir. Ayrıca kadın gruplarının yanı sıra Jinja Bölgesinde bulunan bölge ve belde arazi kurulu üyelerinden bilgi elde etmek için anket kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir başka yöntem de niteliksel yöntemdir. Niteliksel yöntemi niceliksel yöntemden ayıran özelliklerin başında, nitel verinin bireylerin gündelik yaşam pratiklerini ve bunlar hakkındaki duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini, hislerini daha iyi yansıtabilmesi yer almaktadır (Kümbetoğlu,2008:44). Niteliksel araştırmaya uygun olarak bu çalışmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, Jinja Bölgesindeki kadın gruplarından, Yerel Meclis üyelerinden ve zarar görmüş ailelerden veri toplamak için kullanılmıştır. Görüşmeler, katılımcılardan birinci elden nitel veri toplamak için kullanılır. Görüşme, araştırmacının bilgi edinmek amacıyla katılımcıyla gerçekleştirdiği konuşmalara denir. Bu konuşmalar araştırmacı

tarafından kayıt altına alınır. Araştırmacıya, katılımcı ve çevre ortamı gözlemlene imkanı verip, konu hakkında derinlemesine bir kavrayış kazandırmasından dolayı yüz yüze görüşmeler yapılır (Mbabazi,2008:81).

Araştırma sırasında yine bir niteliksel yöntem olan Odak Grup Görüşmeleri kullanılmıştır. Bu yöntem Köy Yerel Meclisi üyelerinden ve kadın gruplarından veri toplamak için uygulanmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, Yerel Meclis ve kadın gruplarına üye bazı kişilerin okuma ve yazma bilmemesidir. Mbabazi'ye göre, Odak Grup Görüşmeleri gerçek paydaşları ve doğrudan zarara uğramış kişileri içerir (2008:66-67); bu nedenle araştırmacı çalışma konusu olan sorun hakkında bilgilendirme yaptıktan sonra gruba sorularını yöneltir. Odak grup görüşmeleri boyunca, zarar görmüş aile üyeleri ve çeşitli beldelerin yerel yöneticileri seçilmiş, ve bu kişilere kendi bölgelerinde arazi anlaşmazlıklarının kadınların sosyoekonomik durumunu nasıl etkilediğiyle ilgili görüşleri sorulmuştur.

Araştırmada diğer yöntemlerin yanı sıra Gözlem tekniğine de yer verilmiştir. Gözlem, çalışma alanından veri toplamak için kullanılmıştır. Arazi Çatışmalarının çözümüyle ilgili yerel mahkemelerde görülen davalarda gözlemler yapılmıştır. Mbabazi'ye göre, gözlem yöntemi, çalışma konusu olan sorundan doğrudan etkilenen kişilerin yani gerçek paydaşların katılımını içerir (2008:66-67). Araştırmacı, arazi anlaşmazlıkların neden arttığını ve geleneksel açıdan bu meselelere nasıl yaklaşıldığını anlamak için toplantılara katılmıştır. Buradaki temel esas, arazi anlaşmazlıklarından zarar görmüş ailelerin verdiği çeşitli tepkilerin gözlemlenmesi, yanı sıra arazi anlaşmazlıklarının çözümü için Yerel Meclislerde açtıkları davaları ve kabile liderlerine taşıdıkları konuları nasıl takip ettiklerinin anlaşılmasıdır.

3.1.2. Araştırmada Güvenilirlik, Geçerlilik ve Sınırlılık

Bir araştırmada güvenilirlik, farklı araştırmacıların aynı olguyu keşfetmesi ve bu olguyla ilgili tanımlamanın insanlar arasında kabul görmesi anlamına gelir. Booysee ve arkadaşları, güvenilirliğin, bir olgunun ölçümünde kullanılan aracın doğruluğu ve

tutarlılığı anlamına geldiğine dikkat çekmiştir (1993:54). Bir ölçüm aracı ancak tutarlı sonuçlar sağlarsa güvenilir olur.

Bu nedenle, veri toplama sürecinden önce, görüşme taslağı ve anketler, her kategoriden en az Yirmi iki (22) katılımcıyla test edilmiş, böylelikle bu ölçüm araçlarının doğruluğu ve araştırma için gerekli katılımcıları ortaya çıkarma yeteneği tespit edilmiştir. Veri toplama sürecinde, araştırmacı çalışma alanından elde ettiği verileri çapraz kontrole tabi tutar, motamot (kelimesi kelimesine) bir kontrolle araştırma soruları ve cevaplarına göre, veri yığını içerisinde bir tutarlılık yakalamaya ve bir ilişki kurmaya çalışır.

Araştırmada geçerlilik Kothari'ye göre, bir kriterin geçerli sayılması, araştırmacının veri toplama araçlarına, bilginin ulaşılabilirliğine ve araştırmadaki sapmalara dayanarak bazı sonuçları tahmin edebilme yeteneğiyle ilgilidir (2005:74). Buna ek olarak, Booysee ve arkadaşları, ölçülmesi gereken kriter ölçüldükten sonra elde edilen sonucun, kriterin geçerlilik derecesini gösterdiğini vurgulamışlardır (1993:55). Bu çalışmada, geçerliliğin ölçümü, araştırma konularını büyük ölçüde kapsayan, görüşme kılavuzu ve anket soruları vasıtasıyla içerik geçerliliği üzerinden yapılacaktır. Bu yüzden, başta arazi çekişmelerinden en çok etkilenen kadınlar ve çocuklar olmak üzere; aile fertleri arasındaki arazi anlaşmazlıklarını azaltıcı ve çözüme kavuşturucu uygulamaların değerlendirme, denetleme ve gözetleme aşamalarına paydaşlarda dahil edilmiştir.

Araştırma sınırlılıkları açısından çalışmada söz edilen sapmaların çalışma içerisinde gerçekleşmesi ve bulguları bir şekilde etkilemesi muhtemeldir, bu yüzden 0,05'lik anlamlılık düzeyinde %5 hata payına ek olarak ihtiyati tedbirler alınmıştır.

Ayrıca araştırmacının kontrolü dışındaki, katılımcının dürüstlüğü, kişisel önyargılar ve kontrol dışı örgütsel yapılar gibi dışsal unsurları da göz önünde bulundurmak gerekir.

3.1.3. Veri İşleme Yöntemi ve Analizi

Verilerin anketler ve yüz yüze yapılan görüşmeler yoluyla toplanmasından sonra; gözlemlere ve odak grup görüşmelerine, bunlara ek olarak verilerin düzenlenmesine, kodlanmasına, sınıflandırılmasına ve tablo içerisinde listelenmesine geçilmiştir. Kodlama işlemi hem açık, hem de kapalı uçlu sorular için uygulanmıştır. Ancak, aralarında önemli derecede benzerlik bulunan verileri kullanışlı bir hale getirmek için sınıflandırma yapılmıştır. İlgili sorular, doğruluklarının teyit edilebilmesi için çapraz kontrole tabi tutulmuştur. Ayrıca araştırmacının verileri analiz edip, bu analiz sonuçlarından yola çıkarak yorumlarda bulunabilmesi için, SPSS bilgisayar yazılımı kullanılmıştır. Böylece araştırma kapsamında ortaya çıkan bulgular tablolar, yuvarlak diyagramlar ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur.

3.1.4. Araştırma Etiği

Katılımcılardan elde edilen bilgilerin gizliliğini sağlamak ve bu çalışmanın etik değerini ortaya çıkarmak katılımcıların bu çalışmaya özgürce ve itina ile dahil olduklarını onaylamalarını istemek için, Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu onlara okutulmuş ve imzalatılmıştır. Çalışma kapsamındaki kuruluş ve sahaların ilgili tüm makam ve yetkililerinden resmi yazı ile izin talep edilmiştir. Çalışmaya dahil olan katılımcı ve kuruluş isimlerinin mahremiyetin korunması adına bu isimlerin kodlu hale getirilme yöntemi uygulanmıştır. Alıntılar ve referans yoluyla atıfta bulunulan yazarların adları çalışmada belirtilmiş, bulguları objektif bir şekilde örneklenerek sunulmuştur.

3.2. Araştırma Örnekleminin Sosyo-Demografik Özellikleri

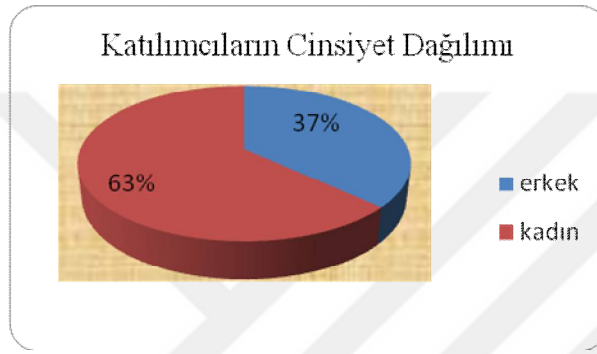
3.2.1 Cinsiyet Dağılımı

Katılımcıların cinsiyet dağılımı aşağıda 4.1 no'lu şekilde gösterilmiştir. Anketlere cevap veren toplam 84 katılımcı mevcuttur. Bu katılımcıların 31'i erkek(%36.9) ve 53'ü kadındır (%63.1).

Araştırmada hedeflenen kitle kadınlardır. Bu durum araştırmacıya arazi çatışmalarının kadınlar üzerindeki etkisini onların gözünden ortaya koyma şansı vermiştir. Ayrıca bu çalışma arazi çatışmalarının kadınlar üzerindeki etkilerini azaltmak için bir strateji geliştirme imkanı da sunmaktadır.

Ayrıntılar aşağıdaki şekilde yer almaktadır

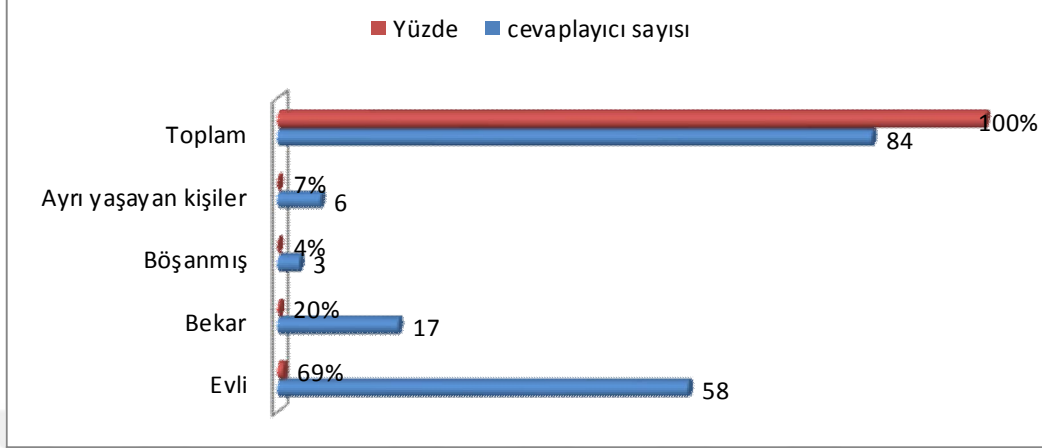
Şekil 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

3.2.2. Medeni Hal

Çalışmanın sonuçları katılımcıların %69'unun evli olduğunu göstermektedir. Bu veri önemlidir çünkü bu kategoridekilerin birçoğu arazi çatışmalarından bir şekilde etkilenmektedir. Katılımcıların %4ü boşanmıştır,% 7si evli olmalarına rağmen eşlerinden ayrı yaşayan kişilerdir, % 20'si ise bekdir (Bir bölümünün eşi ölmüştür. Yani duldur).

Şekil 3:2 Katılımcıların Medeni Hali

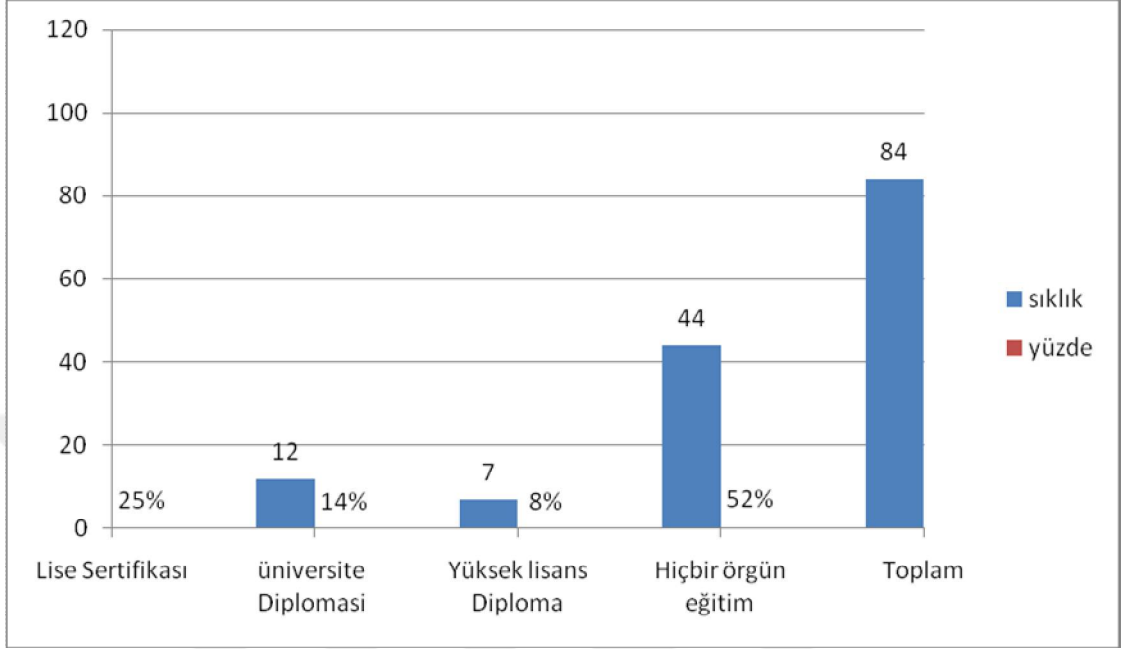
Elde edilen veriler katılımcıların çoğunluğunun evli olduğunu göstermektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda çoğu eşlerinin kötü niyet ve evlilik hayatında sorumluluk eksikliği gibi bir takım nedenlerden dolayı evliliklerinde mutlu olmadıklarını belirtmişlerdir.

3.2.3.Eğitim Düzeyi

Araştırma sırasında, Bölge Toplum Eğitim memuruna bölgesindeki kadınların okuryazarlık düzeyleri sorulduğunda, bu konuda kesin bir rakam olmadığını ama kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında okur yazarlık oranlarının %13 civarında olduğunu tahmin edildiğini belirtmiştir.Eğitim memuruna göre,düşük eğitim düzeyleri kırsal bölgelerde yaşayan birçok kadının sıkıntılarını artırmıştır. Çünkü onlar okuma ve yazma bilmedikleri için önlerine getirilen arazi anlaşmalarını imzalamak zorunda kalmaktadır.

Aşağıda yer alan şekil 3.3’de katılımcıların eğitim düzeyleri gösterilmiştir.Anket yöntemiyle hazırlanan bu Şekilde 84 katılımcının olduğu görülmektedir. Katılımcıların %25ini oluşturan 21 kişinin lise sertifikası, %14.3ünü oluşturan 12 kişinin üniversite diploması, %8.3ünü oluşturan 7 kişininise yüksek lisans diplomasına sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %52.4ünü oluşturan 44 kişinin ise hiçbir örgün eğitimi bulunmamaktadır. Odak Grup Görüşmesine (FOD) katılan katılımcıların ise herhangi bir eğitimi bulunmamaktadır.

Şekil 3.3 Katılımcıların Eğitim Düzeyleri

Bu veri bize arazi çatışmalarından örgün eğitim almayan kadınların daha çok etiklendiğini göstermektedir.

3.3. Jinja Bölgesindeki Arazi Çatışmalarına Yönelik Bulgular

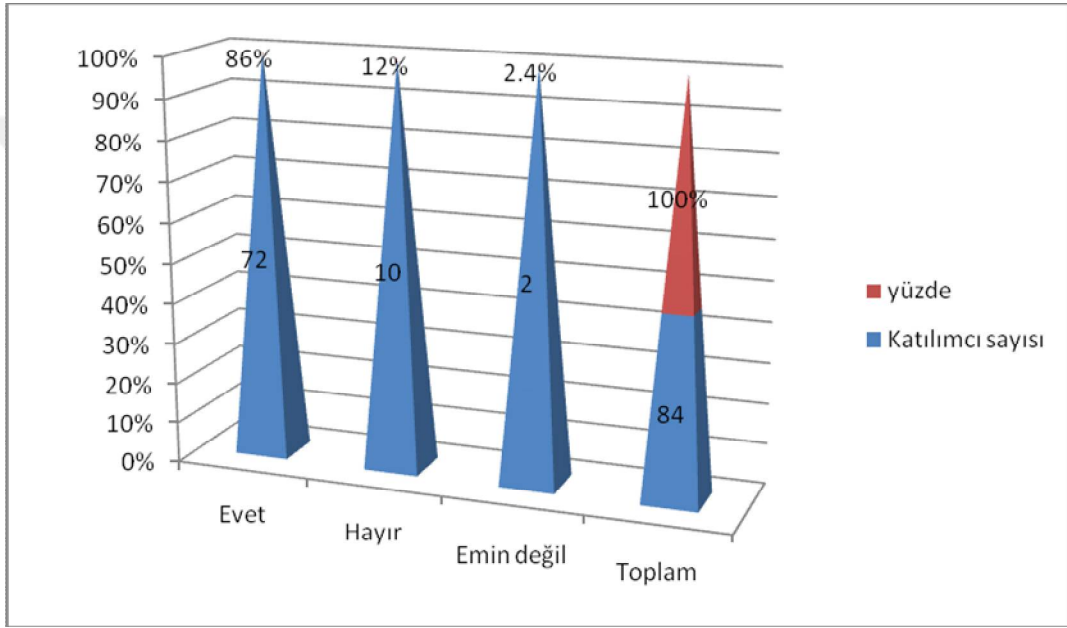
Bu araştırmanın temel amacı, arazi çatışmalarının kadınlar üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Araştırmada Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının nedenleri tespit edilerek, arazi çatışmalarının o bölgedeki varlığına ve devam etmesine neden olan etkenleri ortaya çıkarmaktır.

Bir bütün olarak bakıldığında arazi çatışmalarının sosyal ekonomi üzerindeki etkilerini ve ayrıca arazi çatışmaları ile ilgili davaları azaltmada Yerel Meclislerin rolünü değerlendirmektir. Çalışmanın bulguları ilerleyen bölümlerde ele alınmıştır.

3.3.1. Arazi Çatışmalarının Nedenleri

Araştırma sorularından birisi şudur: Jinja bölgesindeki arazi çatışmalarının nedenleri nelerdir? Arazi çatışmalarının nedeni kanunların zayıf uygulanmasından mı kaynaklı olduğu Arazi kurulu¹¹, yerel meclisler¹² ve polis memurlarına sorulmuştur. Cevaplar aşağıdaki 3.4. numaralı şekilde yer almaktadır.

Şekil 3.4. Arazi Kanunlarının Zayıf Uygulanması

Yukarıdaki 3.4 nolu Şekilde katılımcıların %85.7sini oluşturan 72 kişi evet diyerek arazi çatışmalarının kanunların zayıf uygulamasından kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %11.9unu oluşturan 10 kişi ise hayır demiştir. Ayrıca sadece 2 kişi arazi çatışmalarının nedeninin kanunların zayıf uygulanmasından kaynaklı olduğuna emin değilim şeklinde cevap vermiştir. İlgili bölgede kadın grupları ile yapılan FGD (ODAKLI GRUP TARTIŞMASI) sırasında arazi çatışmalarının artış göstermesine neden olarak bilgi eksikliği ve kanunların zayıf uygulanmasından kaynaklı olduğu konusunda genel bir görüş birliği vardır. Busede

¹¹ Arazi Kurulu : Arazi sorunlarını yönetmek için oluşturulan kurul. Bu kurul en az 6 kişiden oluşmaktadır. En fazla 9 kişi olmaktadır.

¹² Yerel Meclis : Bir bölgede alt düzeyde hükümeti temsil eden yöneticilerden oluşan meclis. Bu meclis 12 kişiden oluşmaktadır.

ilçesinin Nabitambala köyünde 10 kardeşiyle yaşayan 45 yaşındaki eşi ölmüş Kayızanın anlattıkları bu durumu daha net ortaya koymaktadır:

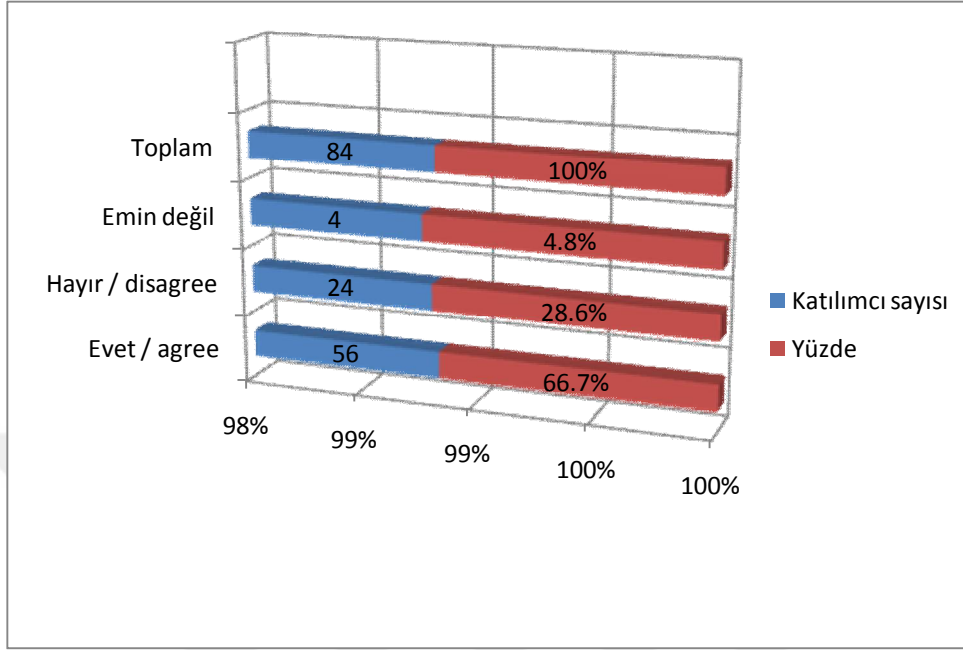
Kayıza : “Kocam öldüğü zaman kayınlarım (eşimin kardeşleri) beni evimizden uzaklaştırdı. Kardeşimden ve muhtarlardan tavsiye almaya karar verdim fakat onlar bu durum karşısında nasıl tavır alacakları konusunda kararsızdı. Bu olay abimin evinde bulunduğum dönemde oldu benim bu kadın grubunda yer almama neden oldu.”

Buseda alt ilçesi 3. muhtarı ile yapılan bir röportajda da muhtar hükümetin arazi kanunlarını yürürlüğe soktuğunu ancak bunların uygulanması için mekanizmaların uygun olmadığını belirtmiştir. Muhtar daha önce oturan kiracının tahliyesi gibi güncel konularda 1998 sayılı Arazi Kanunun değişiminin hızlandırılması için hükümete meydan okumuştur.

Yukarıdaki bulgulara bakıldığında, arazi kanunlarının zayıf uygulanması arazi çatışmalarının nedenlerinden birisi olduğu görülmektedir. Bu mekanizmaların arazi çatışmalarının çözümünde yeterli olmadığı bir gerçektir.

Nkonya ve arkadaşlarına göre, politika yapıcılar için en büyük zorluk geçerli olan Arazi Kanununu değiştiren sürecinin hızlandırılma aşamasıdır (2002:2). Geçerli olan arazi kanunun değişiminin hızlandırılması gerekir çünkü tüm paydaşlar tarafından kabul edilen ve adil bir şekilde arazi ile ilgili davları çözüme kavuşturacak yasaya ihtiyaç vardır. Jinja’da arazi kanunlarının uygulanması zayıftır, çünkü çoğu insan arazi çatışmaları ile ilgili bu yasanın ve uygulanacak politikaların farkında bile değildir. Katılımcılara güncel arazi kanunları hakkında halkın yetersiz bilgiye(farkındalığa) sahip olduğu konusunda düşünceleri sorulmuş, onların yanıtları aşağıda 3.5’de yansıtılmıştır:

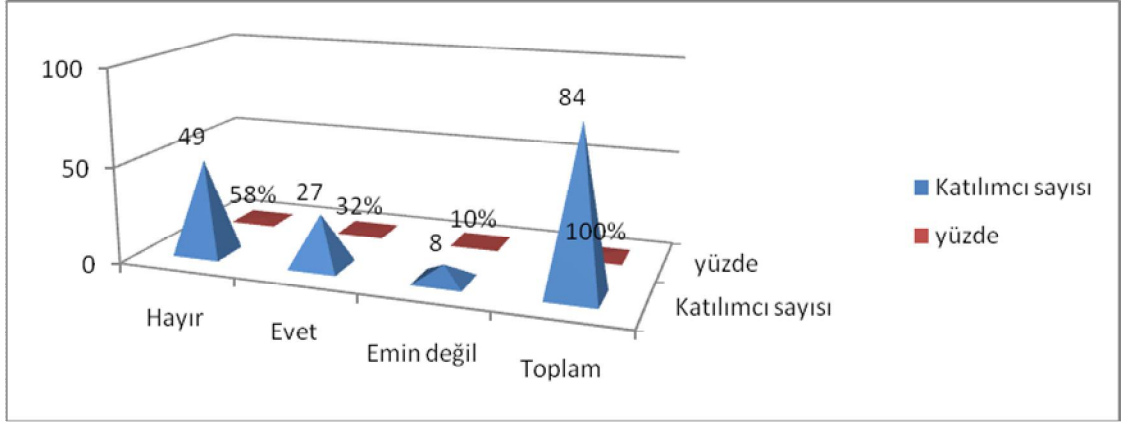
Şekil 3.5. Arazi kanunları hakkında farkındalık

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi katılımcıların %66.7 si arazi kanunları hakkında farkındalığın yetersiz olduğunu, bunun da arazi anlaşmazlıklarını artırdığını belirtmiştir. Çünkü çoğunluk böyle anlaşmazlıklarda hangi kanunun uygulanacağını bile bilmemektedir. Araştırmaya katılanları %28.6sı bu görüşe katılmamaktadır ve arazi kanunlarının gayet anlaşılır olduğunu ve günlük hayatta uygulanabilir olduğunu belirtmektedir. %4.8lik kesim ise bu konuda emin olmadıklarını belirtmişlerdir.

Arazi kanunları hakkında yetersiz farkındalığa sahip olunması, bu konuda tedbir alınması gerektiğini göstermektedir. O bölgede yaşayan halka kanunlarla ilgili bilgi verilmesi gerekir. Yeterli bilgiyle donatılmış siyasetçiler bunu yapabilirler. Mevcut arazi kanunlarının zayıf uygulanması özellikle geleneklerden kaynaklanan arazi çatışmalarının çözümünde başarısız olunmasına yol açmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak sorulan soruya verilen cevaplar 3.6 nolu şekilde yer almaktadır:

Şekil 3.6. Geleneklerden Kaynaklanan Arazi Çatışması

Yukarıdaki şekil 4.6 da gösterildiği üzere katılımcıların %58i arazi çatışmalarının geleneklerden kaynaklanmadığını belirtmiştir.%32si ise geleneklerden kaynaklandığını, %9.5i ise görüş belirtmemiştir. Sonuçlara göre Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının geleneklerden kaynaklandığını düşünenlerin sayısı çok da düşük değildir.

Mafubira ve Kakira alt ilçe başkanı ile yapılan röportajda onun verdiği yanıtlar, geleneklerden kaynaklanan arazi çatışmasının bu ilçelerde mevcut olduğunu göstermektedir. Ancak Jinja Bölgesi'nin kalan yerlerinde geleneklerden kaynaklanan arazi çatışması bu iki ilçedeki kadar yaygın değildir. Bu iki ilçede hem arazi kıtlığı vardır, hem de nüfus patlaması olmuştur. Yani az arazide çok insan yaşamak durumundadır.

Araştırma sırasında Kakira beldesinde görevli polis memuru Samson ile yapılan görüşmede, kendisi "aynı araziye, aynı kişiden, ayrı ayrı satın aldıklarını iddia eden üç kişiyle ilgili dosyalarla ilgilendiğini ve bu vakaları kayda geçirdiğini" belirtmişve sonrasında "Sorunun satıcıdan değil, alıcılardan kaynaklandığını, çünkü alıcıların üzerinde anlaşılan satış fiyatını yeterli paraları olmadığı için karşılayamadıklarını, bunun üzerine arazi sahibinin araziye satın almak isteyen başka alıcılarda görüşüğünü" ifade etmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki örnek, kırsal bölgelerde yaşayanlar arasındaki yüksek fakirlik oranlarını gözler önüne sermektedir, öyle ki, bir kişi aynı araziye yaptığı işten herhangi bir utanç duymadan, farklı kişilere satmaya

kalkılabilmektedir.

Aynı şekilde, Odak Grup Görüşmesi sırasında birçok kadın tarafından belirtildiği gibi fakirlik, kadınları toplumsal statülerinden dolayı arazi anlaşmazlıklarına karşı savunmasız kılan en önemli unsurdur.

Bu durum, çeşitli şekillerde gerçekleşebilir, örneğin arazi anlaşmazlığının çözüm sürecini kolaylaştırıcı paraya sahip olmamak gibi. Bir Namagoye'nin (Afrika'da albinolara verilen ad) üzümlere belirttiği gibi;

"kardeşim ailemize ait araziye sattığı zaman, satış işlemlerini durdurmak için kabile üyelerine gittim, bana yemekli bir toplantı organize etmemi söylediler, ayrıca yürütme üyelerinin ve heyet başkanının geliş dönüş ulaşım masraflarının yanısıra kalacak yerlerini de ayarlamam istendi, tabii ki bunları karşılayamadım, yapabildiğim tek şey araziye satın alan adama kızmak oldu."

Bunun sonucunda aralarında anlaşmazlık çıkmıştır.

Namagoye'nin sözlerinden ortaya çıkan bir diğer konu ise, Uganda'da hem toplumsal hem de kabile düzeyinde uygulanan miras hukuku ve yönetmeliklerinin zayıf olduğudur. Aşağıda yer alan tablo 3.1, katılımcıların zayıf miras hukukuyla ilgili görüşlerini yansıtmaktadır; katılımların %52,4'ü mirasla ilgili zayıf yasal düzenlemelerin arazi anlaşmazlıklarına yol açan nedenlerden biri olduğunu kabul ederken, %34,5'i bu görüşü kabul etmemiştir, geri kalan %13,1'i ise bu konuda bir görüş belirtmemiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların zayıf miras hukuku ve yönetmelikleriyle ilgili görüşleri

	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	44	52,4
Katılmıyorum	29	34,5
Emin değilim	11	13,1
Toplam	84	100,0

Yukarıda sunulan bulguların analizini yaptığımızda, ölmüş kişilere ait malların dağıtımıyla ilgili süreci düzenleyen Uganda'daki miras yönetmeliklerinin çok da etkili olmadığı sonucuna varırız, birçok durumda özellikle de kadınlar yönetmelikler tarafından fazla korunamamakta ve genellikle kabile üyelerinin merhametine terkedilmektedirler.

3.3.2. Arazi Kullanım Hakkı Sistemleri

Tam mülkiyet hakkına dayanarak Okuro, örfi ve bireyselleştirilmiş arazi kullanım hakkı sistemlerinin, toprak mülkiyeti veya arazi kiralama sözleşmelerinin yada herhangi bir onay gerekmeden mal üzerinde serbestçe kullanım haklarında gözden geçirilerek, yüksek nüfus oranlarına sahip ve tarımın giderek ticarileştiği Afrika bölgelerinden potansiyeli artırmada dikkate alınması gerektiğini ileri sürer (Okuro 2005:175).

Okuro, ayrıca araziyle ilgili işlemlerin belirsizliklerle kuşatıldığını, arazilerin daha dinamik çiftçilere devredilmesi gerektiğini ve geleneksel paylaşımın yanısıra miras yoluyla gerçekleşen arazilerin aşırı şekilde parçalanması sürecinin önüne geçilmesi gerektiğini belirtir. Daha kaliteli mahsüllerin yetiştirilmesi ve araziye yapılacak uzun vadeli yatırımlar, ancak arazi kullanım hakkının güvence altında olması sonucunda ortaya çıkar.

Jinja Bölgesinde araştırmaya katılanlara, erkek toprak sahiplerine göre kadın toprak sahiplerinin sayısının çok daha az olduğunu söylenmiş ve bu görüşe katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %84,5'i bu ifadeye katılırken, %15,5'luk kısmı bu ifadeyi kabul etmemiş ve günümüzde kadınların da aynen erkekler gibi hukuki olarak arazi mülkiyet haklarına sahip olabildiklerini belirtmişlerdir. Bu bilgiler aşağıdaki tablo 3.2'de gösterilmiştir:

Tablo 3.2. Katılımcıların, Jinja Bölgesindeki çok az kadının toprak sahibi olduğu görüşüyle ilgili cevapları

	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	71	84,5
Katılmıyorum	13	15,5
Toplam	84	100,0

Yukarıdaki durum, Afrika kültürü ve geleneklerinin tarihi yönüyle ilişkilendirilebilir, buna göre kadınlar da, aynen araziler gibi birer mal olarak değerlendirilir, mesala “kadın bir mal gibi parayla kolayca satın alınabilir” dolayısıyla “ bir mal, başka bir mala sahip olamaz”. Arazi kullanım hakkı kurallarının uygulanmasında ya da topluluk içerisinde kimlerin arazi sahibi olacağı konusunda kadınları kesinlikle söz hakkı yoktur. Zaten kabilede bulunan kadınların arazi mülkiyeti açısından hiçbir şansı yoktur; kadın ölmüş kişinin tek çocuğu olsa bile toprak ona bırakılmaz ve kabilenin erkek üyeleri arasında paylaştırılır (Macamo 2005:177).

Jinja Bölgesinde, arazi mülkiyeti ya da arazi kiralama sistemleri yerine genellikle örfi arazi kullanım hakkı sistemi uygulanır. Katılımcılara, Jinja Bölgesi'nde uygulanan arazi kullanım hakkı sistemleri sorulduğunda, katılımcıların %77,4'lük kısmı örfi arazi kullanım hakkı sisteminin en çok uygulanan sistem olduğunu kabul ederken, %15,5'lik kısmı örfi arazi kullanım hakkı sisteminden farklı sistemlerinde kullanıldığını belirtmiş, geri kalan %7,1'lik kısmı ise hangi arazi kullanım hakkı sisteminin uygulandığından emin olmadıklarını söylemişlerdir. Aşağıdaki tablo 3.3. katılımcıların bu konudaki cevaplarının bir özetini sunmaktadır:

Tablo 3.3. Katılımcıların, Jinja Bölgesi'nde uygulanan arazi kullanım hakkı sistemleri hakkındaki cevapları

	Kişi	Yüzde
Örfi	65	77,4
Mülk edinilmiş	13	15,5
Mailo arazi ¹³	6	7,1
	84	100,0

Jinja Bölgesinin farklı beldelerinde yapılan görüşmeler ve odak grup görüşmelerinde, birçok bölge sakininin, hangi arazi kullanım hakkı sisteminin uygulandığı hakkında tam bir bilgiye sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Genel olarak Jinja sakinlerinin örfi arazi kanunlarına aşina olmadığı ve bu kuralların kolaylıkla tespit edilemediğini söyleyebiliriz. Örneğin, olaylardan etkilenmiş ailelere, aile fertlerinden birine ait araziye satarken kabile üyelerinin iznini alıp almadıkları sorulduğunda; %72,6'sı izin aldıklarını belirtmiş, %25'i izin almadıklarını söylemiş ve %2,4'ü ise topraklarını satarken kabile üyelerine danışıp danışmama konusunda emin olmadıklarını vurgulamıştır.

Okuro, sömürge öncesi Afrika'sında var olan arazi kullanım hakkı sistemlerinin hassas doğasından kaynaklanan karmaşanın, günümüzde uygulanan arazi kullanım sistemlerine bir açıklama getirebileceğini belirtmektedir (2005:177). Diğer yandan, bazı batılı antropologlar, arazilerin asla birer toplumsal mülkiyet haline gelmediğini öne sürerek, komunal arazi kullanım hakkı sistemlerinin varlığını reddetmişlerdir; onlara göre arazi ya bir bireye aittir ya da değildir, aksi takdirde bu gibi arazi kullanım hakkı sistemleri, sosyalizm ve komünizm uygulamalarını meşrulaştırabilir (Kibwana 1993:231). Bu durum, eski adıyla SSCB, günümüzdeki adıyla Rusya'da

¹³ Mailo Arazı: Kralın veya hükümetin sahip olduğu kullanma hakkını belli bir ücret karşılığında halka verdiği arazilerdir. Bu arazilerin bir kısmını kral ya da hükümet satmak isterse öncelikle kullanma hakkı olan kişiye sorması gerekir eğer bu kişi almıyorsa bir başkasına satabilir.

doğın komünizm ve sosyalizm akımlarının yayıldığı Büyük Mao önderliğinde ki Çin'de de görölmekteydi.

Aynı arazi kullanım hakkı sistemlerinin izlerine Tanzanya'da uygulanan Ujama tipi köy planlarında da rastlarız. Arazilerin komünal mülkiyetine, Uganda'nın Karamoja bölgesinde de rastlanmaktadır. Karamoja'da araziler çobanlar tarafından kullanılır ve topluluğa üye herkesin bu arazilerden yararlanma hakkı vardır.

Yukarıdaki araştırma bulgularından birçok arazi kullanım hakkı sisteminin arasında, Jinja Bölgesinde en yaygın olarak uygulananın örfi arazi kullanım sistemi olduğunu çıkarabiliriz. Arazi kullanım hakkı sistemleri ve arazi anlaşmazlıkları arasındaki sorunlu ilişkinin dayandığı bir takım nedenler vardır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse; Mbale Belediyesi'nin kuzey bölümünde bulunan küçük bir alanda kurulu Kakungulu'da, ve Namayoyi ile Nakaloke beldelerinde mülkiyete dayalı arazi kullanım hakkı sistemi uygulanmaktadır. Sömürge döneminde yapılan planlardan kaynaklanan bu durum bölgede tahliyelere, tazminat davalarına ve Kakungula'lı gayrimenkul sahipleri ile örfi arazi kullanım haklarına dayanıp, toprakların kendilerine ait olduğunu iddia eden yerliler arasında çatışmalara yol açan arazi anlaşmazlıklarını doğurmuştur.

Ayrıca, örfi arazi kullanım hakkı sistemi altında toprak, bir aile ferdi tarafından satın alınsa bile, tüm aile bireylerine aitmiş gibi kabul edilir; bu yüzden çoğu zaman arazinin kullanımı, paylaşımı, satılması ve mülkiyetiyle ilgili olarak arazi anlaşmazlıkları doğar.

3.3.3. Jinja Bölgesi'nde Görülen Arazi Davalarının Nedenleri

Tablo 3.4. Jinja Bölgesindeki Arazi Davalarının Oluşma Nedenleri

Sayısı	Arazi davasının nedeni	Katılımcılar	Toplam	Yüzde
1	Yasaların uygulanmasındaki zayıflık	72	84	85,5
2	Arazi kanunları hakkında yetersiz bilinç	56	84	66,7
3	Atadan kalma araziler üzerinde hak iddiası	27	84	32,1
4	Arazi sınırlarının belirsiz olması	51	84	60,7
5	Yolsuzluk davaları	56	84	66,7
6	Yüksek fakirlik oranları	53	84	63,1
7	Miras davaları	44	84	52,4
8	Arazi kullanım haklarıyla ilgili sistemler	71	84	84,5

Yukarıdaki tabloda Jinja Bölgesinde yaşanan arazi anlaşmazlıklarının nedenleri özet halinde sunulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; arazi anlaşmazlıklarının çözülmesi ile ilgili yasaların uygulanmasındaki zayıflık %85,5 ile en önde gelen neden olarak gösterilirken, bunu, %84,5 ile arazi kullanım hakkı sistemleri ve %66,7 ile arazi kanunları hakkındaki bilinç eksikliği izler, en düşük neden olarak %32,1 ile atalardan kalan topraklar üzerinde hak iddia etme gösterilmiştir. Halihazırda mevcut arazi yasaları bulunsa da, bu yasaların arazi anlaşmazlıklarının çözümünde kullanılması, hükümetin yetersiz desteği, makam ve mevki sahiplerinin kişisel çıkarları, halkın kanunlar hakkında daha duyarlı hale getirilememesi ve arazi sorunları hakkında bilgi edinmenin zorluğundan dolayı oldukça zayıf kalmaktadır.

3.3.4. Arazi Davalarının Özeti

Tablo 3.5. Jinja Bölgesindeki arazi davalarının sayısı (2013-2014)

Davaların rapor edildiği merciler	Dava sayısı	Kayıt altında		Çözümlemiş		Devam eden	
		Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%
YM1	1678	1678	100	470	28	1208	72
POLİS	934	934	100	140	15	794	85
SULH CEZA MAHKEMESİ	578	578	100	145	25	433	75

Yukarıda bulunan tablo 3.5. Jinja Bölgesindeki, YM1 (1 numaralı Yerel Meclis), polis ve sulh ceza mahkemesi düzeyindeki davaları göstermektedir.

Yerel Meclis 1'deki arazi davalarının yüzde dağılımı bize davaların %28'inin çözümlendiğini, %72'sinin ise devam ettiğini göstermektedir. Polis teşkilatında bulunan davalara baktığımızda %15'inin çözümlendiğini, %85'i hakkında ise incelemelerin devam ettiğini görürüz. Sulh Ceza Mahkemesi'ndeki davaların ise, %25'i çözümlenmişken, %75'i halen görülmeye devam etmektedir. Yukarıdaki gözlemlere göre, Yerel Meclis-1'den, Sulh Ceza Mahkemeleri'ne kadar devam eden davaların, çözümlenmiş davalara oranla daha yüksek bir yüzdeye sahip olduğunu görülmektedir, dolayısıyla Jinja Bölgesi'ndeki arazi anlaşmazlıklarından kaynaklı arazi davalarının sayısı giderek artmaktadır.

Gözlemler sonucu elde edilen bulgulara göre, arazi davalarının ele alınmasındaki gecikmelerin nedenini ortaya çıkarmak önemlidir; bu gecikmelere neden olan davaların karmaşıklığı mı, teknik bilgi eksikliği mi ya da kurumların insan kaynakları açısından yetersiz olması mıdır, yoksa davaların görülmesi için gereken finansal kaynakların eksikliği midir? Araştırma için belirlenmiş kişilerle yapılan Odak Grup Görüşmesi sırasında kendilerine yöneltilen "Neden birçok arazi davası

karara bağlanmamıştır?" sorusuna, 1 numaralı Yerel Meclis'te arazi davası halen devam eden, Mafubira beldesine bağlı Kyamagwa köyünde yaşayan, 7 çocuk sahibi bir eşi ölmüş kadın olan Maria şu cevabı vermiştir;

"davamı 1 numaralı Yerel Meclis'te açalı yaklaşık 15 sene oldu, fakir olduğumdan dolayı ne kabile üyelerini ne de davama şahitlik yapacak kişileri harekete geçiremedim, kurulun başkanı bana sürekli sabırlı olmamı söylüyor."

Davacı tarafın maddi durumunun yetersiz olması, arazi anlaşmazlıklarının çözümlenmesindeki gecikmenin en temel nedenlerinden biridir, bu durum özellikle kadınları daha çok etkilemektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen yukarıdaki bulgular, Jinja Bölgesindeki arazi anlaşmazlıklarını oluşturan başlıca nedenleri ortaya koymaktadır. Arazi anlaşmazlıkları; arazi ile ilgili yasa ve düzenlemeler hakkında anlaşmazlıklardan zarar görmüş ailelerin bilgi eksikliği, yetkili makam ve mercilerin arasında görülen yolsuzluk, ailedeki erkeklerin ölmesi, arazilerin sınır çizgilerinin belirsizliği, yetersiz miras hukuku ve devletin arazi sorunlarının çözümü ile ilgili mahkemeleri yeterince desteklememesi gibi birçok farklı nedenden oluşmaktadır.

3.4. Arazi Çatışmalarının Jinja Bölgesinde Yaşayan Kadınlar Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarının kadınların gelir düzeylerinin yanı sıra sosyal açıdan etkilerine yönelik bulgulara yer verilmektedir.

3.4.1. Arazi Çatışmalarının Kadınların Gelir Düzeylerine Etkisi

Bu bölümde, "Arazi anlaşmazlıklarının Jinja Bölgesi'nin seçilmiş bölgelerinde yaşayan ailelerin, özellikle kadınların gelir düzeylerini nasıl etkilemiştir?" araştırma

sorusu üzerinde durulacaktır. Bölge Gözetim Memuru¹⁴ ve kadın işlerinden sorumlu Bölge Genel Sekreteri¹⁵ ile arazi anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi üstündeki etkisi hakkında yapılan görüşmede, her ikisi de kadınların gelir kaybıyla ilgili kesin rakamlara sahip olunmadığını belirterek şunları söylemiştir; "bölgedeki kadınların arazi anlaşmazlıklarından ağır bir şekilde etkilendiği söylenebilir çünkü kadınların gelir düzeyi tarımsal üretime bağlıdır ve araziler birçok durumda kadınların rızası alınmaksızın satılmaktadır."

Bu varsayıma ek olarak, Bölge Gözetim Memuru, bölgede bulunan ofislerine yılda ortalama 560'dan fazla davanın ulaştığını söylemiştir. Ayrıca, "ofisimde ele alınan davalar arazilerin alınıp satılması ile ilgilidir, bu arazilerde toprağı işleyip mahsul üretiminde bulunan kadınlara arazi başkasına geçtikten sonra bir daha asla bahçelerine girmemeleri söylenir" demiştir.

Yukarıda İfade edilenler, aşağıda bulunan tablo 3.6'da görüldüğü gibi katılımcıların bu yöndeki fikirleriyle paraleldir; katılımcıların %95,2'lik kısmı kadınların arazi anlaşmazlıklarından ciddi bir biçimde etkilendiğini kabul ederken, geri kalan %4,8'lik kısmı bu ifadeye katılmamıştır.

Tablo 3.6. Katılımcıların, arazi anlaşmazlıklarının daha çok kadınları etkileyip etkilemediği hakkındaki cevapları:

	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	80	95,2
Katılmıyorum	4	4,8
Toplam	84	100,0

Yukarıdaki bulgulardan, Jinja Bölgesi'nde yaşayan kadınların arazi anlaşmazlıklarından olumsuz şekilde etkilendiği anlamaktayız. Busede beldesindeki

¹⁴ Bölgede kadın işlerinden sorumlu memur

¹⁵ Bölgede, bölge memurunun sekreteri/sorumlu

kadın grubuyla yapılan Odak Grup Görüşmesi sırasında, sekiz çocuk annesi Mutesi şöyle demiştir;

"Kocamın babası, amcasından kalan arazisini, eşime miras bırakmıştı, eşim bu arazi üzerine hak iddia ettiğinde öldürüldü, cenazesinden sonra çocuklarımla yaşayacağım yere dikkat etmem gerektiği, yoksa onları da kaybetme riskim olabileceği söylendi! Dolayısıyla, şu anda, çocuklarımı beslemek için mahsul ekebileceğim bir araziden mahrum şekilde oldukça sefil durumdayım."

Bu konuda tartışılması gereken bir diğer önemli nokta ise, Jinja Bölgesi'ndeki arazi anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyini önemli ölçüde etkilediğidir. Araştırma için seçilmiş katılımcılara, arazi anlaşmazlıklarının gelir düzeylerini etkileyip etkilemediği sorulduğunda, elde edilen cevaplara göre ortaya çıkan bulgular şu şekildedir; %76,2'lik kısma denk gelen 64 kişi arazi anlaşmazlıklarının zarar görmüş aileleri ve özellikle de kadınları etkilediğini kabul etmektedir. %10,7'lik kısmı oluşturan 9 katılımcı zarar görmüş ailelerin düşük gelir düzeylerinin sadece arazi anlaşmazlıklarından değil başka unsurlardan da kaynaklanabileceğini öne sürerek bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. %13,1'lik kısmı oluşturan 11 katılımcı ise, zarar görmüş aileler arasındaki düşük gelir oranlarının arazi anlaşmazlıklarından mı yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığı konusunda emin değillerdir, tüm bu bulgular aşağıdaki tablo 3.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Katılımcıların, arazi anlaşmazlıklarının düşük gelire yol açıp açmadığı hakkındaki cevapları:

	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	64	76.2
Katılmıyorum	9	10.7
Emin değilim	11	13.1
Toplam	84	100.0

Yukarıda ileri sürülen iddiaları desteklercesine, Jinja'daki yerel çiftçilerin oluşturduğu Kasada çiftçiler grubu ve Jinja Bölgesine bağlı Busede beldesi ile Kakira beldesi sakinleri arasında Mayuge Bölgesi'nde yaşanan, özellikle şeker kamışı yetiştiriciliği yapılan arazilerdeki anlaşmazlıkların etkileri hakkında bir anket yapılmıştır; anketin ortaya çıkardığı sonuca göre, çatışma bölgelerinde geçimini şeker kamışı yetiştiriciliğinden kazanan ailelerin gelirleri Basoga ile Banyoli arasındaki çatışmaların yoğunlaştığı 2007-2008 döneminde %19 azalmıştır (MDFA, 2002 & Nkonya 2002).

Jinja Bölgesi'nde yaşanan araziyle ilgili bir diğer anlaşmazlık ise Muyiri dağlık bölgesinin yerel halkıyla, Uganda Vahşi Yaşam Kurumu (UWA) arasındadır. Anlaşmazlığın bölge ekonomisine olan etkisi sonucunda tahliyeler yaşanmıştır Kainogoga gibi bölgelerde tarımsal üretimin azalması ve zaten az oranda bulunan tarıma elverişli araziler üzerindeki baskı da artmıştır. UWA yönetimi ve bölgenin yerel halkı arasında yaşanan anlaşmazlıklar, halihazırda sınırlı bir geliri olan kadınları oldukça etkilemiştir. Kakira beldesi Toplumsal Kalkınma Merkezi Başkanı Madam Wegosasa ile yapılan görüşmede, kendisi şunları söylemiştir:

"Muyiri dağlık bölgesinde yaşayan ve geçimlerini tarımla sağlayan kadınların yaklaşık %78'i, arazilerinden tahliye edilmiş ve bu durumdan oldukça kötü etkilenmişlerdir. Bu kadınlar, tahliye edildikleri arazilerde toprağı işleyip, ürettiklerini satarak ailelerini geçindirecek parayı kazanıyorlardı".

Elde edilen verilere göre, Kakira beldesine bağlı Muyiri dağlık bölgesinde arazilerinden tahliye edilen kadınlar için gelir elde etmek oldukça ciddi bir öneme sahiptir. Bu durumun kanıtı, bu kadınların birçoğunun arazilerinden tahliye edildikten sonra alternatif gelir kaynaklarına yönelmesidir; birçoğu Bugembe kasabasının sokaklarında meyve ve sebze satarak veya evlerde bakıcılık yaparak geçimini sağlamaya çalışmaktadır.

Kadınlar arasındaki yüksek fakirlik oranları ve kadınların gelir düzeylerinin ciddi şekilde düşük olması arazi anlaşmazlıklarına bağlanabilir. Bir odak grup görüşmesi

sırasında, birçok katılımcı düşük gelir düzeyinin, Jinja Bölgesi'nde yaşayan kadınların fakir olmalarını etkileyen önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. 2008 yılında UWESO (Uganda Kimsesiz Çocukları Kurtarmak için Kadın Hareketi) tarafından Buwenge beldesinde yaşayan kadınların gelir düzeyi ilgili yapılan bir çalışma; Butembeli Basogalarla, Kagomali Basogalar arasındaki arazi çatışmalarından önce bölgedeki kadınların hemen hemen hepsinin pirinç ve şeker kamışı yetiştiriciliği ile uğraşarak, ayda 100 ila 150 bin dolar arası para kazandıklarını saptamıştır. Ancak, çatışmaların sona ermesinden sonra, bu gelirden önemli bir düşüş yaşanmış, kadınların aylık geliri 2008 yılında 50 bin dolara kadar düşmüştür (UWESO,2009:34). Aynı durum Bugisu bölgesinde arazilerini terketmek zorunda kalanlar içinde geçerlidir. Bunun sonucunda kadınlar, seks işçiliği ve evlenmek gibi farklı hayatta kalma stratejileri olarak geçimlerini kazanmaya çalışmışlardır. Örneğin, ihtiyaçlarını karşılamak için seks yapmışlar ya da para karşılığı seks işçiliğine başlamışlardır. Wairaka'da bir eczanesi olan Joseph (gerçek ismi değil), bazı zamanlarda parası olmayan kadınların seks karşılığı ilaç almak istediklerini belirtmiştir. Kadınların geçim kaynaklarına ulaşabilmek için izlediği bir diğer yol ise evliliğdir. Kalyango (2006:18) da, kadınların genellikle bu durumda evlenmek istediklerini gözlemlemiştir. Herhangi bir rol modelleri olmayan ve eğitim almayan birçok kız için evlilik geri kalan tek seçenektir. Kızlar, 16 yaşından itibaren genç yaşta başlık parası ya da gelir elde etmek amacıyla evlendirilmekte veya haneye ilave işgücü kazandırılması için genç kızlarla evlenilmektedir.

Jinja Bölgesinde yaşayan birçok kadını etkileyen arazi anlaşmazlıklarının bir diğer sonucu ise, zarar görmüş ailelerin çocuklarının eğitimden mahrum kalmalarıdır. Sınırlı gelirden dolayı okul masrafları karşılanamayan birçok çocuk eğitim alamamaktadır. Arazi anlaşmazlıkları sonucunda zarar görmüş ailelerin, çocuklarının ekonomik nedenlerle okuldan ayrılmak zorunda kaldıkları gözlemlenmektedir.

Kadınlarla yapılan odak grup görüşmesi sırasında, arazi sorunlarından etkilenen kadınların birçoğu çocuklarının okuldan ayrılmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Bunun nedeninin, arazilerini, yani bir diğer deyişle evlerinin ekonomik gücü olan gelir kaynaklarını kaybetmek olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca NRM hükümetine

UPE ve USE (temel ilk ve orta öğrenim) programları için şükran duyduklarını ama yine de ödemeye yükümlü oldukları kısımları; okul üniforması, kitaplar ve yeme içme gibi masrafları karşılayacak paralarının olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan anket uygulama yöntemiyle toplanan veriler de, tablo 4.7'de gösterildiği gibi aynı sonucu yansıtmaktadır.

Tablo 3.8. Katılımcıların arazi kaybının olaydan etkilenen ailelerde düşük eğitime yol açıp açmadığı hakkındaki cevapları

	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	78	92,9
Katılmıyorum	6	7,1
Toplam	84	100,0

Yukarıda bulunan tablo 3.8. katılımcıların çocuklarının arazi anlaşmazlıkları yüzünden temel eğitimden mahrum kaldıkları görüşüne katılıp katılmadıklarını yansıtmaktadır; %92,9'luk kısmı oluşturan 78 katılımcı bu görüşü kabul ederken, %7,1'lik kısmını oluşturan 6 kişi ise bu görüşe katılmamıştır. Bölgedeki görevlilerle yapılan görüşmede, arazi anlaşmazlıklarından etkilenen kadınların, çocuklarının eğitim masraflarını karşıyamadıklarını kabul etmişlerdir. Bunun nedeni, kadınların tarımsal üretimin merkezinde yer almalarıdır, üretkenlikleri ellerinde alındığında, kadınlar gelirlerini de kaybederler, dolayısıyla çocuklarının okul masraflarını karşılayamazlar (Okuro 2002:181).

Araştırma, kırsal kesimlerde kentleşme oranının artmasının kadınların gelir düzeylerini etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Yerel Meclisler ve Toplum Kalkındırma Ofisleri ile yapılan görüşmelerde, buradaki yetkililerin birçoğu, kırsal kesimlerde mantar gibi çoğalmaya başlayan ticaret merkezlerinin, kırsal kesimde yaşayan kadınların hayatlarını önemli derecede etkilediğini kabul etmektedirler. Bu kentleşme süreci, arazilerin değerini yükseltmesi dolayısıyla sınırlı sayıdaki araziler üzerinde zengin fakir mücadelesine yol açması bakımından toplum içerisindeki arazi

anlaşmazlıklarını arttırmaktadır. Peters and Otagi (2009:6), kırsal kesimdeki ticaret merkezlerinin etrafında başlayan çeşitli projelerin, örfi sistem altında yasadışı olsa bile, arazi satışlarını ve arazi devir işlemlerini arttırdığına dikkat çekmiştir. Bu süreç, birçok bölgede yükselişe geçen tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğunlaşmasıyla oluşan alım satım piyasasının gelişmesiyle de bağlantılıdır. Kırsal kesimlerdeki kentleşme ve ticarileşmenin faturası olanakları az olan insanlara kesilmektedir, bunların arasında en çok etkilenen grup ise yine kadınlardır.

Tablo: 3.9. Arazi Anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi üzerindeki etkilerinin özeti

	Arazi anlaşmazlıklarının, olaydan etkilenen aileler üzerindeki sonuçları	Toplam	Cevaplar	Yüzde
1	Can ve Mal Kaybı	84	71	%84,5
2	Düşük üretimden kaynaklanan düşük gelir oranı	84	63	%75
3	Yoğun kentsel alanlardan mahkeme kararıyla tahliye	84	70	%85,7
4	Kırsal bölgelerdeki yüksek fakirlik oranları	84	78	%92,9
5	Düşük eğitim seviyesi	84	79	%94
6	(Kırsal kesimde) görülen kentleşme	84	73	%87

Yukarıdaki özetten anlayabileceğimiz gibi, arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerindeki etkilerinin tümü, katılımcılardan %50'den daha fazlası tarafından kabul edilmiştir, yani bunların hepsi kadınlar için oldukça ciddi etkilerdir. Ancak, düşük eğitim oranları, listedeki diğer etkilere oranla çok daha yüksektir, bunun nedeni ebeveynlerin düşük gelire sahip olması ve kız çocukları için temel eğitime karşı olumsuz bir tutum sergilemeleridir.

Arazi anlaşmazlıklarının aileler üzerindeki etkileriyle ilgili görüşler farklıdır. Ancak, bu çalışmanın ortaya çıkardıkları arasında en dikkat çekici olanlar şöyle sıralanabilir: Zarar görmüş ailelerin düşük gelirli olması, çocukların çalıştırılması, mal kaybı,

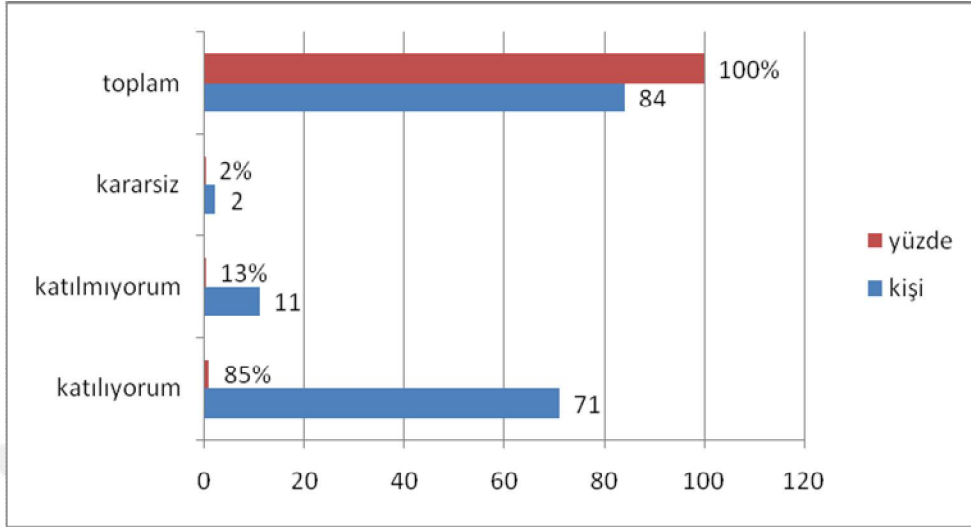
mahkeme kararıyla gerçekleşen tahliyeler, yüksek yoksulluk oranları, kadınların eğitim seviyesinin düşük olması ve kırsal kesimde giderek artan kentselleşmedir. Kentleşmenin kırsal kesimdeki etkisini değerlendirirsek, tarım alanlarındaki yapılaşma, kadınların ve ailelerin iş bulmasını zorlaştırabilir çünkü hayatları boyunca hep tarım işiyle uğraşmışlardır, başka alanda iş bulmaları çok zordur.

3.4.2. Arazi Çatışmalarının Kadınlar Üzerindeki Sosyal Etkileri

Üçüncü araştırma sorusu, “Arazi anlaşmazlıklarının, Jinja Bölgesi'nde yaşayan kadınlar üzerindeki sosyal etkileri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Çalışma sırasında, arazilerle ilgili anlaşmazlıklardan kaynaklanan sosyal etkilere, özellikle de arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerinde yol açtığı olumsuz sosyal etkilere odaklanılmıştır.

Arazi anlaşmazlıklarının tartışmaya değer sonuçlarından bir diğeri ise, aile fertlerinin özellikle de ailenin erkeklerinin bu anlaşmazlıklardan dolayı hayatlarını kaybetmesidir. Çalışma sırasında elde edilen bulgulara göre, %84,5'e denk gelen 71 katılımcı, arazi anlaşmazlıklarının ölüme yol açma ihtimalinin yüksek olduğunu kabul ederken, %13,1'lik kısmı oluşturan 11 katılımcı ise arazi anlaşmazlıklarının can kaybına sebep olmadığını belirtmiş, 2 katılımcı ise kararsız kalmıştır. Aşağıdaki Şekil 3.7. katılımcıların cevaplarını göstermektedir.

Şekil 3.7. Katılımcıların Can Kaybıyla İlgili Görüşleri

Bu veriler, katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiş ve arazi anlaşmazlıkları söz konusu olduğunda can kayıplarının oldukça yaygın olduğunu ortaya çıkarmıştır. Mafubira Beldesi Güvenlik İşleri Müdürü, "beldemizde ne zaman bir arazi anlaşmazlığı çıksa, ölüm tehditlerini ve hatta can kayıplarını göz ardı edemeyiz, çünkü arazilerin oldukça sınırlı olduğu beldemizde araziler altın gibi değerlidir" demiştir.

Tablo 3.10. Katılımcıların sokak çocuklarının sayısının artışı ile ilgili cevapları

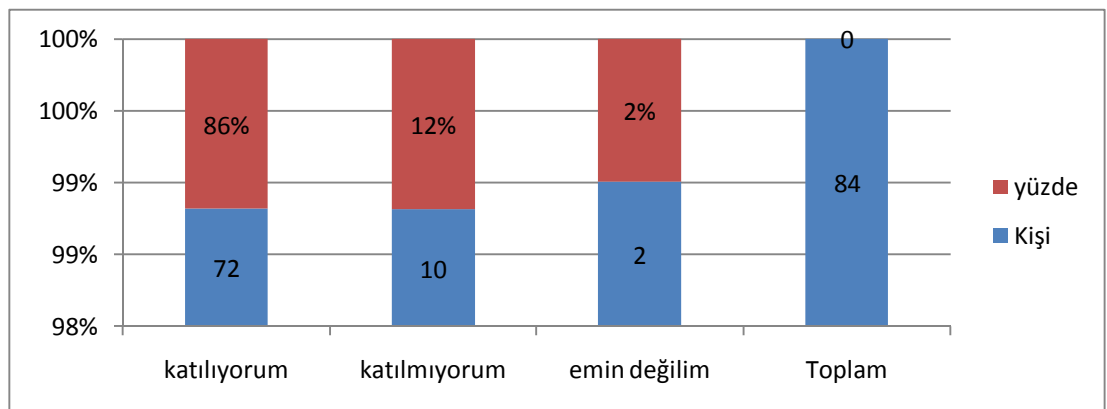
	Kişi	Yüzde
Katılıyorum	63	75,0
Katılmıyorum	17	20,2
Emin değilim	4	4,8
Toplam	84	100,0

Anket metoduyla elde edilen alan verilerine göre, birçok katılımcı arazi anlaşmazlıklarının dolaylı yollardan sokaklarda yaşayan çocukların sayısını arttırdığına katılmıştır. Arazi anlaşmazlıklarının sokak çocuklarının sayısını arttırdığı görüşüne %75'e denk gelen 63 katılımcı katılırken, %20,2'lik kısmı oluşturan 17

katılımcı bu görüşe katılmamaktadır, geri kalan %4,8'e karşılık gelen 4 katılımcı ise, sokak çocuklarının sayısının artmasına arazi anlaşmazlıklarının mı, yoksa farklı unsurların mı yol açtığı konusunda emin değildir. Jinja Merkez Belediyesi'nde kadın gruplarıyla yapılan Odak Grup Görüşmeleri sırasında kadınlar çocuklarının başıboş şekilde sokaklarda yaşamaya başladıklarını ve kendi topraklarını da arazi anlaşmazlıkları sonucu kaybettiklerini belirtmişlerdir. Ancak, güvenlik teşkilatı mensublarıyla yapılan görüşmelerde polisler, sokak çocuklarını rutin olarak sokaklardan toplanıp sorgulandıklarını kabul ederken; çocukların ebeveynleri ise yiyecek azlığı ve okul masraflarının aileler tarafından ödenememesi gibi yaşam zorluklarından dolayı, çocuklarının en ufak bir cezada evden kaçmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bazı durumlarda aile reisi, fakirlikten dolayı eşinin ve çocuklarının rızası olmaksızın, aileye ait tek parça araziye de satmaktadır. Bunun sonucunda aileler arazisiz ve çaresiz kalmaktadır, dolayısıyla çocukların hayatta kalmak için sokaklarda yaşamaktan başka alternatifleri kalmamaktadır.

Katılımcılara, bölgelerindeki arazi anlaşmazlıklarının insanları yerlerinden edip etmediği sorulduğunda, onların verdikleri cevaplardan anlaşılacağı üzere, ilgili bölgelerde patlak veren arazi uyuşmazlıkları insanları yerinden edip, arazisiz duruma getirdiği görülmektedir (Şekil 4.7) .

Şekil 3.8. Arazi anlaşmazlıkları, “insanların yerinden olmasına ve arazisiz kalmalarına yol açar” görüşüne katılımcıların verdikleri cevaplar

Yukarıdaki alan verilerine göre, %85,7'ye denk gelen 72 katılımcı arazi anlaşmazlıklarının insanların yerinden olmasına ve arasız kalmalarına yol açtığı görüşüne katılırken, %11,9'luk kısmı oluşturan 10 katılımcı bu görüşe katılmamıştır, %2,4'ekarşılık gelen 2 katılımcı ise arazisiz insanların sayısının artmasının arazi anlaşmazlıklarından mı yoksa diğer unsurlardan mı kaynaklandığından emin değildir.

Namasiga sakinleriyle yapılan bir görüşmede, arazi anlaşmazlıklarından doğan tahliyelerin giderek arttığını ve arazilerini satmaya ya da terk etmeye mecbur bırakıldıklarını belirtmiştir. Khauka, bu konuda şunları söylemiştir:

“Benim 6 dönüm arazim vardı. Arazimin yanında büyük topraklara sahip bir iş adamı benimle görüşerek, ya arazimi ona satmamı ya da zor kullanılarak arazimden tahliye ettirileceğimi söyledi. Ancak gidebilecek hiçbir yerim yoktu ve arazimi satın almak için teklif ettiği para aynı köy içerisinde 1 dönüm arazi almaya bile yetmeyecek kadar azdı, teklifine direnmeye çalıştığım zaman sistemdeki yolsuzluktan dolayı bir yardım bulamadım, herhangi bir ödeme yapılmaksızın arazimden tahliye edildim. Su anda arazisizim, kendi toprağımdan ve köyümden oldum”.

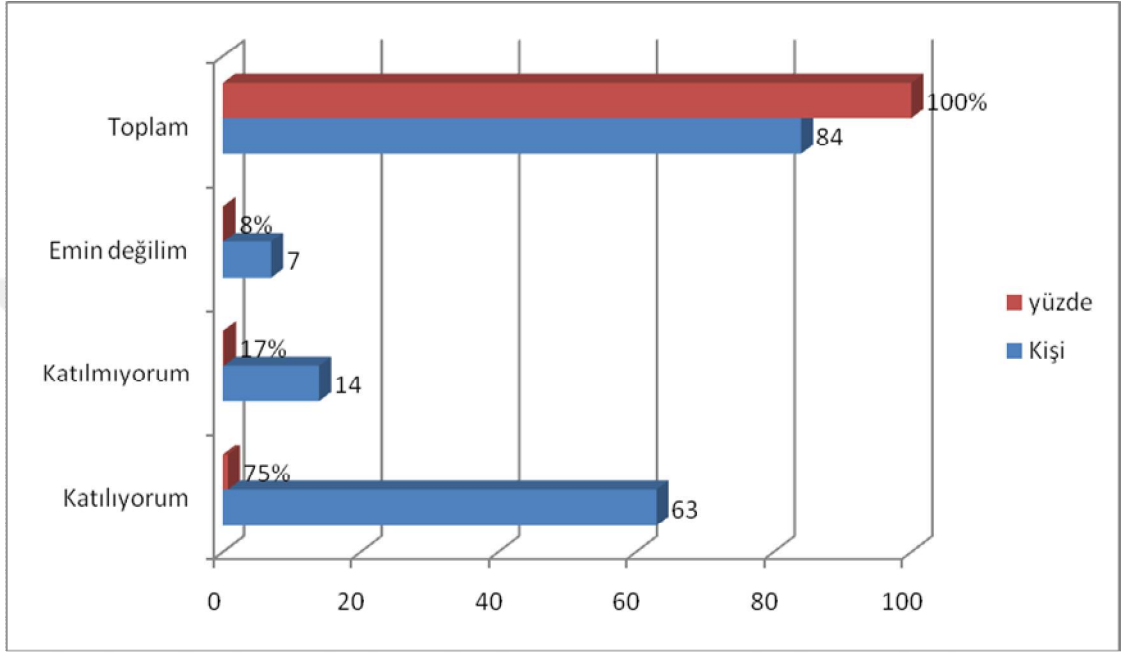
İnsanların topraklarından olması genellikle tahliyeler vasıtasıyla gerçekleşir fakat bu durum Buganda gibi bölgelerle karşılaştırdığımızda Jinja Bölgesinde o kadar da yaygın değildir. Jinja Belediye Meclisi tahliye işlemlerini genellikle Budhumbuli, Nakabango, Katwee ve Kyamagwa gibi gecekondu bölgelerinde, özellikle yol yapım faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Yeni yolların geçeceği bölgelerde yaşayan birçok insana, yapım çalışmaları sırasında evlerini tahliye etmeleri için oldukça az bir zaman verilmektedir. Kakeire ile yapılan görüşme sırasında kendisi bu durumu “yeni yapılacak yolun geçeceği bölgede bulunan evim, Yerel Meclis görevlileri tarafından yıkıldı, ailemin dağılmasını, eşimin ve çocuklarımın, evsiz ve yardıma muhtaç hale gelmesini engelleyemedim” sözleriyle ifade etmiştir. Hükümet, halkı tahliyelerden korumak amacıyla, bu gibi durumları yasa dışı sayan, yeni bir arazi kanunu üzerinde çalışmaktadır. Fakat bu yasa değişikliklerine karşı çıkan bazı gruplar da vardır. Bu durum onların işine gelmemektedir.

Arazi anlaşmazlıklarının Jinja Bölgesinde yaşayan kadınlar üzerindeki bir diğer olası sonucu ise, dul kadınların yanısıra yetim ve savunmasız çocukların sıkıntıları arttırmasıdır. Arazi anlaşmazlıklarının bir başka sonucu ise, hayatını kaybetmiş kocanın akrabalarının bu durumdan etkilenen aileye (anne ve çocuklara) ciddi derecede zarar vermesidir. Busede beldesine bağlı Namasiga köyündeki kadın grubuyla yapılan Odak Grup Görüşmesi sırasında, gruptaki birçok kadının vefat eden kocalarından kalan mallar üzerinde miras haklarının olmadığı öğrenilmiştir. Yetim kalan çocuklar mirasçıların merhametine kalır. Nabukonde Fazira, bu konuda şunları söylemiştir:

“Eşim hayatını kaybettiği zaman, arkasında Jinja merkez pazarında bulunan bir sergi, bir taksi ve Bugembe’de bulunan bir dükkan bıraktı. Konuyla ilgili toplanan kabile büyükleri, kocamın abisini ailemizle ilgilenmesi için seçtiler, kendisi bu sorumluluğu aldıktan kısa bir süre sonra gıda ve kıyafet ihtiyaçları yanısıra çocuklarım için aldığım para da kesildi, yine de bu konuda birşey söyleme hakkımız yoktu. Hatta bizi tehdit bile etti ve eğer onu bu konuda sorgularsam, kocamın yanına yollayacağını söyledi”.

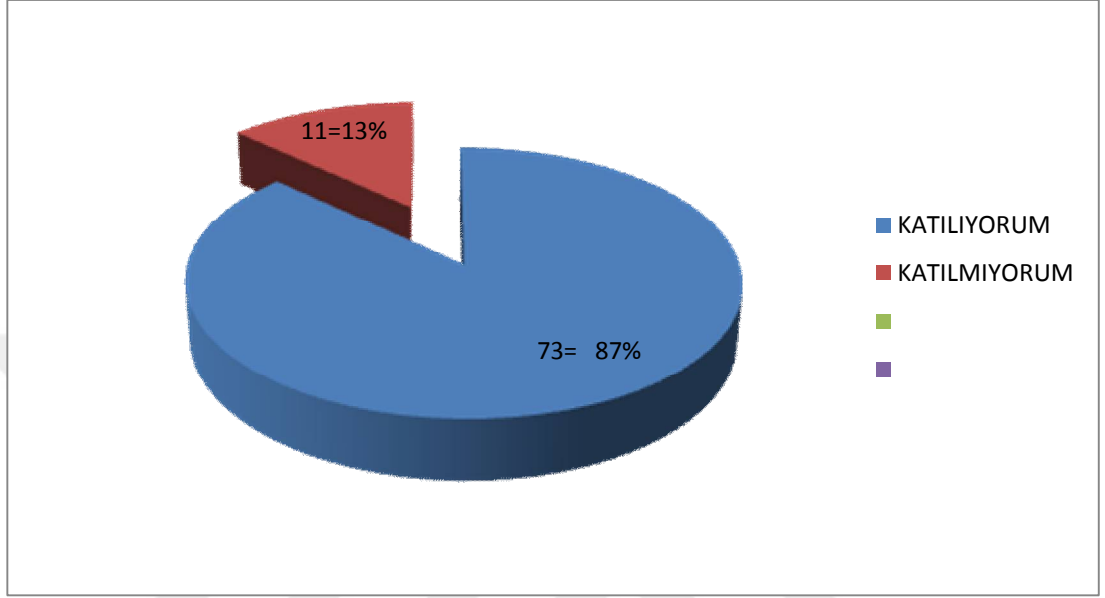
Bu durumun yaygınlığı ve gerçekliği, diğer katılımcıların ankette verdiği cevaplarla da ortaya çıkmıştır. Aşağıda bulunan şekil 3.9 katılımcıların cevaplarını göstermektedir.

Şekil 3.9. Arazi anlaşmazlıklarının yetimlerin ve dul kadınların sayısında nasıl artışa neden olduğu konusunda katılımcıların verdikleri cevapları göstermektedir

Yerel Meclis Üyelerine, Polis teşkilatı mensuplarına ve Toplumsal Gelişim Merkezi görevlilerine, arazi anlaşmazlıklarının dul kadınların ve yetimlerin çektiği sıkıntılara yol açıp açmadığı sorulduğunda, verdikleri cevaplar yukarıdaki şekil 3.9'da gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre, anket katılımcılarının %75'i, arazi anlaşmazlıklarının olaylardan etkilenen ailelerin çektiği sıkıntıları artırdığı görüşündedir, %16,7'ye ya karşılık gelen 14 katılımcı bu görüşe katılmadıklarını belirtmiştir, bununla birlikte, geriye kalan %8,3'lük kesim ailelerin çektiği sıkıntıların arazi anlaşmazlıkları sonucu olup olmadığından emin değildir. Arazi anlaşmazlıklarından etkilenen ailelerde, kadınların çektiği sıkıntıların artması genel bir kabul görse de; bu durumun boyutu, çeşitli faktörlerle etkileşime girdiği için istatistiksel olarak rakamlarla açıkça belirlenemez. Bu görüşü destekleyenler arazi anlaşmazlıklarından etkilenen ailelerin, uyuşmazlık yaşanmadan önceki ve sonraki refah düzeylerini dikkate alarak, bu durumun özellikle insanların geçiminin tamamen tarımsal üretime bağlı olduğu kırsal kesimde yaygın olduğunu savunurlar.

Şekil 3.10. Arazi anlaşmazlıklarının “çocuk işçilerin ve erken yaşta evliliklerin sayısını nasıl arttırdığı” ile ilgili katılımcıların verdiği cevaplar

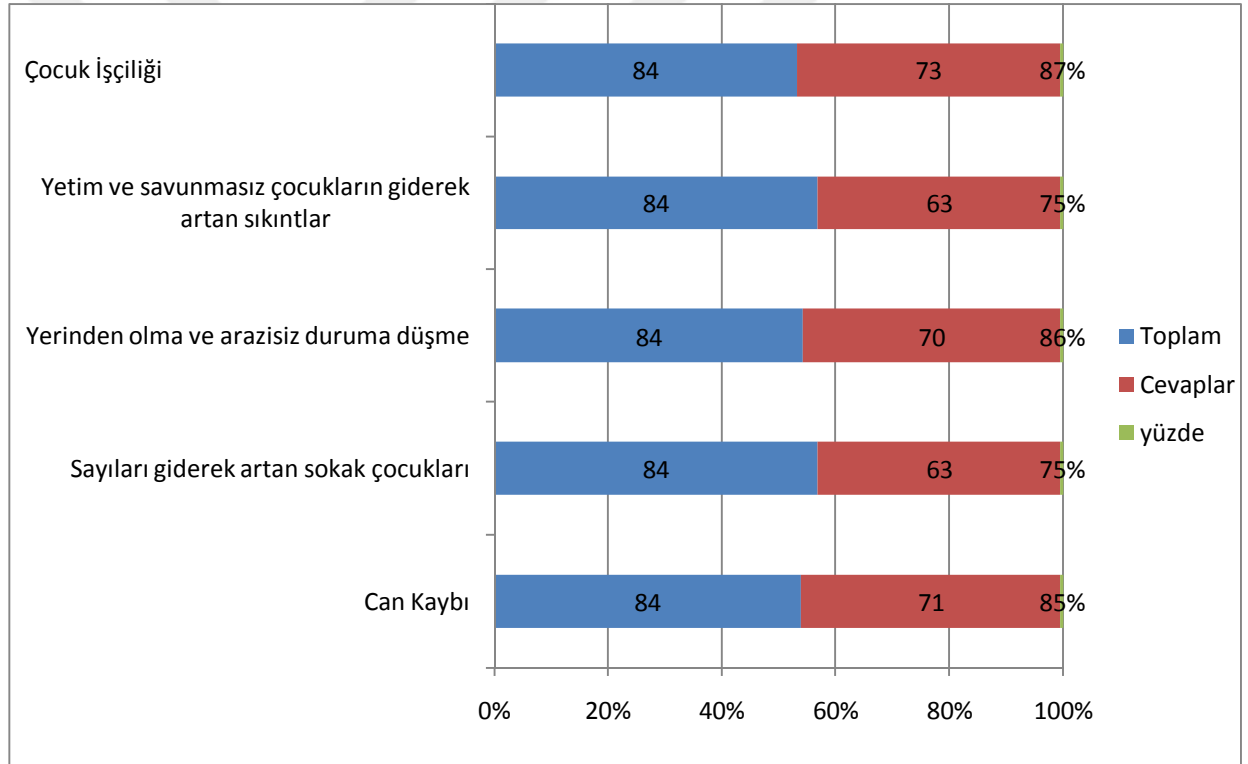
Katılımcılara, arazi anlaşmazlıklarının çocuk işçiler ve erken yaşta evlilikleri arttırıp arttırmadığı sorulduğunda verilen cevaplar rakamsal olarak yukarıda bulunan şekil 3.10'da gösterilmiştir. %87'lik dilime karşılık gelen 73 katılımcı bu görüşe katılırken, geri kalan %13'lük kısmı oluşturan 11 katılımcı bu görüşe katılmamıştır. Arazi anlaşmazlıklarından etkilenen ailelere, çocuk işçiliğinin ve erken yaşta evliliğin, maruz kaldıkları zorlukların sonucu mu gerçekleştiği sorulduğunda, birçoğu hayatta kalmak için başka çareleri olmadığını söylemiştir. Kakira beldesine bağlı Buwekula köyünde yaşayan Nabifo konuyla ilgili şunları söylemiştir:

"Ekip biçtiğimiz arazimizi kaybettiğimizde, hayatta kalabilmek için çocuklarımızla beraber karın tokluğuna çalıştığımız sanayi bölgesine gitmekten başka çaremiz kalmadı, bu sırada en büyük kızım evden kaçarak, daha önce Masese Walukuba bölgesinde kendisi için çalıştığımız adamla evlendi".

Dolayısıyla arazi anlaşmazlıkları, aileler üzerinde istenmeyen sonuçlara yol açmış ve bunların arasında çocukları en çok etkileyen erken yaşta evlilik ve çocuk işçiliği olmuştur. Bu durumun en önemli sebebi ebeveynlerin çocuklarının temel

ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır. Kituyi (2007:89), Jinja'da bulunan Busoga bölgesinde çocuk işçiliğinin ve erken yaşta evliliklerin oldukça yaygın olduğunu, çünkü bölgede yaşayan birçok ailenin arazi anlaşmazlıklarından etkilenerek ekonomik güçlerini yani arazilerini kaybetmelerinden ötürü, dayanılmaz koşullarla karşılaşarak, temel ihtiyaçlar için çocuklarını çalışmaya zorladıklarını ve kız çocuklarının bir diğer seçeneğinin ise günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek herhangi bir erkekle evlenmek olduğunu ileri sürmüştür.

Şekil.3.11.Arazi Anlaşmazlıklarının Kadınlar Üzerindeki Sosyal Etkilerinin Özeti

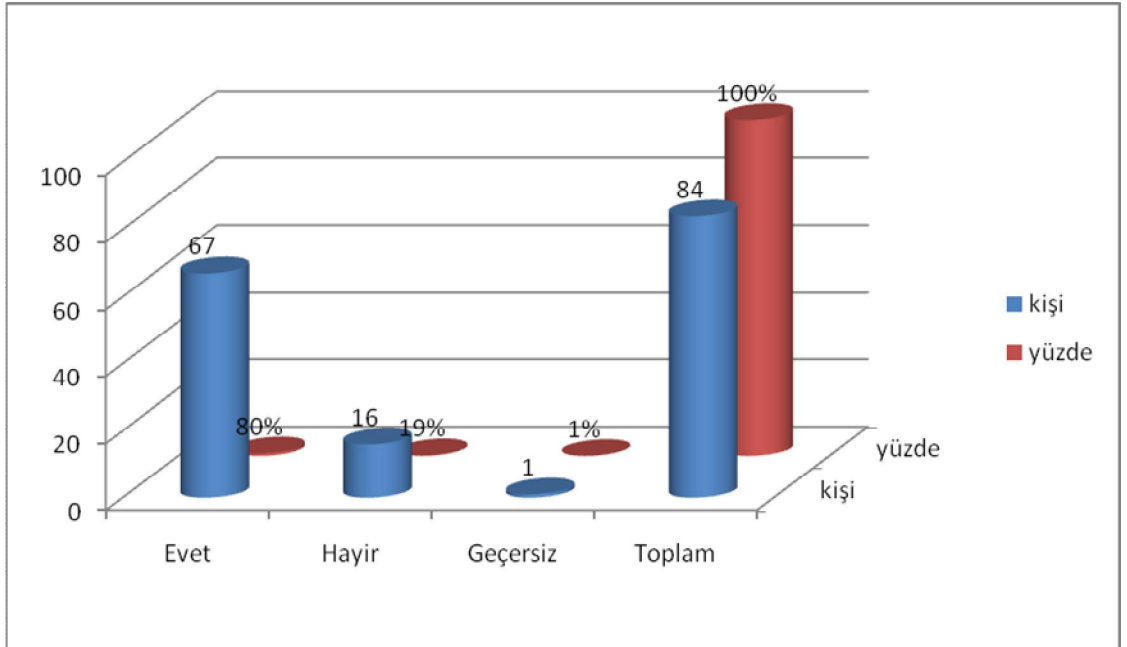
Arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerindeki sosyal etkilerini özetlersek şekil 3.11 de görüldüğü gibi özellikle çocuklar açısından olumsuz sonuçları vardır.

3.5. Jinja Bölgesinde Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rollerine Yönelik Bulgular

3.5.1. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin Rolü

Araştırmanın dördüncü sorusu Yerel Meclislerle ilgilidir: “Yerel Meclislerin, arazi uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulması sürecindeki rolü nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Busede beldesine bağlı Nabitambala köyünde gerçekleştirilen Odak Grup Görüşmesi sırasında, arazi anlaşmazlıklarından etkilenen ailelere ve Yerel Meclis üyelerine sorulan sorulardan biri, insanların arazilerle ilgili tartışmalarının çözümünün yerel meclisin görevlerinden biri olup olmadığı idi; katılımcıların %79,8'i bu tür çözümlerin yerel meclisin görevi olduğunu kabul ederken, %19'luk kısmı bunu kabul etmemiş, %1,2'si ise bu konuda ne olumlu ne de olumsuz bir görüşte bulunmuştur.

Şekil 3.12. Yerel Meclislerin arazi anlaşmazlıklarının çözümündeki rolü

Araştırmada Yerel Meclis üyeleriyle yapılan görüşme sırasında, birçok üye kendilerini en çok zorlayan görevin; konuyla ilgili davaların gün geçtikçe artması,

gereken temyiz süresi, aksi kanıtlanmadığı müddetçe geçerli olan deliller üzerinden yargıya varmak ya da hüküm vermek zorunda kaldıkları için araziyle ilgili anlaşmazlıkların çözümünün çok zor olduğunu belirtmişlerdir. Nsubuga (2006:45), Yerel Meclislerin toplumumuzdaki sivil çatışmaların merkezinde olduğunu ve sayıları giderek artan araziyle ilgili anlaşmazlıkların bu sorunlardan biri olduğunu gözlemlemiştir. Bu Yerel Meclislerin, kendilerini seçim yoluyla göreve getiren vatandaşlara yardım etmesi gerekirken, arazi anlaşmazlıklarından etkilenen kişilere genellikle onlar tarafından çok az destek sağlanır. Bu konuda karşılaşılan en büyük sorun, arazi yönetimiyle ilgili bölgede yaşayan ihtilafli tarafların arasının bulunması ve anlaşmazlıklara çözüm getirmesi gereken kişilerin beceri ve temel bilgilerinin eksikliğidir.

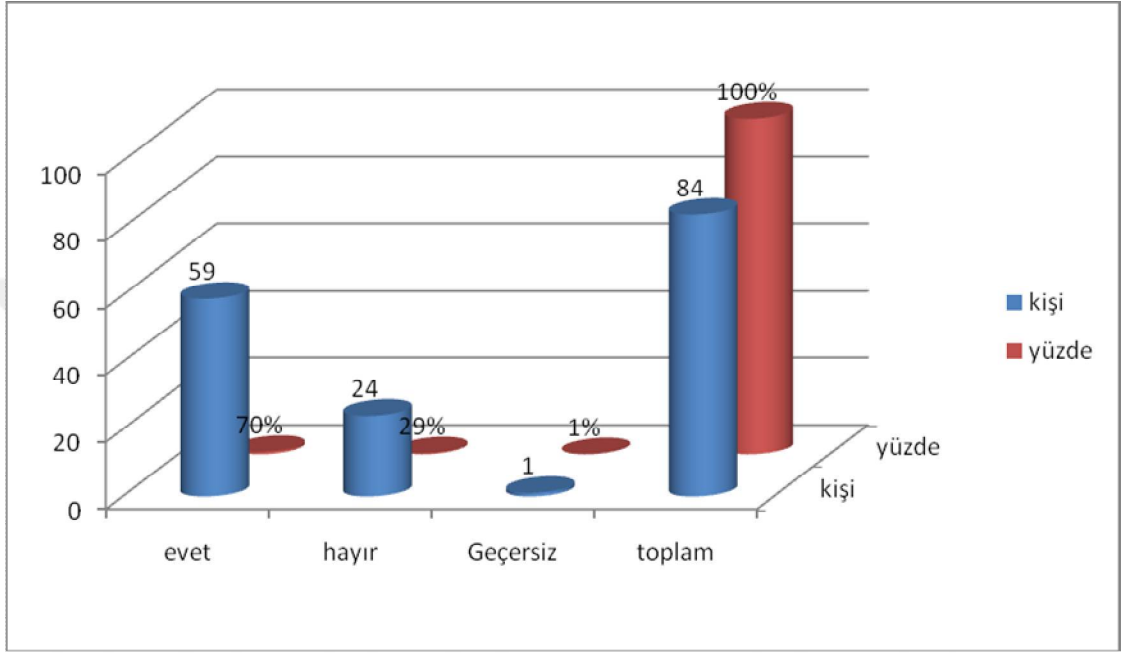
Yüksek Mahkeme'ye bağlı Arazi Dairesi'nin genel merkezinde bile 3000'den fazla dava yığılmıştır. Otagi (2009:3 New Vision Temmuz 2009). Tapu Kadastro Mahkemeleri Başkan Yardımcısı Anna Magezi ile yapılan görüşmeye dikkat çekmektedir. Anna Magezi bu konuda şöyle demektedir:

“Şu anda görülmeyi bekleyen 3200 dava var, bu davalar iki yargıç arasında paylaştırılacak. Eğer günde iki davayı ele alırsak, tüm bu davaları karara bağlamamız yaklaşık beş yıl sürecektir”.

İhtilafli tarafların, arabulucuların yardımıyla birbirleriyle diyaloga geçmesini sağlayacak bir strateji üretilmiştir. Arabulucular aynı zamanda anlaşmazlıklarla ilgili bir yargıya varırlar, eğer taraflar bu yargıdan memnun kalmazlarsa konuyu isterlerse mahkemeye taşıyabilirler. Ancak bu adli görevliler, hizmet bedellerinin ödenmesinin yavaşlığı, insan kaynaklarının yetersiz olması ve adli görevlilerin atanmasındaki gecikmelerden dolayı parlamentoyu ve yürütme organlarını tedbir almamakla suçluyorlar.

Konuyla ilgili olarak araştırmada katılımcılara, yerel meclisin toplum içerisindeki araziyle ilgili tartışmaları çözmek için bir yetkisinin olup olmadığını ve eğer varsa bu yetkiden haberdar olup olmadıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki şekilde 3.13 gösterilmiştir:

Şekil 3.13. Katılımcıların, “Yerel Meclis'in toplum içerisindeki arazi sorunlarına çözüm getirici bir yetkisinin olup olmadığı” ile ilgili soruya verdikleri cevaplar

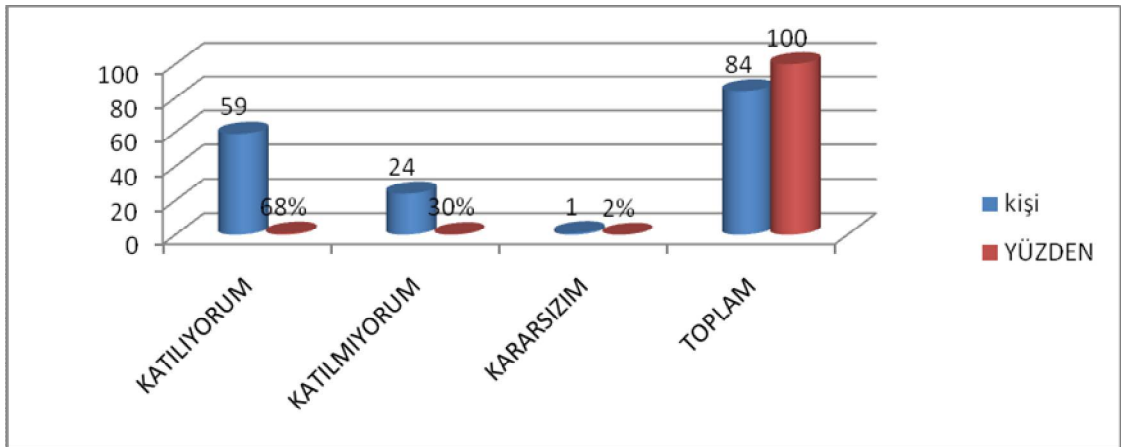

Yukarıda bulunan şekil 3.13.'de katılımcıların, Yerel Meclis'in toplum içerisindeki arazi sorunlarına çözüm getirici bir yetkisinin olup olmadığı hakkındaki soruya verdikleri cevapları göstermektedir. Katılımcıların %70,2'si yerel meclisin konuyla ilgili bir gücünün olduğunu kabul ederken, %28,6'sı bu durumu kabul etmemiş, %1,2'si ise, yerel meclisin toplum içerisindeki arazi sorunlarına çözüm getirecek bir faaliyet gerçekleştirebileceği konusunda emin olamamıştır. Busede beldesine bağlı Nabitambala köyünün temsilcisi, II numaralı Yerel Meclis üyesiyle yapılan görüşmede, kendisi konuyla ilgili şunları söylemiştir: "Yerel Meclis olarak arazi anlaşmazlıklarını çözümüyoruz, sadece ihtilaflı tarafların daha yüksek mercilere başvurmasını tavsiye ediyor ve bu konuda teknik destek sağlıyoruz..." Genel olarak, Yerel Meclisler'in araziyle ilgili anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmak için sınırlı yetkisi vardır; bunlara, arazi sınırlarının belirlenmesi, toplumdan elde edilen deliller ışığında arazinin gerçek sahibinin belirlenmesi gibi yetkiler de dahildir. Diğer bir deyişle, arazi davalarının/anlaşmazlıklarının ilk rapor edildiği makam Yerel

Meclisler'dir, konunun içerdiği teknik ayrıntılara bağlı olarak anlaşmazlığın/davanın daha üst makamlara taşınması tavsiye edilebilir.

Buna ek olarak, arazi davalarını çözüme kavuşturmaya çalışan Yerel Meclisler'in taraflı olduğuna dair iddialar da vardır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, Yerel Meclisler'in araziyle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde taraf tuttuğunu ortaya çıkarmıştır, bu durum tartışmaya konu olan araziye göre değişkenlik gösterebilir. Sonuçlar, %67,9'luk kısma denk gelen 57 katılımcının, Yerel Meclisler'in arazi davalarında taraf tuttuğu (yolsuzluk yaptığı) iddiasını kabul ettiğini, %29,9'luk kısmı oluşturan 25 katılımcının ise bu iddiayı kabul etmediğini, geri kalan %2,4'lük kısma karşılık gelen 2 katılımcının ise Yerel Meclisler'in arazi anlaşmazlıklarının çözümünde kullandıkları yetkilerinin taraflı mı yoksa tarafsız mı olduğu hakkında emin olamadıklarını göstermiştir. Veri toplama aşamasında, seçilmiş katılımcılardan, anket uygulama yoluyla elde edilen bu sonuçlar aşağıda bulunan şekil 3.14'te gösterilmiştir.

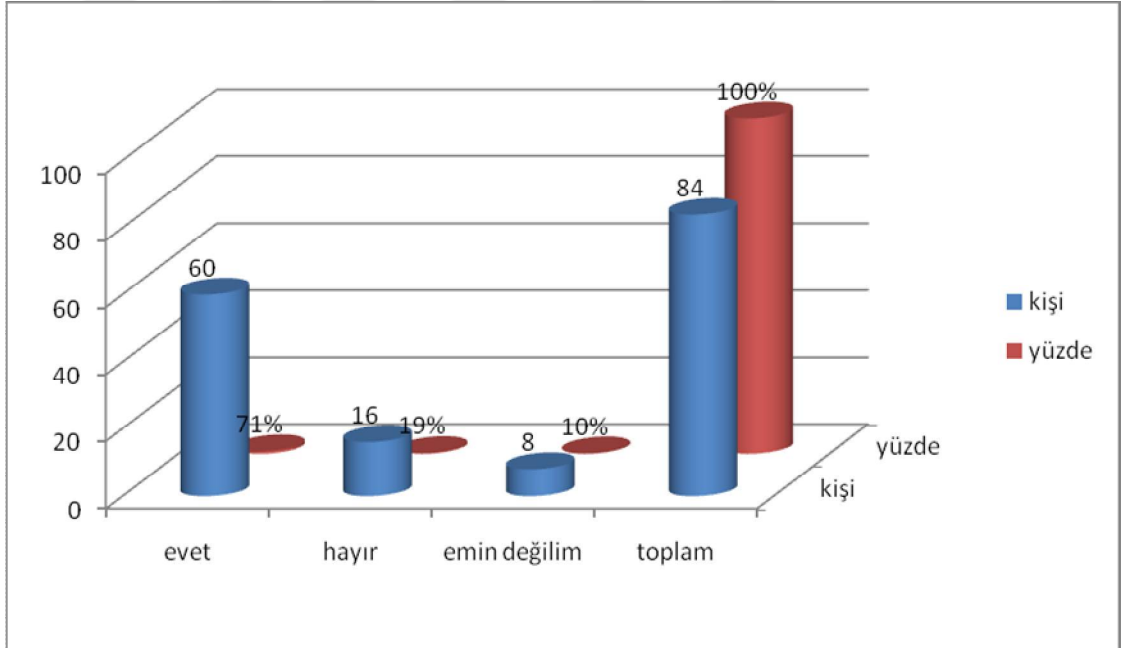
Şekil 3.14. Katılımcıların Yerel Meclisler'in arazi anlaşmazlıklarının çözümünde taraflı mı tarafsız mı oldukları hakkındaki cevapları

Ancak, bununla birlikte, Yerel Meclisler'in, Uganda Cumhuriyeti Anayasasında, 1988 Arazi Kanunu'nda ve bu kanunun düzenlemelerinde gösterildiği gibi arazi anlaşmazlıklarının çözümünde yetkilendirildiğini

belirtmeliyiz. Yine de bu görevleri yerine getiren Yerel Meclisler'in birçoğu, bireyler arasındaki arazi anlaşmazlıklarının çözümünde yanlış kararlar vermektedir. Bunun nedenleri arasında; yüksek makamlarda bulunan kişilerin siyasi müdahaleleri, teknik becerilerin eksikliği, anlaşılması zor arazi davalarının üstesinden gelmek için gerekli bilgi kapasitesinden yoksunluk, Yerel Meclis üyeleri arasındaki yolsuzluk ve toplum içinde arazi anlaşmazlıklarına yol açan ve toplumu bu konularda yönlendirmek isteyen kişileri durduracak etkin mekanizmaların olmaması yer almaktadır.

Şekil 3.15. Katılımcıların Yerel Meclisler'in hukuki bilgilerinin eksikliği ile ilgili cevapları

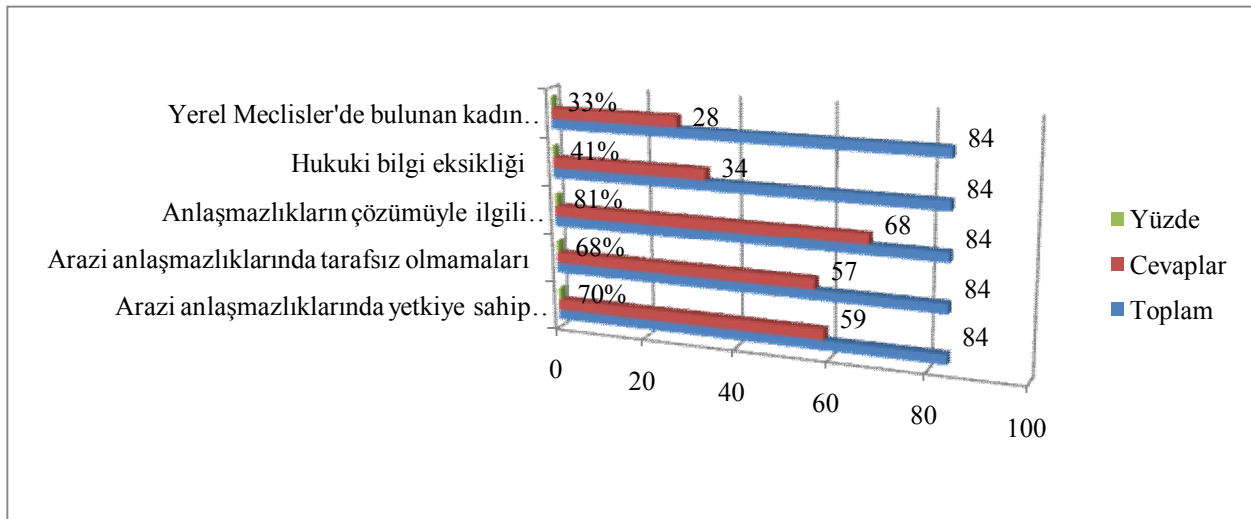
Araştırma, ayrıca Yerel Meclis üyelerinin arazi davalarını çözüme kavuşturmak için yeterli hukuki bilgiye sahip olmadığını da ortaya çıkarmıştır. Katılımcıların %71,4'ü Yerel Meclislerin arazi davalarının/anlaşmazlıklarının üstesinden gelebilecek hukuki bilgi ve yeteneğe sahip olmadığını belirtirken, %19'u yerel meclislerin hukuki bilgilerinin olduğunu savunmuş, geri kalan %9,5'u ise yerel meclis üyelerinin arazi sorunlarının çözümünde hukuki bilgiye ve sağlıklı yaklaşımına sahip olup olmadıkları hakkında bir fikir bildirmemişlerdir. Jinja'nın doğusunda bulunan

Masese Walukuba'da bulunan, Kikalamojo ve Masese bölgelerinde yaşayan arazi anlaşmazlıklarından etkilenmiş kadınlarla yapılan görüşmeler, yerel meclis üyelerinin arazi problemleriyle ilgili oldukça bilgili olduğunu göstermiştir. Adventist Gelişim ve Yardım Ajansı (ADRA) kadın grubundan Akongo konu hakkında şunları söylemiştir; "Zengin komşum, kocamdan kalan küçük arazimi elimden almaya çalıştığında, Yerel Meclis doğru belgeleri elde ederek, arazimi güvence altına almamı sağladı".

Aynı konu, Walukuba Polis Karakolu'nda görev yapan komiser yardımcısı Okecho'ya sorulduğunda, kentsel bölgelerde bulunan Yerel Meclisler'in, kırsal bölgelerde bulunanlara göre arazi sorunlarıyla ilgili daha çok bilgiye sahip olduğunu ve vatandaşlarını arazi anlaşmazlıklarından korumada hukuki yolları daha iyi kullandıklarını belirtmiştir. Üstelik, Yerel Meclis üyeleri, her türlü anlaşmazlığın üstesinden gelebilecek taktik becerilere sahiptir. Bu durum, birçok üyenin konu hakkında büyük bir deneyime sahip olması ya da NRM hükümetinin 1986'da yönetimi devralmasından bu yana ihtilafların mekanizmasında çözümünde yer almalarına açıklanabilir.

Arazi Çatışmalarının Çözümünde Yerel Meclislerin Rolünü aşağıdaki şekilde yer aldığı gibi özetleyebiliriz:

Şekil: 3.16. Araziyle ilgili çatışmaların çözümünde yerel meclislerin rolüne yönelik özet

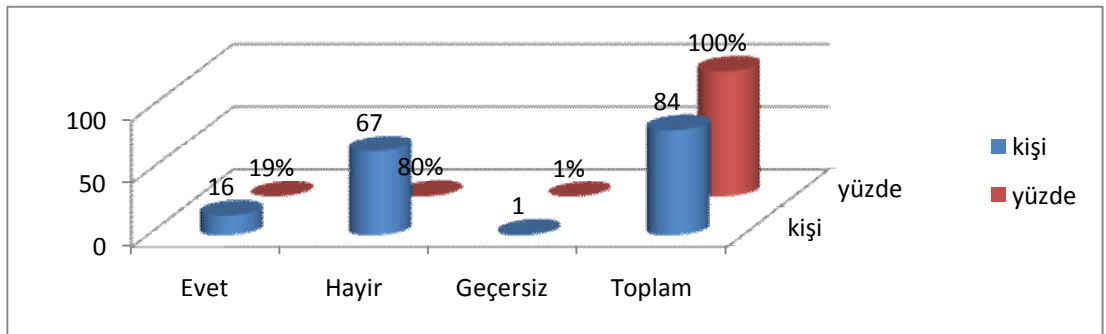
Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre, Yerel Meclislerin %80'inin araziyle ilgili sorunların üstesinden gelebilecek anlaşmazlıkları çözücü becerilere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan, Yerel Meclisler'de bulunan kadınların birçoğu bu konuda fazla etkin değildir, dolayısıyla hemcinsleri özellikle de araziyle ilgili anlaşmazlıklarda kolaylıkla yanlış yönlendirilmekte ve zarara uğramaktadır. Yerel Meclisler'in, arazi anlaşmazlıklarını etkin bir şekilde yönetmesini zorlaştıran bir diğer sorun ise araziyle ilgili konularda hukuki bilgi eksikliğidir.

3.5.2. Arazi Çatışmalarının Çözümünde Sivil Toplum Örgütülerinin Rolü

Bölgede faaliyet gösteren Sivil Toplum Örgütülerinin arazi çatışmalarında takındıkları tavır önemlidir. Bunu ortaya çıkarmak için katılımcılar şu soru sorulmuştur. “Sivil Toplum Örgütülerin, arazi çatışmalarının çözüme kavuşturulması sürecindeki rolü nedir?”.

Busede beldesine bağlı Wantunda köyünde gerçekleştirilen Odak Grup Görüşmesi sırasında, arazi anlaşmazlıklarından etkilenen ailelere ve sivil toplum örgütü üyelerine sorulan sorulardan biri, insanların arazilerle ilgili tartışmalarının çözümünün sivil toplum örgütülerin görevlerinden biri olup olmadığıydı; katılımcıların %19'lık kısmı oluşturan 16 kişi bu tür çözümlerin sivil toplum örgütün görevi olduğunu kabul ederken, %79,8'ine denk gelen 67 kişi bunu kabul etmemiş, %1,2'ye karşılık gelen 1 kişi ise bu konuda ne olumlu ne de olumsuz bir görüşte bulunmuştur. Aşağıdaki şekilde, katılımcıların konu hakkında verdikleri cevapları görülmektedir:

Şekil 3.17. Sivil toplum örgütülerinin arazi anlaşmazlıklarının çözümündeki rolü

Sivil Toplum Örgütü üyeleriyle yapılan görüşme sırasında, birçok üye kendilerini en çok zorlayan görevin Uganda’da arazi davalarıyla ilgili konularda çalışmalar yapmak olduğunu belirtmiştir. Çünkü mahkemede kullanılan dili çoğu kişinin bilmediği, konuyla ilgili davaların gün geçtikçe arttığı, gereken temyiz süresi ve aksi kanıtlanmadığı süreçte geçerli olan deliller üzerinden yargıya varılması gibi sorunlara dikkat çekilmiştir. Bu nedenle araziyle ilgili anlaşmazlıkların çözümü konusunda zorlukların var olduğuna dikkat çekiyorlar. Nsubuga (2006), sivil toplum örgütlerinin ve Yerel Meclislerin Uganda’da önemli olduğunu, Sivil Çatışmaların merkezinde de bu kurumların bu durumdan etkilendiğini belirtmektedir. Sayılar giderek artan araziyle ilgili anlaşmazlıkların bu noktada Sivil Toplum Örgütlerinin önceliklerini de değiştirmektedir.

Jinja Bölgesinde çalışan örgütlerin birinci görevi vatandaşlara yardım etmektir, ancak arazi anlaşmazlıklarından etkilenen kişilere genellikle çok az destek sağlanabilmektedir. Bu konuda karşılaşılan en büyük sorun, arazi yönetimiyle ilgili, bölgede yaşayan ihtilaflı tarafların arasını bulunulması ve anlaşmazlıklara çözüm getirmesi gereken, beceri ve temel bilgilerin eksikliğidir.

Vatandaşlara göre sivil toplum örgütleri sosyal konularda yardımcı olurken, arazi çatışmaları konusunda yeterince yardımda bulunmamaktadır. Mesela su kuyusu açmada eğitim bursu konusunda çiftçilikle ilgili ve sağlıkla ilgili konularda çok yardımları vardır. Örneğin bir Türk Derneği olan TADD(Tüm Afrikanın Dostları Derneği’in) 2015 yılında bir sağlık çalışması yapmıştır. Aziz Mahmud Hüdai Vakfının Uganda şubesi SENA, Uganda’da birçok su kuyusu ve okul açmıştır. Okularda ücretsiz eğitim ve ücretsiz kitap dağıtmışlardır. Ancak bu sivil toplum örgütlerinin arazi çatışmaları konusunda herhangi bir yardımları olmamıştır.

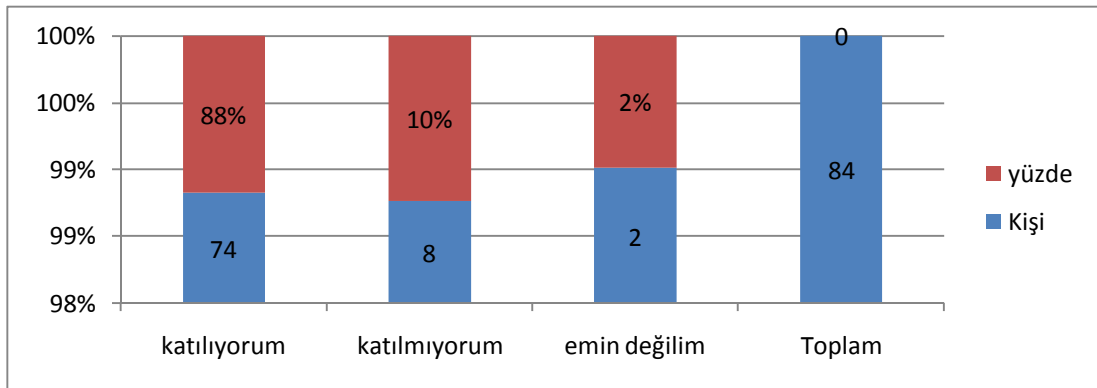
Araştırma sırasında, insan hakları üyesi bir kişiyle yapılan görüşmede Ugandadaki en büyük problemin arazi çatışmaları olduğunu söylemiştir: “Eskiden de var olan problem günümüzde de devam etmektedir. Bu durumdan mağdur olan en büyük kesim kadınlardır. Biz (STK’LER) sosyal problemleri kendi aramızda çözebiliyoruz ama arazi çatışması konusunun çözümünü hükümete bırakıyoruz” diyorlar.

SHADU(Social Hummenitarian Aid Delivery Uganda) (Uganda İnsani Yardım Derneği)adlı derneğin Jinja Bölgesindeki ilk ve en önemli amacı kadın ve çocuklara yardım etmektir. Bu derneğin yöneticisiyle yapılan görüşmede Jinja Bölgesindeki arazi çatışmalarıyla daha az ilgilendiklerini söylemiştir. Bu derneğin yaptığı bazı çalışmalar şu şekilde sıralanabilir; aile içi anlaşmazlık sorunlarının çözümü, sağlık hizmetleri, aile planlaması, kadınların hakları, kadınların eğitim ve iş hayatına katılması konusunda yardımcı olmaktır.

Yerel sivil toplum örgütlerine göre de bu bölgedeki arazi çatışmalarından %90 oranında kadınlar ve köylüler etkilenmektedir.

Araştırmaya katılanlara sorulan diğer bir soru ise sivil toplum örgütlerinin sosyal hizmetler konusunda destek oluyor mu? idi. Yani sağlık hizmetleri, istihdam, gıda, aile planlaması, kadın hakları, kadınların eğitim ve iş hayatına katılması konusunda yardımcı oluyorlar mı olmuyorlar mı ?

Şekil 3.18. Sivil Toplum verdikleri Örgütlerinin, verdikleri sosyal hizmet desteği hakkında katılımcıların görüşleri

Yukarıdaki alan verilerine göre, katılımcıların %88'i sivil toplum örgütlerinin, sosyal hizmet desteği verdiği yönündeki görüşüne katılırken, %9,5'i bu görüşe katılmamıştır, %2,4'ü ise sivil toplum örgütlerinin, sosyal hizmetler konusunda destek verip vermediğinden emin değildir.

Demek ki sivil toplum örgütleri arazi çatışmaları sorunuyla daha az ilgileniyorlar ama sosyal hizmetler alanında Jinja Bölgesindeki halka destekleri daha fazla oluyor.

Bu bölümdeki bulgular gösteriyor ki, Yerel Meclislerin, Yerel Mahkemeler aracılığıyla arazi anlaşmazlıklarının çözümünde önemli bir rol oynadığı ve aynı zamanda ihtilafların çözümü konusunda araziyle ilgili sorunlarda bilgi sahibi oldukları sonucuna varabiliriz. Bununla birlikte, araştırma, yolsuzluğun araziyle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde adeta bir kanser haline geldiğini ortaya çıkartmıştır. Arazi yönetiminde kanunlara aykırı birçok iş yapılmaktadır, özellikle de yolsuzluğa karışmış yerel meclisler, çaresiz insanların ellerinden topraklarını almaya çalışan kişilerin tarafını tutmuş ve bu yerel meclislerin çoğu arazi davasında ilgili üst makamlara yanlış bilgiler sunması, bu makamların da yanlış kararlar almasına zemin hazırlamıştır.

STK'lar ise arazi çatışmaları konusunda taraf olmamakta ve çözümlenmesi konusunda pek destek olmamaktadırlar. Onlar daha çok sosyal hizmet konusunda destek vermeye çalışmaktadırlar.

SONUÇ

Bu bölüm araştırma sonucu elde edilen bulguların genel olarak değerlendirildiği bir sonuç bölümünü ve araştırma konusuna yönelik bir takım önerileri kapsamaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, araştırmanın temel amacı, arazi çatışmalarının Uganda'nın Jinja Bölgesinde yaşayan kadınlar üzerindeki ekonomik ve sosyal etkilerini incelemektir. Bu temel amacın yanısıra özel olarak arazi anlaşmazlıklarının nedenlerinin belirlenmesi, arazi anlaşmazlıklarıyla ortaya çıkan sonuçların kadınların sosyoekonomik durumları üzerine etkilerinin incelenirken, Yerel Meclislerin arazi anlaşmazlıklarının çözümündeki rollerinin tespiti ile bölgede çalışan STK'ların bu konuda çalışma yapıp yapmadıklarını belirlemektir.

Araziler, kadınların ekonomik gelişmesinin ve toplumsal refahının merkezinde yer almaktadır, bu tartışılmaz bir gerçektir. Toprak, kadınların sosyoekonomik gelişimine geçmişten beri katkıda bulunmuştur; diğer bir deyişle, kadınlar topraklarını işleyerek hayatta kalmış ve ekmek paralarını kazanmışlardır. Dinamik ve geniş bir sosyoekonomik bağlamla iç içe geçtiğini düşünürsek, Jinja'da bulunan sözkonusu arazilerin önemi giderek artmaktadır. Arazilerin nasıl elde tutulduğu ve özellikle de arazilere erişimin belirli bir oluşumun ekonomik ve siyasi kurumları içerisinde nasıl düzenlendiği ve değerlendirildiği önemli ölçütlerdir (Kanyinga, 1998).

Jinja bölgesinde yaşanan arazi anlaşmazlıklarının/sorunlarının nedenleri; belirsiz arazi sınırlarından, yetkili mercilerde yaşanan yolsuzluklara ve hayatını kaybeden kocanın akrabaları tarafından ortaya atılan asılsız iddialara kadar farklılıklar gösterir. Bu durum Jinja Bölgesi'nde yaşayan kadınların sosyoekonomik durumları üzerinde ciddi sonuçlara yol açmaktadır. Bu sonuçlardan bazıları, kadınların giderek daha az gelir elde etmesi, eğitim ve sağlık olanaklarına erişimlerinin azalması ve ölüme kadar gidebilecek şiddet olaylarıdır, aileye ekmek getiren bireylerin hayatını kaybetmesiyle ise yetimlerin ve dul kadınların sayısı artmaktadır. Kadınların mülkiyet haklarında ciddi olarak sıkıntılar yaşanmaktadır.

Ayrıca Jinja Bölgesinde yaşanan arazi anlaşmazlıklarının nedenleri özet halinde sunulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; arazi anlaşmazlıklarının çözümlenmesi ile ilgili yasaların uygulanmasındaki zayıflık %85,5 ile en önde gelen neden olarak gösterilirken, bunu, %84,5 ile arazi kullanım hakkı sistemleri ve %66,7 ile arazi kanunları hakkındaki bilinç eksikliği izler, en düşük neden olarak %32,1 ile atalardan kalan topraklar üzerinde hak iddia etme gösterilmiştir. Halihazırda mevcut arazi yasaları bulunsa da, bu yasaların arazi anlaşmazlıklarının çözümünde kullanılması, hükümetin yetersiz desteği, makam ve mevki sahiplerinin kişisel çıkarları, halkın kanunlar hakkında daha duyarlı hale getirilememesi ve arazi sorunları hakkında bilgi edinmenin zorluğundan dolayı oldukça zayıf kalmaktadır.

Dolayısıyla arazi anlaşmazlıklarının kadınların gelir düzeyi üzerindeki etkilerinin özetten anlayabileceğimiz gibi, arazi anlaşmazlıklarının kadınlar üzerindeki etkilerinin tümü, katılımcılardan %50'den daha fazlası tarafından kabul edilmiştir, yani bunların hepsi kadınlar için oldukça ciddi etkilerdir. Ancak, düşük eğitim oranları, listedeki diğer etkilere oranla çok daha yüksektir, bunun nedeni ebeveynlerin düşük gelire sahip olması ve kız çocukları için temel eğitime karşı olumsuz bir tutum sergilemeleridir.

Arazi anlaşmazlıklarının aileler üzerindeki etkileriyle ilgili görüşler farklıdır. Ancak, bu çalışmanın ortaya çıkardıkları arasında en dikkat çekici olanlar şöyle sıralanabilir: Zarar görmüş ailelerin düşük gelirli olması, çocukların çalıştırılması, mal kaybı, mahkeme kararıyla gerçekleşen tahliyeler, yüksek yoksulluk oranları, kadınların eğitim seviyesinin düşük olması ve kırsal kesimde giderek artan kentselleşmedir. Kentleşmenin kırsal kesimdeki etkisini değerlendirirsek, tarım alanlarındaki yapılaşma, kadınların ve ailelerin iş bulmasını zorlaştırabilir çünkü hayatları boyunca hep tarım işiyle uğraşmışlardır, başka alanda iş bulmaları çok zordur.

Arazi kullanım haklarında yapılan reformlar, arazi mülkiyeti ile ilgili yeni sorunlar ortaya çıkarırken, özel sektörün güçlendirmesiyle beraber devleti zayıflatan ekonomik libelleşmeyle birlikte, arazi mülkiyet hakları üzerine yeni ve yoğunlaşan bir rekabet başlamıştır. Ekonomik reformlar, giderek derinleşen yoksulluğun

yayılmasını önleyemediği gibi, Jinja Bölgesinde bulunanlar da dahil, özellikle kırsal kesimlerde yaşayan insanların geçimlerine herhangi bir katkı sağlayamaması oldukça manidardır.

Arazi kullanım haklarıyla ilgili yapılan reformlar, dinamik bir değişiklik sürecine yol açmış, bu değişim araziyle ilgili soruların geniş ölçüde tekrar ortaya çıkmasını neden olmuştur. Bu sürecin bir parçası olarak, devlet, aceleyle çeşitli politikalar, kanunlar yanı sıra arazi mülkiyeti ve arazi anlaşmazlıklarının arabulucular aracılığıyla çözümü için hukuki sistemler oluşturmuş, böylelikle sürecin kontrolünü kaybetmeden meşruiyetini sağlamıştır.

Elde edilen verilere bağlı olarak varılan sonuç bize bu konuda bazı önerileri ortaya koyma şansı vermiştir. Öneriler doğrultusunda, arazi anlaşmazlıklarının azaltılması, Jinja Bölgesinde yaşayan kadınların sosyoekonomik durumlarının iyileştirilmesi ve böylelikle toplumda uyumun sağlanması amacıyla, aşağıdaki tavsiyelerde bulunulmuştur.

Toplum, arazi politikaları hakkında duyarlı hale getirilmelidir. Hükümet, beldelerde bulunan arazi komitelerine yardım etmeli ve bu komitelerde yer alanların uyuşmazlıkların çözümü ve idare edilmesiyle ilgili becerilerle donatılması için eğitim vermelidir.

Hükümet, arazilerin haritasının çıkarılma sürecini desteklemeli ve teşvik etmelidir. Bu, arazi sınırları ile ilgili sorunların çözümlenmesine ve arazilerin gerçek sahiplerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Mevcut haritalama süreci oldukça karmaşıktır; kırsal kesimde yaşayan kişilerin, arazi mülkiyetlerini güvence altına almak için gereken bürokratik aşamaların üstesinden gelmesi zordur ve ayrıca bu sürecin işlenmesi için gereken masraflar da yüksektir.

Toplumu oluşturan bireylerin vasiyetname yazması ve toplumun bu vasiyetlere saygı duyması teşvik edilmelidir. Çalışma sırasında elde edilen bulgulara göre; eşi ölmüş kadınların (dulların) ve yetimlerin üzerinde hak sahibi oldukları mallardan yararlanmaları engellenmektedir. Bunun nedeni, mal sahibi kişinin arkasında bir

vasiyetname bırakmadan ölmesi ve ölen kişinin akrabalarının bu fırsatı değerlendirerek, mallarla ilgili sorumluluğu üstlenip, er geç gerçek hak sahiplerini mağdur etmesidir.

Yerel Meclisler, arazi sorunlarıyla ilgili bilgi ve beceri kazandırılarak, güçlendirilmelidir. Bu, Yerel Meclisler'in arazi anlaşmazlıklarının ve çatışmalarının ehemmiyetiyle başa çıkmalarını sağlar, çünkü arazi sorunlarının ilk rapor edildiği yerler olan bu meclisler devlet için adeta birer tampon vazifesi görürler.

Ayrıca bu araştırmanın sınırlarını aşan bazı konuların araştırılması gerektiği çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Bunlar;

Yerel Meclisler'in, araziyle ilgili anlaşmazlıklarla baş edebilme kapasitesinin değerlendirilmesi ve toplumun, arazi hakları ve yeni arazi reformları hakkındaki bilgisinin birinci elden değerlendirilmesidir.

KAYNAKÇA

- Afrika Ülke Profilleri Uganda. Suat. S (2010). “Orman Ve Su İşleri Bakanlığı Çölleşme Ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü”. İstanbul, Turkey
- Ahuja, M.(2005) . “Handbook of Soil Sciences: Properties and Processes”. for soil infiltration rates and other soil properties.
- Asiimwe .J. and E. Nyakoojo (2001) “A study of Women’ and rights inh Districts of Pallisa and Kapchorwa” Uganda land Alliance and Action Aid Uganda. Kampala, Uganda.
- Arezki.R, Klaus.D. and Harris. S. (2011). ‘What drives the Global Land Rush’. IMF Working Paper,13(45)Washington DC..
- Balunywa. M (2008:2) “Decentralization and land policy in Uganda”. **How Local Government Performs.** Vol: 3 Jinja, Uganda.
- Bassett, T.J (1993), “Land in Africa Agrarian Systems Maidson”. University of Wisconsin

- press. Madison, WI53711-2059.U.S.A.
- Belet, H.(Kasım 2011).
“Social and economic situation”.
Report about uganda before
opening up anon government
organization in uganda. İstanbul
,Turkey.
- Birleşmiş Milletler.(2012).
“Binyıl Kalkınma” Hedefleri
Raporu 2012.New Yok,USA
- Breyer et-al. (1991).
“Gender and Prostanoid signaling”
dual role for prostaglandin E₂ in neurotoxicity
Google book.
- Bruce J.W (2000).
“African Tenure models at
the turn of the century.
Individual property models
and common property
models”. Land reform,
settlement and co-operatives.
Windhoek,Namibia
- Bumet, John J. (2004).
“Designer of many public ...
of National Biography”
Oxford, Oxford University
Press, 2004 (hereafter ODNB)
- Burriet Jennie E. (2004)
“Women’s Land Rights in
Rwanda”. Rwanda Initiative
for Sustainable Development
(RISD). Kigali ,Rwanda.

CIA World Factbook,(2014).

Country comparison to the world and its activities and location.

Deiningerand,K.,Castagnin R. (2004).

Incidence and impact of land conflict in Uganda.
Kampala, Uganda.

Devninger, K (2003).

“Land policies for Growth and Poverty Reduction”.
Widows in African societies.
‘Human Rights Quarterly 24(2):424-486’ Oxford, World Bank and Oxford University press, UK.

DFID (2001), and Drew, C.J (1999).

Sustainable Livelihood Guidance sheets, Introduction to Designing and conducting Research, M.D.S by Co. Missouri. London, United Kingdom.

Drew,D. (1999).

“The Lost Chronicles of the Maya Kings”. An in-depth discussion of the latest archeological findings about the Mayan civilization explores the sophistication of this long-misunderstood culture.
University of London

Eade,D (1997).

“Capacity Building: An Approach to People Centered

- Development”. Oxfam
Publication UK.
- Erkem Gülboy, P. (2015).
“Çatışma Çözümü: Temel
Yaklaşımlar ve Pratikler”,
**Uluslararası İlişkilerde
Teoriden Pratiğe Güncel
Yaklaşımlar**, (ed: Sibel
Turan-Nergiz Özkural
Köroğlu), Bursa, Dora
Yayınları, 279-307.Bursa,
Turkey
- Freedom House (2010).
Global Press
- Freedom Rankings.
Freedom House's annual
report on political rights and
civil liberties Washing ton
D.C
- Garcia,R. (2005).
Education And Urban
Society.Engagement. School
Engagement Among. Latino
Youth In An urban middle
school.University of Iowa.
- Gray, L and M. Kerane (1999).
“Diminished Access,
Diverted Exclusion”.**Women
and Land Tenure in sub-
Saharan Africa**, African
Studies Review 42(2): 1 5 39.
Nairobi, Kenya.

Gender Inequality in Uganda (2006).

“The status, causes and effects”.
Uganda Report by Ministry of
Gender. Kampala Uganda.

Henryson&Joireman,(2005).

“Founded in 1968” Research
Press Publishers has earned a
reputation for publishing
practical and effective
educational and mental health
resources, including psychology
titles, and also school. Holland.

Hoyweghen. D (1998).

“Risk, governmentality and the
reconceptualization of
citizenship”.**Modernity
medicine and health.** (London,
Routledge)177-97.

Heise,Ellsberg,Gottemoeller, (1999).

**Ending violence against
women.** Hopkins University
School of Public Health;
Population Information Program.
Maryland, U.S.

International Land Coalition Land
Related Conflicts (2006).

“Apo1icyBrief”.
International Conference on
Agrarian Reform and Rural
Development. Porto Alegre,
Brazil.

Ibid,W. J. (2002):

“Dispossession and Management of
Common Property: women and

inheritance in East Africa”. International Association for the study of common property, university of California Berkeley. California, USA.

İzci, R. (1998).

“Uluslararası Güvenlik ve Çevre”, **Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar**, (der.Faruk Sönmezoğlu), İstanbul, Der yayınları, 403-424. İstanbul, Turkey.

Jansen-Verbeke, M. (1987).

Women, shopping and leisure. Leisure Studies, London.USA.

Jolly,S., Reeves,H.(2004).

“Gender and Migration”. Institute of Development studies. Brighton. University of Sussex.Falmer,UK

Julious, B(2013).

“Democracy in Uganda”. After 50 Years Of Independence. Kampala, Uganda.

Kabeer,N. (2005).

“Gender equality and women's empowerment: a critical analysis of the third Millennium Development Goal (MDG)”, **Gender and Development**, Vol 13, No:1, March 2005, pp.13-24.

- Kairaba, A. (2002). "Country Case Study: Rwanda." World Bank Regional Workshop on Land Issues in Africa and the Middle East, April 29-May 2, 2002, Kampala, Uganda.
- Kalyango, R. and Huff K. (2006). "Refugees in the city". **Status determination, resettlement and the changing nature of forced migration in Uganda**, Refugee Law Project Working paper No. 6, Kampala Uganda.
- Kariuki, M (2005), "Modelling dynamics including recruitment," **Growth and Mortality for sustainable management in uneven-aged mixed-species rainforests**. University of Nairobi, Kenya.
- Karal, D., Aydemir, E. (2012). Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, International Strategic Research Organization, Ankara, Turkey
- Kanyinga, K. (1997). "The Land Question and Politics of Tenure Reforms in Kenya" Institute for Development Studies (IDS) University of Nairobi, Kenya.
- Kaya, K. (2001). "Sosyal Bütünleşme Açısından Sivil Toplum Örgütleri" -Isparta Uygulaması, Turkey.

- Khadiagala, L.S (2001), “Failure of Popular Justice in Uganda”. Local Councils and Women Property Rights.” Development and Change 32:55-76. Kampala, UG.
- Khadiagala, L. S (2002), “Justice and Power in the Adjudication of Women’s Property Rights in Uganda”. **Africa To day** 49(2):101-121. Kampala, UG.
- Kibwana,K (1993), “Good Governance and Accountability in Kenya”. **The problems which Kenyans are facing to day**, Nairobi, Kenya.
- Kimonyo, A. (2005). “Masters Research: National gender policy for Rwanda: A case study of institutional response to policy recommendations on women in science and technology”, **African Gender Institute**, Kigali, Rwanda.
- Kituyi .H (2006)). “Law Disputes in Uganda”. An overview of the types of land disputes and the dispute settlement for a Kampala, Makerere institute of social Research, Makerere University and Madison: Land Tenure Center. University of Wisconsin Madison, USA.

- Kothari, M. (2005) **Local governments and land resolutions.** Mbale , Uganda.
- Kümbetoğlu, B. (2008). **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma.** 2.baskı, İstanbul, Bağlam Yayınları. İstanbul, Turkey.
- Lea D. A and Chaudbri D.P. (1986): “Rural Development and the State”. **Contradictions and Dilemmas in Developing Countries.** University Press, Cambridge. UK.
- Macamo, S. Elisio (2005). “Negotiating Modernity”. **Africa’s Ambivalent Experience.** **CODESRIA BOOK.** Dakar TJNISA publication pg 172-195. Dakar, Senegal.
- Mawogole A. (2013). “General life in Jinja Un published”. **Factors hindering the development of Jinja,**un published.Bugembe , Uganda.
- Mbabazi, T (2008) **Guide to Research and Research Methods,** Jotain Company Limited, Kampala, Uganda.
- Morokovis,H. (1984), “ distinguishes between various types of female job” **cited** by Natalia Bachelor Thesis 2011, Experiences of Polish migrants in the Netherlands

- Moore,R.B.(April2004), “Tanglewood a Community Treasure”. Community’s treasures the Tanglewood Community Nature Center and Museum. Chicago, Colombia.
- Morn’s, Patricia T.(1998) **Responsibilities of non goverment Organization in Sab-Sahara Africa.** Kenya, Nairobi.
- Mugambwa John, T. (1993). “Land Ownership and Kingdoms”. Land law in uganda since and Before Independence. Kampala, Uganda.
- Mugambwa, John. T.(2002). “Source Book of Land Law”, **How can people be peacefull.** Vol 21 No.5 Kampala Fountain Publisher’s Ltd. Kampala,Uganda.
- Mugambwa, John. T. (2006). **Principles Land Law in Uganda,** Kampala, Fountain Publishers Ltd. Kampala ,Uganda.
- Mugoya, M.(2005). “The foundation of Non Goverment Organisation in Uganda”. **The effects to the community, 37 (7)** Bugembe , Uganda.
- MPS PayrollMonitoring Unit (2010/2011). “Employment status in Uganda” as Extracted from Circular No 2 of 2011.Kampala, Uganda.

National Population and Housing Census (2014). “Simple planning and development of uganda”. Ministry of planning and development.Kampala, Uganda.

Nkonya,E. & MDFA (2002), “Strategies for Sustainable Land Management and Poverty”. Consequently, participation of the private sector in agricultural input and output trading increased significantly

Nsubuga (2006). “conflict resolution” **the contribution of associatons and natioal NGO’S in solving land straggles/ conflics in Uganda.** Vol. 6 Kampala,Uganda

Odoki, Benjamin J. (1992). “Constitutionalism in Africa”.**The Challenges of Constitution-making and Implementation in Uganda .** Kampala Uganda

Odongo,O (2006). “Historical source of gender land conflics in developing countries”. Report about Africa. Kigali ,Rwanda.

OECD, (2010). Organisation For Economic Co-Operation And Development 2010 Report On The Attribution

Of Profits To Permanent Establishments. London , USA.

Ogwanga, S. (2008).

“Land tenure and administrative issues in Kampala city and their effect on urban development”. A Research report by Makerere University and SIDA, Makerere University, Kampala. pp 26-40 . Kampala,Uganda.

Okuro, O. Samwel (2005).

“Land Reform in Kenya”. **The Place of Land Tribunals in Kombewa**. CODESRIA BOOK. 14 (23) Dakar, Senegal.

Ottesen, R.(2007).

“Intrastate Conflict and Gender”. **Gender Matters Information Bulletin** No. 9, December 2000. A Publication of USA JDs Office of Women in Development. Oslo, Norway.

Peters,G.and Otage, S. (2009).

“Carbon Footprint of Nations: A Global, Trade-Linked Analysis” Industrial Ecology Programme and Technology, **American Chemical Society**, pp 6414– 6420, Washington Dc.

Pimentel, D.ve diğlerleri (2010).

“Will Limited Land, Water, and Energy Control Human PopulationNumbers in the Future”. Report on Man Kind, Washington Dc.

Rugadya, M. A. (2003):

“Current status and challenges in 4J Reform process in Uganda”. An NGO perspective; Paper Presented at International conference on Land. 5th - 7th MAY 2003, Cape Town,Sauth Africa

Scott, J.W. (2007).

Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi, çev.Aykut Tunç Kılıç, İstanbul, Agora Kitaplığı.

Şahın,S. (2012).

“Uganda Cumhuriyeti”, Afrika Ülke Profilleri Serisi, T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü.İstanbul,Turkey.

(www.cem.gov.tr)(Erşim: [Nisan 2016](#))

Tesfaye Teklu FSS (June, 2004).

“Panel on Environment and Conflicts”. the Second International Conference on the Ethipia Economy. Addis Ababa, Ethiopia.

Triandafyllidou, A. (2006).

Contemporary Polish Migration in Europe: Complex Patterns of Movement and Settlement, Edwin Mellen Press.

The Republic of Uganda's Constitution (1995) Kampala, Uganda

Tripp, A.M. (2000).

“The Politics of Women's Rights and Cultural Diversity in Uganda”. Paper part of IJNRTSD's work for the Beijing +5 review: Gender justice, development and rights: Substantiating rights in a disabling environment. Kampala, Uganda.

Troutt, E.S. (1994).

Rural Africa Land Markets and Access to Agriculture Land: The central region of Uganda. Madison, University of Wisconsin.

Yasama Yılı Faaliyet Raporu, (Ekim 2013).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu 24. Dönem 3. İstanbul ,Turkey.

Verma, R. (2001).

Sex differences in the structural connectome of the human brain Cambridge. England.

Ubos (2008) .

“Uganda Bureau Of Statistics”. National Population And Housing Census 2014 .Report About Population In Uganda. Kampala, Uganda.

Ubos (2014).

“Uganda Bureau Of Statistics”.

National Population And Housing
Census 2014 .Report About Population
In Uganda. Kampala, Uganda.

Uganda Heyeti,(13 Kasım 2012).

“Report from the Ugandan
Parliament about Gender”.
Kampala, Uganda.

Uganda Cumhuriyeti
Washington Büyükelçiliği (2012).

“Constitution of the Repuclic of
Uganda, 1995”. Washington ,DC.

UNICEF (2013).

“A Year Of Progress And Promise, With
New Responsibilities To Deliver Results
For Children”. Strengthened its focus
on equity and reaching the poorest and
most vulnerable children. Advocacy
around children with disabilities
promoted. Kampala . Uganda.

UNESCO&UWESO,(2009) ,

“African Childhoods: Education,
Development, Peacebuilding”. one of
the first organizations to assist orphans
in postwar Uganda, started out providing
school tuition for orphans. Kampala,
Uganda.

US DoS, (2010).

The 2010 Trafficking in Persons
(TIP)Report marks the 10th anniversary
of key milestones in the fight against

modern slavery. Especially Women and Children, Washington . DC.

UTK .(2006)

“The Office Of The
Institution Research
And Assesment.” The
University Of Tennesse

Wamakuyu, J (2008).

Tell How Land CoursesDeath
Papers presented at Islamic
University in Uganda. Mbale
Uganda

Wenger, E. (1998).

“ Communities of Practice:
Learning, Meaning, and Identity
Learning in Doing” **Social,
Cognitive and Computational
Perspectives Learning in
doing** Cambridge University,England.

Wehrmann, B. (2008).

“Land conflicts a practicLguide to
dealing with iipxies”. Deutsche
Geseilsehaft für Technische
Zusammenarbeit (GTZ) Esehborn,
Germany.

WHO(2012).

“WorldHealthStatistics 2012 contains
WHO's annual compilation of
health-related data”.world wide
report. Washington Dc.....

World Bank (2010). “Uganda country report”, Washington D.C.

Zenebeworke, T. M. (2003): “Revisiting customary institutions and gender relations a daunting challenge”. Paper presented at International Women’s conference. Cape Town, South Africa.

İnternet Kaynakları:

Http://Geography.About.Com/Library/Cia/Blcuganda.Htm2012.
17:30:23,14.09.2015

http://www.indexmundi.com/uganda/economy_profile.html
22:10:23,14.07.2015

Http://Www.Travel2uganda.Com/Political-History-And-İnformation-About-Uganda.Html 06:30:13,04.03.2016.

Http://Www.Travel2uganda.Com/Political-History-And-İnformation-About-Uganda.Html 19:30:23,14.03.2016.

http://www.indexmundi.com/uganda/demographics_profile.html
14:14:22,13.03.2016

<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/generaldiscussion/memberstates/uganda.pdf> 18:14:14,14.05.2016

EK-1

ANKET SORULARI

KATILIMCI FORMU

Sevgili Katılımcılar,

Uganda'nın Jinja Bölgesindeki Arazi Çatışmalarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifiyle Değerlendirilmesi başlıklı tez çalışmasında yardımcı olacağınız için teşekkür ederim. Sizin katkınız bu çalışmanın başarılı olması yolunda çok yardımcı olacaktır. Çalışmada kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Sizin için uygun olan yanıtı işaretleyiniz (daire içine alabilirsiniz).

1.Bölüm: Temel Bilgiler

i) Bölge / Alt-ilçe.....

1. Cinsiyet : __ (1) Erkek --(2) Kadın

2. Yaş : 18-30, 31-40, 41-50, 51- üstü

3. Medeni Hali: evli) bekar) boşanmış) eşi ölmüş (dul)

3b. Evli ise çocuk sayısı.....

3c.Çocuklar varsa okula gidiyorlar mı? Evet____, Hayır____

4. Akademik nitelikleri (Lütfen işaretleyiniz)

(1) ilkokul ____ (2) lise____(3)sertifika____ (4) Diploma ____

(5) Lisans ____ (6) Yüksek Lisans ____ (7) Doktora____(8)

diğer_____

3. yukarıda sayılan öğrenim dallarında dışında başka bir nitelik ne?

.....

4 . Arazi çatışmalarda çalışan Deneyimi sayısı yıl (Lütfen işaretleyin)

____ (1) 3-4 yıl

____ (2) 5-6 yıl

____ (3) 7 yıl ve üzeri

----- (4) 2 yaş altı

5. Mesleğiniz nedir? İşaretleyiniz.

[1] devlet memuru

(2) polis

[3] arazi memuru

[4] kadın grubu üyesi

(5) Diğer (yazınız)

(6) çalışmıyor.

5b. Evli ise eşinizin mesleği_____.

5c. aylık geliriniz. _____, 5c1, Hane geliriniz. _____

5c2, hanede kaç kişi çalışıyor? _____, 5c3, çalışıyorsa kendi geliri_____

6. Hastalığınız ya da sağlık sorununuz var mı? (evet....), (hayır..),

6b. varsa devlet tedavide yardım oluyor mu?

7. STK'ların ve diğer kuruluşların yardımlardan yararlanıyor musunuz? Evet –

veya hayır-, yararlanıyorsa ne tür yardımlar? 1,

Gıda____,para____,eğitim__

Sağlık____,Diğer_____

Kısım B: Jinja bölgesi'nde arazi çatışmaların nedenleri

1-Kesinlikle Katılıyorum 2- Katılıyorum, 3- Katılmıyorum, 4- Kesinlikle Katılmıyorum
(Lütfen işaretleyiniz) S/NO İçerik 1,2,3,4

1	Arazi çatışmaları arazi kanunlarının zayıf uygulanmasından kaynaklanır				
2	Geleneklere bağlılık arazi çatışmalarını artırır				
3	Polisin müdahalesi arazi ile ilgili anlaşmazlıkları etkiler				
4	Açık arazi sınırları konusundaki eksiklik arazi çatışmalarına yol açar				
5	Arazi kanunlarına yönelik “yetersiz farkındalık” arazi çatışmalarını artırır				
6	Yetkililerini yolsuzluğu arazi çatışmalara yol açar				
7	Su ve otlak alanlar gibi ortak kaynakların paylaşımı arazi çatışmalarına yol açar				
8	Topluluklar arasında yoksulluğun artması arazi çatışmalara yol açar				
9	Erkek akrabalarının ölümü arazi çatışmalarına yol açar				
10	Zayıf veraset yönetmeliği ve yasaları arazi çatışmalara neden olur				

Kısım C: Jinja Bölgesinde arazi çatışmalarının kadınların gelir düzeyinin üzerindeki etkileri.

Lütfen işaretleyiniz : 1- Evet, 2-Hayır, 3- Uygulanamaz

S/NO	İçerik			
1	Mülkiyet kaybı ve yaşam kaybı			
2	Yer değiştirmeler ve araziden tahliyeler			
3	Düşük eğitim düzeyleri			
4	Arazi satışı nedeniyle gelir kaybı			
5	Jinja bölgesinde yüksek yoksulluk düzeyi			
6	Arazi Koruma Kanununda eksiklik			
7	Kırsal alanların hızlı kentleşmesi(tarım alanı azalır)			
8	Arazi parçalanması nedeniyle belli yerlerde yüksek nüfus yoğunluğu			

II Bölüm : GÖRÜŞME REHBERİ SORULARI

Pozisyon:

Katılımcı:.....

Alt ilçe:.....

1. Daha önce arazi anlaşmazlıklarını duyduunuz mu? Nasıl oldu ?Nasıl yardımcı oldunuz?

.....

- 2 . Size göre arazi çatışmalarından en çok kimler etkileniyor? Kadınlar mı Erkekler mi?

.....

3. Arazi politikası hakkında bilginiz var mı? Jinja Bölgesindeki halkın bu konuda endiselerini giderebilecek nitelikte mi?

.....

- 3/1. Nasıl uygulanabilir?.....

.....

4. Arazi anlaşmazlıkları konusunda nasıl zorluklarla karşılaştınız ?

.....

- 4/1.Karşılaştığınız sorunları nasıl çözüyorsunuz?

.....

5. Bu bölgedeki kadınlara nasıl destek oluyorsunuz?

.....

6. Diğer yorumlarınız (Önerileriniz)

.....

